

SZTÁRINTERJÚK, LEMEZKRITIKÁK, ZENEKARI KÖRKÉP, KONCERTAJÁNLÓK

2010-2011. TEL. GRAMOFON

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz
2010-2011. TÉL

KOMLÓS PÉTER

Örök megújulás

SZALÓKI-BORLAI

A Kishág jegyében

JAN GARBAREK

XV. ÉVFOLYAM 4. SZÁM

ISSN 1416-1109

1 000 04

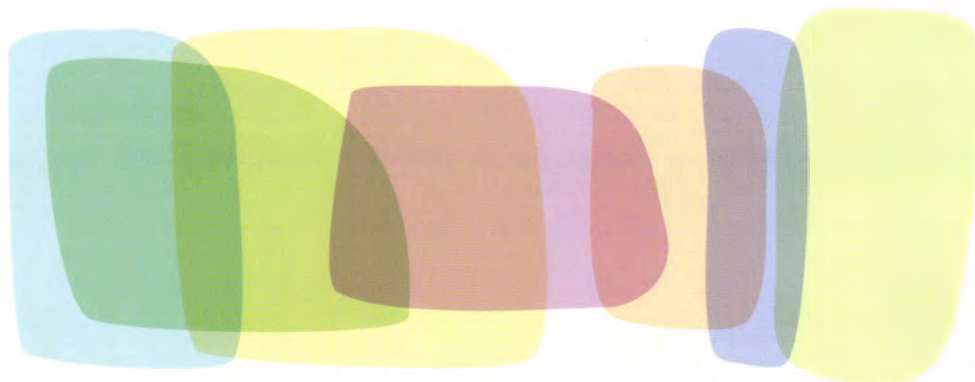

Ára:

950 Ft

€ 4,-

Kaposvári Nemzetközi Kamarazenei Fesztivál

„A koncertek óriásit szóltak, az alaphangot kifogástalanul megütve, valódi világszínvonalat teremtve a legelső pillanattól.”

Kultúra.hu 10.08.15.

„Hotelszobát is nehéz foglalni a hétvégére, hiszen mintha a Művészetek Palotája törzsközönsége települt volna ide...”

Népszabadság 10.08.16.

„Egyenes úton vagyunk, hogy Magyarország legmagasabb színvonalú komolyzenei fesztiváljának létrejöttét ünnepelhessük.”

Kultúra.hu 10.08.20.

„Talán nem túlzás azt állítani, hogy Kokas Katalinék rendezvénye bizonyos tekintetben most egyszerűen minden hazai zenei fesztivált felülmúlt.”

Új Zenei Újság 10.08.22.

„Kaposvárra figyelt a világ!
Koncentrált, de önfeledt muzsikálás az első nemzetközi kamarazenei fesztiválon.”

Magyar Nemzet 10.08.25

Találkozunk 2011 augusztusában!

www.kaposfest.hu

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

Szerkesztői ajánlat

Szerkesztőségünk az alábbi eseményeket, lemezeket ajánlja olvasóink figyelmébe a téli hónapokra

A Nemzeti Énekkar februárban rendezi jubileumi koncertjét, izgalmas szerzői átiratokkal, Stravinsky, Orff, Brahms alkotásaival

24

26

A Budapesti Fesztiválzenekar nyitja Londonban a hivatalos nagy-britanniai Liszt-évet a Royal Festival Hallban, a februári Schubert-maratonnak pedig rezidens együttese a Művészetek Palotájában

68

Tehetségbörze és Jazz Műhely a Müpában: 2011 januárjában negyedik alkalommal rendezik meg az egyre rangosabbnak számító Jazz Showcase-t, februárban pedig a hazai jazz egyik legnagyobb formátumú zongoristája, Binder Károly lép fel szerzői estén

40 „Natalja Zagorinszkaja expresszív, kiélezetten drámai előadásától majd felrobban a CD-játszó”

46 „A zenehallgató legtitkosabb vágya teljesül, amikor egy kiemelkedő zenei együttes hangversenyének élő felvételét hallgathatja”

59 „A drezdai Rigolettónak énekesei szempontból páratlan érénye, hogy a produkció nem kisterpeszből induló hangisúlyemelésnek használja a valóban nehéz Verdi-matériát”

72 „Az Universo elődeinél talán vegyisztább jazz-lemezek mondható, nagyon erős, személyes, egyéni hangvételrel”

82 „Villazón kiválasztotta a legszebb mexikói dalokat, s nagyon eltalált kamarazenekari kíséretben énekelt fel őket”

DOSSZIÉ

Chopin (ál)arcai

KALEIDOSZKÓP

Gramofon-díjak 2010

KLASSZIKUS

Örök megújulás

Találkozás Komlós Péterrel

Az élvezet szabadsága

Meglepetések és katarzisos Kaposváron

A TEHETSÉG KÖTELEZ

Paganini-hatás

Baráti Kristóf

Kották testközelben

Zenei gyűjtemény a Molnár utcában

ZENEKARI KÖRKÉP

KRITIKA

OPERA

A zene erkölcsi kérdés

Hat tétel Polgár Lászlóról

Miskolcon új forduló indul

Bartók plusz Verdi és Liszt

Sem apa, sem nagybácsi

Dominique Meyer, a bécsi Állami Opera igazgatója

Kedvencek: Traviata és A tüzes angyal

Armel Operaverseny és Fesztivál

KRITIKA

JAZZ

6 „A soundom én vagyok”
Interjú Jan Garbarekkel 62

IFJÚ TEHETSÉG

11 Új és eredeti hang
Mózes Tamara 65

Tízezerszeres jazzszerkesztő

Maloschik Róbert 66

15 Koncertajánló 68

KRITIKA

18 VILÁGZENE 72

„A matériát sikerült létrehozni”

Szalóki Ági és Borlai Gergő a Kishúgról 80

20 KRITIKA 82

GRAMOFON-HANG

22 Analóg vagy digitális? – 3. rész
Ujházy László tanulmánya 84

38 Mire való a tojástartó?
Alabárdos Zsuzsanna akusztikus mérnök 88

TERJESZTÉSI PONTOK 90

52

55

56

58

59

„A SOUNDOM ÉN VAGYOK”

Exkluzív interjú Jan Garbarekkel (62. oldal)

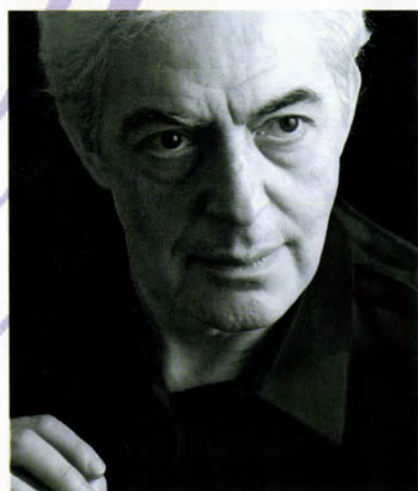
CHOPIN (ÁL)ARCAI

(6. oldal)

KAPOSVÁRI KATARZISOK

(18. oldal)

HAT TÉTEL POLGÁR LÁSZLÓRÓL

(52. oldal)

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

1996-ban alapította:

Iványi Margó, **Bösze Ádám**,
Retkes Attila és **Zipernovszky Kornél**

Főszerkesztő: **Várkonyi Tamás**

Főszerkesztő-helyettes: **Bércesi Barbara**

Főmunkatársak: **Albert Mária**,

H. Magyar Kornél, **Ujházy László**,

Zipernovszky Kornél

Művészeti vezető: **Práczky István**

Tervező szerkesztő: **Kondor Anna**

E számunk szerzői:

Albert Mária, **Aradi Péter**,

Bencsik Gyula, **Bércesi Barbara**,

Bori Viktor, **Büky Virág**, **Deseő Csaba**,

Fittler Katalin, **Friedrich Károly**,

Gilányi Gabriella, **Gyenge Enikő**,

H. Magyar Kornél, **Huszár Endre**,

Kovács Ilona, **Kozma Gábor**,

Laczkó Krisztián, **Lőrincz Judit**,

Márton Attila, **Máté J. György**,

Mesterházi Gábor, **Mesterházi Máté**,

Molnár Szabolcs, **Németh G. István**,

Ókovács Szilveszter, **Pallai Péter**,

Párniczky András, **Pödör Bálint**,

Réfi Zsuzsanna, **Sütő Márton**, **Szabó**

Bálint, **Szabó Barna**, **Szále László**,

Szászi Júlia, **Turi Gábor**, **Ujházy László**,

Várkonyi Tamás, **Veres Bálint**,

Vörös Eszter, **Zay Balázs**,

Zipernovszky Kornél

Címlapfotó:

Bremme & Hohensee

A szerkesztőség címe:

H-1023 Budapest, Borbolya utca 9.

Telefon: (06-1) 430-2870

Fax: (06-1) 436-0101

E-mail: info@gramofon.hu

Honlap: www.gramofon.hu

Kiadja a **Klasszikus és Jazz**

Nonprofit Kft.

H-1023 Budapest, Borbolya utca 9.

Felelős kiadó: **Retkes Attila**

Ügyvezető igazgató: **Várkonyi Tamás**

Nyomdai kivitelezés:

Publicitas Art-Media Kft.

H-1021 Budapest, Tárogató út 26.

Honlap: www.publicitas.hu

Megjelenik évszakonként.

Előfizethető a kiadó címén, telefonon,

faxon, e-mailben.

Az éves előfizetés ára: 3200 forint

A Gramofon megjelenését támogatja:

nka
Nemzeti Kulturális Alap

Teofil Antoni Jęxa Kwiatowski: Chopin a zongoránál
(akvarell ceruzavázlaton, 1847 körül)

Chopin *(ál)arcai*

Fryderyk Chopin nevét már életében is körülölelte a romantika misztikus, olykor tragikusan komor világa. Ma is keveset tudunk róla. Hallottunk-e például arról, hogy Lisztet ügyeskedő zeneszerzőnek, Schumannnt badarságokat összeíró újságírónak titulálta? Vagy arról, hogy tőle várták a lengyel nemzeti opera megírását? Vajon hányan tudják, hogy szívét és testét elválasztották egymástól, és más-más országban helyezték örök nyugalomra? Ezekhez hasonló érdekességeket, titkokat gyűjtöttünk össze, halálának 200. évfordulóján.

◆ Kovács Ilona

Már a kezdet, azaz születésének időpontja is homályba vész. Csak annyi bizonyos, hogy 1810-ben, egy Varsótól alig ötvenöt kilométerre fekvő kicsiny faluban, Żelazowa Wolában látta meg a napvilágot. Ennél pontosabb dátumot – az egymásnak ellentmondó adatok miatt – ma sem tudunk. A brochówi plébánia hivatalos anyakönyve szerint ugyanis február 22-én született meg Justyna Krzyżanowska és Nicolas Chopin második gyermeke, az édesanya és a család szerint azonban éppen egy héttel később, március 1-jén történt a nagy esemény. Chopin édesanyjának hitt, így ezen a napon ünnepelte születésnapját.

Halálának dátumához nem kötődik semminemű bizonytalanság vagy rejtély. A gyógyíthatatlan tüdőbaja miatt még negyven évet sem élt zeneköltő hosszú szenvedés után, 1849. október 17-én távozott az élők sorából. Chopin számára is nyilvánvaló volt az elkerülhetetlen vég közeledte. Utolsó napjaiban több barátját magához hívatta, akik a nyilvánvaló búcsún túl igyekeztek enyhíteni számára a földi lét gyötrelmeit. E barátok visszaemlékezései hitelt érdemlően számolnak be a zeneszerző egyik különös kívánságáról, ami minden bizonnyal még manapság is misztikus borzongást okoz. Chopin nem sokkal halála előtt arra kérte az ágyát körülállókat, hogy miután örökre lehunyja szemét, testét nyitassák fel, és vegyék ki a szívét. Apjához hasonlóan – talán a korabeli rémregények hatására – rettegett ugyanis attól, hogy élve temetik el. Teste így a párizsi Père Lachaise temetőben nyugszik, míg szívét Ludwika nővére vitte magával Varsóba, amit a Chopin család egykori lakásának közelében, a Krakowskie Przedmieścién álló Szent Kereszt-templom egyik oszlopába falaztak be.

Biológiai létének fent említett két legfontosabb eseménye között személyiségének, tetteinek számos ellentmondásos vonására figyelhetünk fel, például életvitelében. Soha nem sajnálta luxuscikkekre szórni a pénzt, még akkor is, ha anyagilag nem engedhette meg magának. A legutolsó divat szerinti elegáns öltözködésével, elmarad-

A tinédzser Chopin

Forrás: Gramofon-archív

hatatlan fehér kesztyűjével örületbe kergette Párizs dandyjeit, akik persze nem győzték utánozni. Ugyanakkor mélyen megindította a nyomor, az elesettek szenvedése, ezért – bár ritkán vállalt nyilvános hangversenyeket – soha nem utasította vissza a jótékonyági koncertekre szóló felkéréseket. Nemzeti érzelmeiben, barátaihoz való viszonyában és művészetében is számos ellentét kavarg.

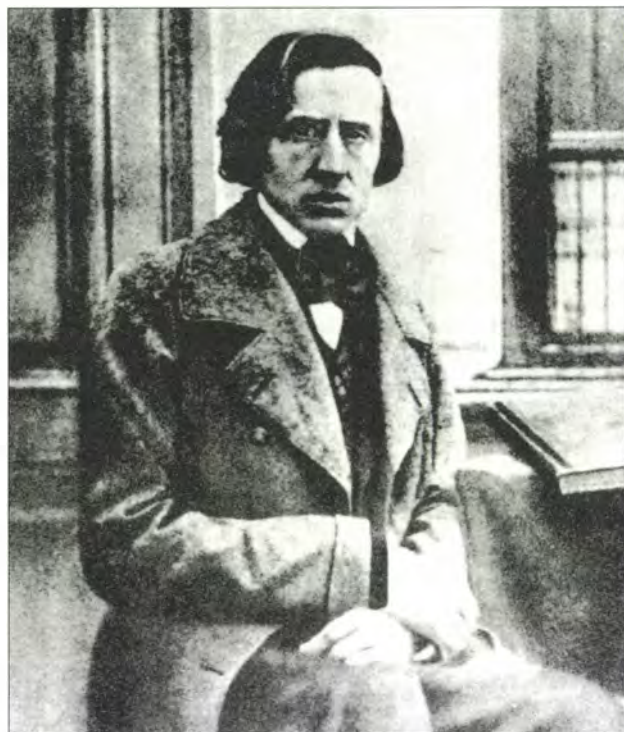
A hazafi

Chopin egész életét meghatározta az erős nemzeti kötődés, annak dacára, hogy néhány közeli barátjával ellentétben soha nem vett részt fegyveres harcokban, és nem konfrontálódott nyíltan Lengyelország elnyomóival. A politikai helyzet persze őt is megérintette: második bécsi útja során, 1830-ban „hazafias érzelmek töltik el, a szeretői és az ország sorsa aggasztja, ebben a lelkiállapotban, amelyben december óta él – már egy percig sem foglalkozik azzal, hogy fellépést szervezzen magának” – írja a közelemlőltban magyarul is megjelent könyvében Barbara Smoleńska-Zielińska. Chopin az ellenállás passzív módját választotta: nem kívánt visszatérni az országba addig, míg ott idegenek uralkodnak. Franciaország lett fogadott hazája. 1834-ben – immár Párizsban – gyakorlatias, realista apja kérése ellenére sem jelentkezett a párizsi orosz nagykövetségen, hogy meghosszabbítsa lengyel útlevelét, és így hivatalosan is politikai emigránssá vált. Soha többé nem láthatta viszont szülőföldjét, ami – levelei tanúsága szerint – mindig fájdalommal töltötte el. Még egy jellemrajzi adalék, mely – a lengyel emigránsok javára adott jótékonyági koncertek mellett – Chopin mély hazafias érzelmeit bizonyítja: könnyű szívvel utasította vissza Miklós cárról a császári udvari zongoristája lehetett volna.

Az öntudatos művész így indokolta döntését: „Való igaz, hogy nem vettem részt az 1831-es forradalomban, mert túl fiatal voltam hozzá, de lélekben azok mellett álltam, akik harcoltak. Ezért tekintem magam emigránsnak, és ez a cím nem engedi meg, hogy más címet vegyek fel.” Művei között egészen a közelmúltig szívesen emlegették a c-moll (Forradalmi) etűd (op. 10/12) keletkezéstörténetével kapcsolatban a zeneszerző hazafias érzelmeit. A legújabb kutatásoknak köszönhetően azonban szertefoszlott az a széles körben hangoztatott legenda, miszerint az op. 10-es sorozat balkéz-technikát fejlesztő etűdjét Chopin Varsó elestének hírére Stuttgartban improvizálta volna. A mű minden bizonnyal Bécsben keletkezett, még a novemberi felkelés harcai alatt, amikor a zeneszerző az op. 10-es etűdsorozaton dolgozott.

A törekény alkatú Chopintól senki nem várta el, hogy fegyverrel a kezében harcoljon. Lengyel emigráns barátai – mindenekelőtt Adam Mickiewicz Párizsban élő lengyel költő és publicista – azonban többször is felkérték, hogy írja meg hazája dicsőségére a lengyelek nemzeti operáját. A zeneszerző és Mickiewicz későbbi eltávolodásában szerepet játszott, hogy Chopin nem teljesítette a költő kérését. Mickiewicz-től függetlenül legközelebbi hozzátartozói – Ludwika nővére, szeretett varsói zeneszerzés-professzora, Józef Elsner és Chopin tíz ifjúkori dalának költője, Stefan Witwicki – is úgy vélték, hogy egy nemzeti operával Chopin bekerülhetne a zenetörténet halhatatlanjai közé. Witwicki 1831. július 6-án így írt Chopinnek: „Most már feltétlenül írnod kell egy lengyel operát; legmélyebb meggyőződésemm, hogy képes vagy rá, és lengyel nemzeti zeneszerzőként [...] rendkívüli hírnévre teszel szert. Csak állandóan tartsd szem előtt: nemzeti jelleg, nemzeti jelleg és még egyszer nemzeti jelleg.” A gyermekkori barát, Tytus Woyciechowski 1839-ben tett még egy utolsó kísérletet a komponistánál, hogy ha már operát nem, legalább egy nemzeti oratóriumot írjon. Bár Chopin, aki maga is nagy operarajongó volt, és fiatal korában még komolyan foglalkozott a gondolattal, hogy ezen a területen is bizonyít, végül soha nem írt sem nemzeti operát, sem oratóriumot. Helyette lengyel stílusú zongoradarabokat komponált, olyan remekműveket, melyeknél hazafiasabb alkotásokat egyik honfitársa sem kívánhatott. Chopin így vallott erről élete egyik nagy szerelmének és lelki társának, Delfina Potockának: „Folyvást a fülemet rágják, hogy írjak szimfóniákat meg operákat, és még mi mindent nem, mert azt szeretnék, hogy én a lengyel Rossini, Mozart és Beethoven legyek egyszerre. Titokban jót nevetek ezen, és úgy vélem, kicsivel kell kezdeni. [...] Én úgy gondolom, jobb, ha keveset teszek, de azt tőlem telhetően jól, mint mindenbe belefogni, és nem tökéleteset alkotni. Ettől az elvtől sohasem tágitok.” Liszt már 1851–52-ben, Chopinről írott könyvében rámutatott arra, hogy Chopin zongoraművei éppoly értékesek, mint más komponisták nagyszabású operái vagy szimfonikus művei. Ahogy Raffaello vagy Ruysdael miniatűrjei sem kevesebbek, mint Rubens hatalmas vásznai.

Forrás: Gramofon-archív

Fotó Chopin halálának évéből, 1849-ből

A barát

Chopin társasági ember volt, szinte állandóan barátok, ismerősök vették körül, szíve mélyén azonban a társaság közepén is magányosnak érezte magát. Nehezen nyílt meg, talán csak saját családtagjai és néhány közeli barátja előtt. De vajon ki volt igaz barátja?

A köztudat bensőséges barátként tartja számon például Liszt Ferencet, aki önzetlenül vezette be a friss emigráns a párizsi művészi és társasági életbe. Támogatásának hatására Chopin hamarosan a város előkelő szalonjainak közepén találta magát. Ennek is köszönhetően csakhamar a legnagyobb hangszeres művészek egyikeként tartották számon Párizsban, a zongoraművészet olyan aranykorában, mikor Lisztet a zongora profétájának, Thalberget a hangszer királyának kiáltották ki. Ernest Legouvé francia kritikus például 1838-ban arra a kérdésre, hogy ki a világ legnagyobb zongoraművésze, Liszt vagy Thalberg, szellemesen és sokat sejtetően csak ennyit mondott: Chopin. Chopin Lisztnek köszönhette George Sand ismeretségét is, akihez a kezdeti antipátia után közel egy évtizedig fűzte élettársi kapcsolat. Ám Chopin mégis csupán mint zongoraművészt becsülte Lisztet. Kezdeti barátságuk egyre hűvösebb lett, miután Liszt többszörösen is átlépte Chopin erkölcsi normáit azzal, hogy Marie d'Agoult társaként Chopin lakását használta a közös barát, Camille Pleyel zongorakészítő feleségével eltöltött pásztorórához. Chopin komponistaként sem tartotta nagyra a zeneszerző Lisztet, akit így festett le Delfina Potockának: „Furcsa ember, nem tud

Részlet az f-moll prelűd (op. 28 no. 18) kéziratából

valamire való dolgot kisajtolni az agyából, ezért lesben áll, hogy a máséra csapjon le, mint macska a tejföldre. [...] Lisztnél ügyesebb fickót bajos találni; az ihlet hiányát ügyes fogásokkal pótolja, és mutatványaival annyira elszédít mindenkit, hogy az ember megesküdne rá, zseniális alkotó, holott csak hihetetlenül ügyes mutatványos. Aminek híjával van, mint alkotó, azért sokszorosan kárpótol bennünket mások gondolatainak és műveinek fenomenális interpretálásával.”

Chopin a nála csak pár hónappal fiatalabb Robert Schumann-nal kapcsolatban is felemás érzelmekkel viseltetett. Schumann 1831 végén zseninek kiáltotta ki lengyel kollégáját a tekintélyes Allgemeine Musikalische Zeitung hasábjain a Variációk Mozart Don Giovanni című operájának „Là ci darem la mano” témájára (op. 2) komponált Chopin-műről írott kritikájában, s ezt a véleményét később sem változtatta meg. Hízelgett Chopinnek Schumann lelkesedése, ugyanakkor megdöbbenetette annak esztétikai interpretációja: „Jóllehet Schumann fölöttébb dicsőít engem – még ha elmarasztal is, legott dicsérettel egészíti ki –, ám amit rólam ír, badarság, képtelenség és értelmetlenség, nem pedig kritika. Mindig attól rettegek, hogy a legjobb szándékkal olyasvalamit talál írni, amivel örökre nevetség tárgyává tesz. Szívesebben venném, ha hallgatna, ezzel szemben nekem kell hallgatnom, és meg kell köszönnöm, és az egészhez jó képet kell vágnom.”

Chopin egyébként sem volt jó véleménnyel a kritikusokról: „A többség hatökör, nem érdekli sem a szerző, sem a mű, hanem miként az énekesek, ő is mesterkéltn cifrázásokkal akarja magát produkálni, hetet-havat összehord, de az egészből nem sül ki semmi...”

A kérdésre – kik voltak azok, akiket Chopin igazán közel érzett magához – nehéz válaszolni. Azok minden bizonytalansággal, akik vele voltak végső perceiben, köztük az utolsó kenetet feladó Aleksander Jełowiczki atya, a Chopint halálos ágyán megörökítő Teofil Kwiatkowski festőművész, Delfina Potocka grófnő, Georges Sand lánya, Solange és a zeneszerző nővére.

A zongoraművész

Kedvencei állítólag a Pleyel-gyár hangszerei voltak, de ha lelki bánata volt, Erard-zongorán játszott ki magából fájdalmát. Szerette az általa angol Pleyelnek nevezett Broadwood-zongorákat is, és nem vetette meg a bécsi instrumentumokat sem. A billentyűk iránti szeretetére és nyitottságára utal, hogy 1825-ben ő mutatta be nagy sikerrel Varsóban Sándor cár előtt Józef Długosz klavikord- és zongorakészítő mára elfeledett, az orgonát és a zongorát ötvöző eolopantaleon nevű találmányát.

Bár nehéz leírni Chopin játékának varázsát, annyi bizonyos, hogy korának egyik legegényibb előadóművésze volt, amit hangfelvétel híján csak a kortársak elragadta-

Chopin sírja a Père Lachaise-temetőben

tott visszaemlékezései őriznek. Nemcsak különlegesen finom billentését emelték ki hallgatói, hanem formálásának kifejező kontrasztjait és vézna testét meghazudtoló energikus előadásmódját is. Különleges ujjrendjeit már a varsói zongoratanár, a hórihorgas Wojciech Żywny sem korlátozta. Tanítványa bátran használta első ujját a fekete billentyűkön is, akár az ötödik ujjá alá is tette az elsőt. Żywny hívta fel Chopin figyelmét Johann Sebastian Bach művészetére is, amit Chopin is továbbadott tanítványainak. „Bach nélkül sohasem lesz könnyed az ujjmozgásod, Bach nélkül sohasem éred el a világosságot és a hangzás szépségét. Bach nélkül nincs igazi pianista. A zongorista, aki Bachot nem akarja elismerni, ostoba és sarlatán” – írta Chopin Delfinának.

Az előadóművészet exhibicionizmusa azonban nehezen fért meg Chopin introvertált lelki alkatával. Lisztnek egy őszinte pillanatában megvallotta, hogy alkalmatlannak tartja magát a koncertezésre: a tömeg bátortalanná teszi; úgy érzi, megbénítják a kíváncsi pillantások, az idegen arcoktól pedig elnémul. Egyik párizsi koncertje előtt (1841. április 26.) szinte hisztérikus idegállapotba került. Mivel már évek óta nem lépett fel, soha nem félt annyira szerepléstől, mint akkor. Nyolc nappal a nagy esemény előtt Georges Sand a következőkről számolt be barátnőjének, Pauline Viardot-nak: „Nem akar plakátokat, nem

akarja, hogy beszéljenek róla. Annyi minden megrémíti, hogy azt javasolom neki, játsszon gyertyák és hallgatóság nélkül, néma zongorán...” A hangverseny végül az egyik legnagyobb sikerű lett Chopin életében.

A zongora poétája

Kompozícióinak titkát már életében megpróbálták megfejteni, elméletben és gyakorlatban egyaránt. A zenetörténészek egyetértenek abban, hogy műveiben a népies dallamvilág éppúgy megmutatkozik, mint a barokkot idéző ellenpont, vagy az áradó olasz operadallamok távoli reminiscenciái. Műveiben a hangszer eladdig felfedezetlen kifejezőeszközeinek új lehetőségeit mutatta meg, melyek mindenekelőtt a szervessé vált zenei díszítőanyag gazdagságában, a modalitást bővítő és színező kromatikában, a rubatók változatosságában, valamint új műfajok megteremtésében érhetőek tetten. A gyakorlatban talán Robert Schumann jutott a legközelebb Chopin titkához, éppen egy zenei „álarc” felvételével: a Carnival Chopin-tétele megszólalásig hasonlít egy „eredeti Chopin”-hez, ám éppen úgy, mint a Mikszáth-hős Lestyák Mátyás szabómester által készített „beszélő köntös” a valódi török káftánhoz.

Chopin minden zongorán megjeleníthető romantikus műfajban jelentőset alkotott. Írt prelűdöket, etűdöket és noktürnöket, drámai hangvételű fantáziát, szonátákat, balladákat, szeszélyes scherzókat, impromptuket, stilizált táncokat (polonézeket, keringőket, mazurkákat, bolerót), kamaradarabokat, dalokat és csillogó zongoraversenyeket. Az éppen csak félperces darbjait is éppoly gondal csiszolgatta, mint a nagyobb szabású kompozíciókat. „Az, hogy parányik és rövidek, közel sem jelenti, hogy nem okoznak sok gondot – írta Delfina Potockának. – Nem hinnéd el hogy a Ballada [F-dúr, op. 38] fölött annak idején kevesebbet gyöttrődtem, mint a fisz-moll prelűdön. A nagyobb terjedelmű mű gyakran előbb és könnyebben kristályosodik ki bennem, mint a kisebb – magam sem tudom, mitől van ez így.” A művészi alkotóerőről pedig szinte freudi lélekelemzéssel írt barátnőjének: „Csupán akkor lep meg az ihlet és az ötlet, ha hosszabb ideig nem voltam nővel... Mily furcsa és csodálatos, hogy egyazon erők használatnak a nő megtermékenyítésére, ergo ember teremtésére, és ugyanezen erő szükségeltetik a művészi alkotás megteremtésére. [...] Gondold csak meg, mennyi ihlet és zenei ötlet ment veszendőbe Miattad. Meglehet, nem egy ballada, polonéz vagy micsoda kallódott el így, vagy talán egy egész zongoraverseny is... Vagyis telve vagy muzsikával, az én műveimmel áldott állapotban.”

Chopin oeuvre-je líraiságának, hazafias érzelmeinek, lenygel melankóliájának, a žalnak legfőbb kifejezőeszköze. Mint ahogy minden darabja belső drámáinak, gondolatvilágának vetülete. A zeneszerző legőszintébb megnyilatkozásai tehát a műveiben rejlenek, ezért ha igazi arcát akarjuk megismerni, ezeken keresztül vezet hozzá az út. ■

Komlós Péter és László Attila

A Gramofon-díjak 2010. évi győztesei

Mint 2001 óta minden esztendőben, a Gramofon folyóirat és a Klasszikus és Jazz kiadó 2010-ben is odaítélte fődíját a szerkesztőség által arra leginkább érdemesnek tartott magyar klasszikus- és jazzmuzikusnak. Emellett a Gramofon kritikusai a 2009 és 2010 ősze között a lapban recenzeált több száz lemez közül választották ki a legjobbakat, öt kategóriában. Az ünnepélyes díjkiosztót december 6-án rendeztük a Budapest Jazz Clubban.

Gramofon Magyar Klasszikus Zenei Díj 2010:

Komlós Péter hegedűművész, a Bartók Vonósnégyes primáriusa

A rendkívüli minőséget képviselő magyar vonósnégyes-hagyomány magas színvonalú gazdagításáért; azért az értékért, amelyet a Bartók Vonósnégyes elsőhegedűseként az elmúlt több mint ötven évben létrehozott hangfelvételeken és hangversenyeken egyaránt; a kamarazenei műfaj ápolásáért, presztízsének növeléséért, Bartók és Beethoven kvartettjeinek etalon értékű tolmácsolásáért, valamint pedagógiai tevékenységéért.

Komlós Péter hegedűművész

Gramofon Magyar Jazz Díj 2010:

László Attila gitárművész, zeneszerző

Évtizedek óta tartó, sokoldalú előadóművészi tevékenységéért, karakteres, egyéni világot tükröző kompozícióiért, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem docense-

László Attila gitárművész, zeneszerző

ként – egyben az iskola big bandjének vezetőjeként – folytatott kiemelkedő pedagógusi munkájáért és az immár egy esztendeje sikeresen működő Fuga Jazz Klub művészeti vezetőjeként végzett áldozatos tevékenységéért.

A KATEGÓRIADÍJAK NYERTESEI:

Az év magyar klasszikus zenei hanglemeze 2010-ben

Bartók: Zenekari művek

(Zene, Divertimento) – Nemzeti Filharmonikus Zenekar, vezényel: Kocsis Zoltán (Hungaroton, Bartók Új Sorozat)

Az év külföldi klasszikus zenei hanglemeze 2010-ben

The Symphony Collection – Vezényel: Nikolaus Harnoncourt (Warner Classics & Jazz – Magneoton)

Az év klasszikus zenei DVD-je 2010-ben

Purcell: Artúr király – Le Concert Spirituel, vezényel: Hervé Niquet (Glossa – Karsay és Társa)

Az év magyar jazz-hanglemeze 2010-ben:

Juhász Gábor: 1978 (X-Produkción – Hangvető Kft.)

Az év külföldi jazz-hanglemeze 2010-ben

Tony Lakatos & Frankfurt Radio Big Band: Porgy & Bess (Skip Records – Varga István)

Örök *megújulás*

**Beszélgetés Komlós Péterrel,
a Bartók Vonósnégyes primáriusával**

Október végén volt hetvenöt éves, december elején átvehette a Gramofon Klasszikus Díjat. Ötvenhárom éve alapította, és azóta vezeti a Bartók Vonósnégyest. Sok százszor játszott művekben is rendszeresen talál valami újat. Ez az érdeklődés hajtja, viszi előre. Még mindig napi két-három órát gyakorol. Egyik kedvenc budai kávézójában találkozunk.

◆ Aradi Péter

📷 Polónyi István

Gramofon: *Amikor öt évvel ezelőtt, hetvenedik születésnapja alkalmából beszélgettünk, itt, a Gramofonban megjelent interjúban azt mondta, állandó bázist keres a kvartettnak, amiről előrehaladott tárgyalásokat folytat egy vidéki városban. Létrejött azóta a megállapodás?*

Komlós Péter: Sajnos nem. Pedig már majdnem aláírtuk a szerződést Toller László pécsi polgármesterrel, ám amikor ő balesetet szenvedett, senki nem vitte tovább az ügyet. Tárgyalásaink idején Pécs még nem nyerte el a 2010-re szóló Európa Kulturális Fővárosa címet, viszont Toller előzőleg azt nyilatkozta valahol, hogy szeretné, ha minél több élvonalbeli művész tartozna a városhoz. Ezen felbuzdulva kerestem meg, és ő nyitottnak mutatkozott az együttműködésre. Egy baja volt: vezetőként azt gondolta, csak akkor van elintézve valami, ha ő maga intézi, ezért néha napon-ta kétszer is megfordult Pécs és Budapest között – ez okozta a balesetét. Azóta próbálkoztam Kecskeméttel és Egerrel is – sikertelenül. Senki nem tudott a Bartók Vonósnyégyesre évi húszmillió forintot rászánni. Most is szinte reménytelen a helyzet, hiszen mindig a kultúrától vonják el először a pénzt. Úgyhogy továbbra sincs állandó bázisunk.

G.: *Pedig – mint már akkor is említette – azért is volna szükségük erre, mert megcsappant külföldi fellépéseik száma, jóllehet még mindig úgy vannak elkönyvelve, mint akiket úgymis eltart a külföld.*

K. P.: Így van. Míg korábban évente mintegy száz koncertet adtunk külföldön, az utóbbi időben nagyjából húszat. Azok a menedzserek, impresszáriók, akikkel harmincöt évig nagyon eredményesen dolgoztunk, vagy meghaltak,

vagy már nincsenek a pályán. Újakat találni borzasztó nehéz. Így aztán sokkal ritkábban hívnak, mint azelőtt. Soha nem hittem volna, hogy pénzhiány miatt Nagy-Britanniában, Franciaországban, Németországban vagy Hollandiában is megszűnhetnek azok a kis society-k, amelyekben nagyszerű koncerteket adtunk – márpedig ez történt, a recesszió őket is elérte. Korábban valóban rengeteget koncerteztünk világszerte. Volt olyan időszak – természetesen még a régi rendszerben –, amikor csak Fischer Annie és mi utazhattunk minden korlátozás nélkül, két országot kivéve: az egyik Dél-Afrika volt, a másik Izrael. Erre a két helyre nem mehettünk, hiába hívtak minket. De még ebben az időben sem tudtunk kizárólag a koncertezésből megélni, a honoráriumunkat ugyanis az Interkoncert lényegében elvette, és helyetteapidíjat adott. Később már megtarthatunk valamennyi pénzt, de nagyon rossz árfolyamon, a tényleges értékének harmadéért-negyedéért váltották át a valutánkat. Arra mindig vigyáztak, hogy jó színvonalon, kellemes közérzettel éljünk, de vagyongyűjtésről nem lehetett szó. Azt szoktam mondani, ha mi ezt az ötvenhárom évet ugyanígy, de svájci háttérrel csináljuk végig, akkor nekem már Stradivarik sorakoznának a vitrinemben. Így viszont – bármily hihetetlen – mindmáig nincs megfelelő saját hangszerem. 1972 óta ugyanis állami tulajdonú hangszeren játszom. Először kaptam egy csodálatos Guarneri del Gesù-t, most pedig van egy Stradivarim – de nem a sajátom. Hosszú évek óta keresek magamnak egy modern hangszert, amit meg tudok vásárolni. Ezzel a hangszerral egyébként nagyszerencsém volt: kétszáz évig feküdt egy braziliai gyűjte-

szűnik, abba kell hagyni. Szerencsére még nem tartunk itt. Kuttner Mihállyal, a Magyar Vonósnégyes másodhegedűsével baráti viszonyban voltam – ő mondta egyszer: „Tudod, a meglévő repertoárt is állandóan porszívózni kell.” Ezt tesszük mi is, például a hat Bartók-kvartettel, amelyeket pedig darabonként több mint hétszázszor játszottunk koncerten, és kétszer lemezre is vettünk – érdekes módon mindkétszer külföldön –, mégis folyamatosan próbáljuk, és előfordul, hogy egy-egy ponton azt mondom Németh Gézának, akivel ketten csináltuk végig az ötvenhárom évet: „Te, Géza, ezt mi szépen, sikeresen, nagy elhithető erővel játszuk – de nem ez van a partitúrában! Most próbáljuk meg úgy, ahogy ott szerepel!” Aztán eldöntjük, melyik változat tetszik jobban. Ez nemcsak Bartókra vonatkozik, hanem az alaprepertoár legfontosabb darabjaira is, különösen a késői Beethovenekre. Vannak olyan kottáim, amelyekből már a harmadik-negyedik példányt használom, mert az idők folyamán annyit változott az adott műről alkotott elképzelésem, hogy lusta vagyok kiradározni a régit, és beírni az új vonást vagy ujjazatot, inkább újat veszek, és abba írom bele.

G.: Önöket a nagy magyar vonósnégyes-hagyomány letéteményeseként tartják számon. Már pályájuk elején tudatosan kapcsolódtak ehhez a tradícióhoz?

K. P.: Akkoriban még nem gondoltunk erre, már csak azért sem, mert nem fértünk hozzá a régi nagy vonósnégyesek felvételeihez. Amikor 1963-ban, különféle engedélyek beszerzése után, felvettük Bartók nevét, ezzel többek között azt is akartuk demonstrálni, hogy mi Magyarországon élő magyar vonósnégyes va-

gyunk. Mert nagy elődeink többsége – a Léner, a Végh, a Magyar Vonósnégyes – elment itthonról, és külföldön futott be. Számomra furcsa, hogy ezekben a kvartettekben nagyon gyakran cserélődtek a tagok. Hogyan tudtak mégis olyan magas szintre jutni? Hiszen legalább öt-hat év, mire kiderül, lesz-e egy kvartettből valami. Mert a fiatalok többsége szólista karrierre vágyik. Én is annak indultam, Németh Géza is. De a kettő nem megy együtt. Egy vonósnégyes másfajta felkészülést, gyakorlást igényel; ha tisztességesen helyt akarsz benne állni, sokkal műveltebb zenésznek kell lenned, mint egy szólistának. Viszont egy jól működő vonósnégyes könnyebben tud karriert csinálni, mint egy szólista. Ez is szempont, ám végül is elsősorban azért döntöttem a kvartett mellett, mert egy szólistának, ha minden jól megy, szintén megvan az évi 90-100 koncertje, de egész életében a tíz nagy hegedűverseny nehéz részeit gyakorolhatja (mert a többit már tudja), míg a vonósnégyes-irodalom kimeríthetetlen. A zongora repertoárja a

ményben, senki nem játszott rajta, tehát nem tudott megsérülni. Amikor annak idején kikerült a mester kezéből, nem gondolhattak arra, hogy egyszer majd olyan termekben fog valaki játszani rajta, ahol kétezren ülnek. Minden nagy hangszer egyéniség. Ennek nemcsak előnyei vannak, mert ha nem hangolódik rá az ember, nem működik. Székely Zoltán, az egykori híres Magyar Vonósnégyes primáriusa figyelmeztetett egyszer: „Tévedsz, ha azt hiszed, egy Stradivarin könnyebb játszani. Nem. Nehezebb! Mert neki is van elképzelése.”

G.: Mi az, ami ötvenhárom esztendő után még mindig előreviszi a kvartettet?

K. P.: Az érdeklődés. Addig érdemes folytatnunk, amíg nem mondjuk azt egy műre, hogy az már készen van, nincs vele több dolgunk, úgy játszuk el, ahogy szoktuk. Abban a pillanatban, amikor ez az érdeklődés a jól ismert művek újrafogalmazása, illetve új darabok megtanulása iránt meg-

leggazdagabb, de rögtön utána a vonósnégyes következik. Beethoven írt egyetlen – csodálatos – hegedűversenyt, és tizenhét fantasztikus kvartetet! Ötvenhárom év után még mindig vannak adósságaink.

G.: *Melyek ezek az adósságok?*

K. P.: Felsorolásokra nem merek vállalkozni, de elsősorban a mai zene, a legújabb kvartet-tirodalom műveire gondolok. Sokan konzervatívnak tartanak, de mit tegyek: nehezemre esik olyasmit közvetíteni a közönség felé, ami nem nekem szól. Ez különösen kortárs művek esetében fordul elő, amikor például egy-egy zeneszerző megtisztel bennünket azzal, hogy nekünk ajánlja valamely művét – persze ilyenkor erőt veszek magamon. Azért akadnak kivételek: Petrovics Emilt én kértem fel 1991-ben, hogy írjon nekünk egy kvartetet, és Lendvay Kamilló 2007-ben számunkra írt 2. vonósnégyesét is kitűnő zenének tartom. Kurtágot és Ligetit viszont sosem játszottunk, az ő zenéjük számomra túl nehéz.

G.: *Úgy tudom, az ötvenes évek végén Lajtha László is egyengette az útjukat. Azt már sokszor elmesélte, mit jelentett pályájuk elején Weiner Leó és Mihály András támogatása, de Lajtha szerepéről még nem hallottam nyilatkozni.*

K. P.: Valószínűleg azért, mert az ő hozzájárulása nem mérhető a másik két mesteréhez. Hallott egyszer minket, és felajánlotta, hogy foglalkozik velünk – ezt nem lehetett visszautasítani. Akkor még az én nevem alatt futott a kvartett, és ő javasolta, hogy változtassunk nevet, mert ezzel nem lehet világkariert csinálni. Azt ajánlotta, legyünk Új Budapest Vonósnégyes. Azt hiszem, adtunk is egy koncertet ezen a néven a Budapesti Francia Intézetben, de aztán Devich Sanyi mamája kitalálta, hogy vegyük fel Bartók nevét, és ebben maradtunk. Lajtha nagy szolgálatot tett nekünk azzal, hogy elhívta régi kedves tanítványát, Ferencsik Jánost, hallgassa meg, hogyan játszuk Bartók I. vonósnégyesét. Rengeteget tanultunk tőle. A darab két hegedűvel indul, a másik két hangszer viszonylag sokáig nem lép be. Amikor már vagy fél órája próbálgattuk ezt a részt, Ferencsik azt mondta: „Vegyétek úgy, hogy ez olyan, mint mikor két lélek beszélget.” Ebből megértettük, mire gondol, és akkor hirtelen jó lett. Sajnos ez volt az egyetlen alkalom, hogy vele dolgozhattunk. Szólistaként én többször közreműködtem a koncertjein – felülmúlhatatlan karmester volt. És zenében szinte csalhatatlan.

G.: *Amikor elkezdték megtanulni a Bartók-kvartetteket, akkor már hallottak korábbi interpretációkat felvételtől?*

K. P.: Nem nagyon, mert akkor még nem barátkoztak meg az emberek ezekkel a darabokkal. Nekünk viszont aztán igyekeznünk kellett, mert felkérést kaptunk az EMI-től, hogy készítsünk lemezt a hat vonósnégyesből. Végül 1967-ben meg is tettük, némi rohamunkával. Ennek ellenére nem lett rossz, több nagydíjat is nyert, de egy mű

akkor tud igazán élő módon megszólalni a mikrofon előtt, ha abban már bőven van koncerttapasztalat. Márpedig ebben nem volt, hiszen tulajdonképpen erre a felvételre tanultuk meg. De Mihály András, aki kérésemre kijött velünk Párizsba, hogy művészeti vezetőként végigkísérje a lemezfelvételt, rengeteget segített. Egyébként én soha nem szerettem igazán lemezt készíteni, mert az egy pillanatnyi állapotot rögzít, és ha két hónap vagy két év múlva előveszem, valószínűleg már mást gondolok a felvett műről, mint akkor.

G.: *Voltaképpen mi vitte önt a muzsikusi pályára? Mikor dőlt el, hogy ez lesz a hivatása?*

K. P.: A szüleim azt mesélték, hároméves koromban elkezdtem sírni, hogy én hegedülni akarok, és ezt hosszú ideig, kitartóan követeltem. Édesapám, aki amatőr módon néha hegedülgetett, elvitt egy kedves barátjához, Reismann Kálmánhoz, aki alapfokú hegedűtanár volt, hogy hallgasson meg. Énekeltem neki mindenféle divatos slágereket – azt mondta, érdemes engem taníttatni. Egyébként egy házban laktunk az Operaház kitűnő baritonjával, Jámbor Lászlóval, aki hallott engem énekelni, és mondta a szüleimnek, hogy vigyázzanak, ne énekeljek túl sokat, mert gyönyörű hangom lesz. Én azért énekeltem, és a mutáláskor el is ment a hangom. Kálmán bácsi elkezdett tanítani engem 1939-ben, aztán a háború miatt ez megszakadt, de 1947-ben folytattuk, és nála tanultam egészen addig, míg a Zeneakadémiára nem kerültem, úgyhogy konziba sem jártam. Már csak azért sem, mert én végig orvos akartam lenni, lehetőleg sebész. A nagybátyám, aki európai hírvé belgyógyász volt, szintén e mellett kardoskodott. A hegedülésnek azért örült, mert úgy gondolta, attól fejlődni fog a manuális készségem, ami egy sebésznek elengedhetetlen. Még tizenöt éves koromban is, amikor bekerültem a Zeneakadémiára, nyitott kérdés volt, mi leszek, de aztán győzött a muzsika. Mindig nagyon szerettem hegedülni – gyakorolni kevésbé. Rá kellett jönnöm, hogy az mire jó. Hogy gyakorolni csak azt lehet, amit már tudok.

G.: *A kvartett mennyit gyakorol? Akkor is próbálnak, ha épp nincs közeli fellépés?*

K. P.: Heti három próbát akkor is tartunk, ha két hétig nincs koncert. Máskülönben épp az a hangzás megy el, amiért évekig küzdöttünk. Ilyenkor van mód új művek megtanulására. Az az érzésem, az egyéni gyakorlás most már legalább annyira fontos, mint a közös próba. Én addig nem fekszem le aludni, amíg legalább a magamnak előírt technikai munkát (skála, etűdök) el nem végzem. De gyerekkorom óta a reggeli, délelőtti gyakorlást érzem a leghatékonyabbnak. Ha ez valamiért elmarad, délután is pótolható, ám ahhoz nekem szükségem van ebéd után egy-másfél óra pihenésre. Általában úgy tartják az orvosok, hogy gyakorolni bármikor lehet, de közvetlenül étkezés után soha. Ma már nem gyakorolok többet két és fél, három óránál – ami nem sok, de ahhoz elég, hogy jól érezzem magam a hangszeren. ■

A FÖLDERT, MELY OTTHON TART ÉS AZ ÉMBERERT, AKI ALKOTNI AKAR

BORBARÁT
2010. NYÁR. XV. ÉVFOLYAM. 2. SZÁM • WWW.BORBARAT.COM

ELŐFIZETÉSI DÍJ: 2000 FT/ÉV

INFORMÁCIÓ:
06 30 370 8689
WWW.BORBARAT.COM

Az élvezet szabadsága

Meglepetések és katarziszok Kaposváron

Nem kis várakozás előzte meg az első Kaposvári Nemzetközi Kamarazenei Fesztivált. Az új helyszínen Joshua Bell, Rados Ferenc, Kocsis Zoltán és sok-sok, a hazai nagyközönség által kevésbé ismert külföldi művész lépett fel. Ekkora sikerre azonban még maguk a szervezők sem számítottak: A kezdeményezésről Bolyki György fesztiváligazgató nyilatkozott.

➡ Várkonyi Tamás

Foto: Kocsis András

A nagy pillanatok egyike: Kocsis Zoltán és Rados Ferenc négykezesedik

A nyolc nap alatt rendezett tizenhat koncertre tizenhárom ezren voltak kíváncsiak. Pénteki napon, egy fergeteges Mendelssohn-oktettel kezdődött a fesztivál, Joshua Bell-lel a primáriusi poszton, de a többi hétféligi koncertre is hetekkel korábban elkelték a jegyek. A szervezők attól tartottak, hogy a hét elején visszaesik a látogatottság, mert az emberek megtelnek zenével. Futótűzként terjedt a hír az elképesztően magas színvonalról, így a közönség nemhogy elmaradozott volna, de egyre többen jöttek a következő napokon. Érdekesen alakult az érdeklődők összetétele; a fesztivál első pár napja után valamelyik kritikus azt írta: olyan, mintha a Művészetek Palotája közönsége leköltözött volna Kaposvárra. Az első három napon alig jött kaposvári, hétfőtől már fele-fele arányban voltak a helyiek és a messzebből érkezettek.

„A művészek lelkiismeretesen felkészülve muzsikáltak, de ez tulajdonképpen elvárható – mondja Bolyki György. – Ami nem várható el: az a magas fokú lelkesedés, ami például az olyan sztárok, mint Joshua Bell és Kocsis Zoltán játékát átfűtötte az amúgy is meleg augusztusi templomfalak között Beethoven Kreutzer-szonátájának zseniális előadása közben! Igazságtalanság lenne kiemelni bárkit is, mivel a fesztiválon fellépő minden egyes muzsikusz teljesítményét ez az odaadás jellemezte. Ismerjük be, Kaposvár nem szerepel (még!) a világjáró művész tudatában, éppen ezért lepődünk meg, amikor a Londonból megérkezett Matthew Hunt klarinétos arról beszélt, hogy hozzájuk is eljutott a kaposvári fesztivál híre – pedig még csak féldőben jártunk! Kocsis Zoltán azt nyilatkozta: sehol a világon nem látott még akkora sikert, mint a fesztivál nyitókon-

KITÖRÉSI PONT

„Figyelve a városok költségvetési helyzetét, büszkeséggel tölt el, hogy mi legfontosabb célként jelöltük meg, és jelentős pénzügyi támogatást adtunk a kamarazenei fesztiválhoz. A legnagyobb örömet az jelentette a 2010-es rendezvénysorozaton, hogy az ország minden részéről köszönthettünk vendégeket ebben az egy hétben. Csak úgy szabad belevágni valamibe, ha az ember előre eldönti: egy alkalommal rendezi meg, vagy hosszabb távon képzelet el. Kaposvár kitörési lehetőséget lát a turizmusban, a turizmus serkentésének pedig egyik eszköze ez a kamarazenei fesztivál. Készítjük azt a megállapodást, amelyben hat évre előre elkötelezzük magunkat minden esztendő augusztus 20-át megelőző egy hetére, ekkor várjuk a világ legnagyobbjait.”
(Szita Károly polgármester)

certjén. Aki ismeri Kocsist, tudja, hogy nem ajnározó típus... A közönségtől is pozitív visszajelzéseket kaptunk, pedig tartottunk tőle, mit fognak szólni, látva, hogy az eseménysorozat programja nem tematikus, és nem évforduló köré szerveződött. Mi azt mondtuk: a műsor legyen élvezetes, engedjük meg magunknak az élvezet szabadságát! Néhányak furcsállhatták művek, korok, stílusok, apparátusok társítását, de számunkra – és a közönség túlnyomó részének – épp ez a változatosság esett jól.”

Mezítlábas Vivaldi

A fesztiválra jóval több fiatal fellépőt hívtak meg, mint „nagy öreget”, de Bolyki György szerint figyelemre méltó, hogy ezek a fiatalok semmivel sem nyújtottak művészileg kevesebbet, mint a hosszabb ideje pályán levő kollégáik – sőt olyan üdeséget és frissességet hoztak, amivel sehol máshol nem találkozni. „Voltak előadónk – folytatja a fesztiváligazgató –, akiknek a játéka hallatán a közönség az első pillanatban nem tudta eldönteni, felháborodjon, vagy szeresse a produkciót. Végül úgy döntött, hogy sze-

INSPIRÁCIÓ ÉS KISUGÁRZÁS

„A külföldi művészek mindegyike úgy nyilatkozott, hogy életük egyik legjobb fesztiválja volt a kaposvári. Amikor megkérdeztem, hogy miért, a közönség és egymás rendkívül inspiráló hatását említették. Ugyanis nem feltétlenül a legismertebb nevű művészeket hívtuk meg, hanem olyan muzsikusokat, akikről tudtam, hogy tökéletesen illenek egymáshoz, és szeretnek egymással játszani. A közeg, amibe kerültek, a művészi kisugárzások összessége fantasztikus teljesítményt hozott ki belőlük. Akadt olyan, aki azt mondta: ha a Kaposváron jelen volt kollégái közül akár csak eggyel együtt zenélhet külföldön, már remekül érzi magát. A következő fesztivál programjait már a város szenzációs akusztikájú új koncerttermében fogjuk rendezni – de nemcsak ott, hiszen a fesztiválhangulat megteremtéséhez továbbra is fontos több helyszínen jelenléte.” (Kokas Katalin, művészeti vezető)

retni, sőt imádni fogja. Amikor kijöttek mezítláb játszani a Négy évszakot...! Ez lehetett volna öncélú sallang is, de megszólalt az első hang... A közönség néha úgy viselkedett, mint a rockkoncerteken: nem tudott kívül maradni a produkción, részese volt a katarzisoknak.”

A fiatalosság természetesen nem jelenti az idősebb generáció száműzését a fesztiválról – teszi hozzá Bolyki György. Ráadásul a fiatalokat is inspirálja az, hogy ott van egy Kocsis Zoltán, egy Rados Ferenc. Azt is megtudjuk tőle: azért is működtek olyan fantasztikusan a kamarazenei produkciók, mert Kokas Katalin művészeti vezető külön-külön megvizsgálta, ki kivel illik össze. Nemcsak a kamarazeneészek pendültek egy húron, hanem a fesztiválszervezők és a város vezetősége is. „Azt kívánom minden fesztiválszervezőnek, hogy olyan közegben dolgozhasson, mint nekem adatott Kaposváron. A város polgármestere, Szita Károly lényeglátó ember, aki egy pillanat alatt meg tudja ítélni, mi hova való. Ő biztosította számunkra a zavartalan működést a másfél év alatt, amíg szerveztük a nyári eseménysorozatot. Maga a projekt is szép példája annak, hogy ha összefognak emberek, akkor az energiák nem összeadódnak, hanem megsokszorozódnak. A város amúgy is gyönyörű, egy ékszerdoboz, a fesztivál tökéletesen ide való.”

Bolyki György szponzoráció terén is példaértékű együttműködésről beszél. Azt a nagyságrendet, amivel az E.ON támogatja az eseménysorozatot, jó esetben is csak öt-hat év működés után szokták elérni hazai fesztiválok. Az igazgató számos helyen kopogtatott, így jól tudja, milyen nagy dolog, hogy van egy cég Magyarországon, amely pontosan fel tudta mérni ennek a fesztiválnak a jelentőségét. Ehhez persze ilyen erős műsorterv is kellett; és ez alatt nemcsak a nemzetközi művészgarda értendő, hanem például az a zenetörténeti jelentőségű esemény, amelyet Rados Ferenc és Kocsis Zoltán együttműzikálása jelentett. „Ott szem nem maradt szárazon – emlékszik vissza a fesztiváligazgató –, és nem azért, mert tanár és növendék ismét összetalálkozott, hanem mert maga a produkció olyan magas színvonalú volt. Amikor pedig Rados tanár úr Nyesztyerenkót kísérte, a tervezettnél negyven perccel tovább tartott a koncert, annyi ráadást kért a közönség. Mikor vége lett a daletnek, odajött hozzám egy néni, és bocsánatot kért, mondván, ő volt az, aki az Elindultam szép hazámból utolsó hangjai után felállt, és bekiáltotta a csendbe, hogy „ez csodálatos”. A zene után övé volt az első szó, nem a tapsé. Ilyen pillanatokkal volt teli ez a fesztivál. Egy brit újságíró pedig azt kérdezte tőlem: mi-csoda dolog, hogy Kaposváron nincs repülőtér?! Majd hozzátette: mindez valójában semmit nem számít, mert ami minőségben megjelent, az megkérdőjelezhetetlen. Ha még néhányszor ilyen színvonalon megrendezzük, nyugodtan elmondhatjuk, hogy a világ egyik legjobb kamarazenei fesztiválja a mienk. ■

A 2011-es program megtalálható:
www.kaposfest.hu

Paganini-hatás

Baráti Kristóf életében új fejezetet nyit a győzelem

Kiváló technikai tudásának, előadói karizmájának köszönhetően Moszkvában is lenyűgözte a közönséget és a zsűrit Baráti Kristóf. Az egyre nagyobb nemzetközi hírnévnek örvendő művész tizenhárom év elteltével indult ismét megmérettetésen; a Paganini Nemzetközi Hegedűversenyen aratott győzelme új fejezetet nyit karrierjében.

◆ Réfi Zsuzsanna

Baráti Kristóf korábban már olyan rangos megmérettetéseken bizonyította tudását, mint a párizsi Jacques Thibaud vagy a brüsszeli Erzsébet királyné verseny, de ezek után úgy vélte, nincs értelme újbabakon indulnia. Ez utóbbin ugyanis tizennyolc esztendősen bizonyult a legjobbnak. De akkor már komoly tapasztalattal a háta mögött léphetett koncertdobogóra, hiszen nyolcévesen szólistaként muzikált a Maracaibói Szimfonikus Zenekarral Venezuelában, ahol szüleivel élt. A zeneszeretetet családjától örökölte, apja csellista, édesanyja hegedűművész. Már ötesztendős korától hegedült, gyerekejjel Yehudi Menuhin és Isaac Stern felvételeit hallgatva töprengett azon, ő mit csinál majd másként. Sosem érezte magát csodagyerekeknek, a felkészültséget, a szerzői akarat tiszteletét tartotta a legfontosabbnak. Tizenkét esztendősen lett a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem hallgatója, Szenthelyi Miklós tanítványaként. Később azonban Párizsban folytatta tanulmányait, amely fordulatot szintén egy versenynek köszönhetette. Eduard Wulfson a párizsi megmérettetésen figyelt fel rá, ezután lett zenei tanácsadója, szakmai mentora. Bár még csak harmincegy esztendő, felléphetett a világ nagy koncerttermeiben, hiszen a Concertgebouw-tól kezdve játszott a Berliini Filharmóniáig; olyan partnerekkel muzikált, mint Natalia Gutman, Evgeny Koroliov, Rohmann Imre. A Starlet Music Management szervezte Trónörökösök a színen sorozat rendszeres fellépője.

Baráti Kristóf úgy vélte, ideje új szakaszt kezdenie a karrierépítésben, ezért fogadta el a meghívást a moszkvai versenyre. Győzni ment az orosz fővárosba, ahol gazdag hagyománya van a hegedűjátéknak, ahol egy-egy művésznak nagyobb a rajongótábora, mint egy ünnepelet énekesnőnek. Ráadásul mestere, Wulfson is a híres orosz hegedűs iskola örököse, amely hagyományt részletekbe menően adta át Kristófnak is.

Fotó: Starlet

Baráti Kristóf: Szükség van az egyéni mondandóra, a kisugárzásra

Ahhoz, hogy valaki felhívja magára a figyelmet, hogy győzelmet arasson egy megmérettetésen, már nem elegendő, ha magas színvonalú technikai tudással eljátszik egy versenyművet – mondja a fiatal művész. Szükség van az egyéni mondandóra, a személyes hangvételle, a kisugárzásra. Ő például a versenyen is igyekezett arra koncentrálni, hogy kiváltsa a közönségből azt a fajta lelkesedést, amelyet Paganini is a maga korában. „Akkoriban a művészeket nem a tökéletesség foglalkoztatta – mondja –, nem arra törekedtek, hogy minden hang tiszta legyen, és minél sterilebb az előadás...” Bár huszonhat esztendeje muzikál, a zenéhez való viszonya nem változott az évek során. Sosem érzi mechanikus munkának a gyakorlást, a művel való munkában újabb és újabb szépségeket lát meg. Jelenlegi célja az, hogy a világ legjobb együtteseivel és karmestereivel dolgozzon együtt. Ezért is örül, hogy több közös fellépése lesz Valerij Gergievvel. Bartók szólószonátáját pedig a Richter Fesztiválon adja elő december 8-án, a programsorozat egyik művészeti vezetője Jurij Basmét. Januárban a Bartók Emlékházban játszik, februárban pedig Miamiában. Tavasszal jelent meg Bach-lemeze a Berlin Classicsnál, nemrég pedig újabb Bach-albumot készített Boldoczki Gáborral és a Liszt Ferenc Kamarazenekarral (a lemezről a 48. oldalon olvasható kritika). ■

A Starlet hivatalos honlapja:

www.starlet.hu

A BMC Records újdonságai

BMC CD 163
Ozone / Lukács Miklós

This is C'est la vie

BMC CD 173
Schiefel / Daerr / Lukács / Szandai

Gondellied in the Sahara

BMC CD 174
Dresch / Gilchrist / Szandai / Drake

Sharing the Shed

BMC CD 176
Lüdemann / Boisseau / Terzic

Rooms

BMC CD 178
Szent Efrém Férfikar / Bubnó Tamás / Fassang László

Liszt: Férfikarok 2.

BMC CD 179
Trio BraamdeJoodeVatcher / Lukács / Kovács

Quintet

A BMC-lemezek forgalmazóinak aktuális listája megtalálható a www.bmcrecords.hu honlapon, illetve telefonos felvilágosítás kérhető a (1) 455 8070-es számon.

Forrás: Országos Idegennyelvű Könyvtár

Budapest nagy zenei gyűjteményei kiegészítik egymást, mindegyik másért szerethető. Az Országos Idegennyelvű Könyvtáré például azért, mert minden kotta kölcsönözhető, a szabadpolcról levéve a művek akár elektromos zongorán lejátszhatók, és mert kínesei között éppúgy jelen vannak a XX–XXI. századi zeneszerzők művei, mint a nemzetiségi, népzenei, világzenei felvételek, nyomtatott anyagok.

➡ Várkonyi Tamás

Az Állami Gorkij Könyvtár zenei részlege a Városligeti fasor 45. szám alatt fogadta olvasóit az épület privatizálásáig: a zeneműtárat ezután emelték be az akkor már Országos Idegennyelvű Könyvtár (OIK) nevet viselő intézménybe, amely a Molnár utca 11. szám alatti műemlék-épületben található. A kottagyűjteményt szovjet kiadványokkal alapozták meg. Ennek köszönhetően olyan anyagok találhatóak meg itt, amelyek máshol nehezebben elérhetőek; ilyen például a Csajkovszkij- vagy a Rimszkij-Korszakov-összkiadás. Minden kotta kölcsönözhető, és – ami a hely nagy előnye – nem raktárban, hanem szabadpolcon várják sorsuk beteljesülését. Az olvasó saját kezűleg veheti le a polcra, amit keres, vagy ami helyben felkelti az érdeklődését. Egy karnyújtásnyira van a mintegy 30 ezer kotta, a 4300 CD – köztük számos összkiadás –, a 260 DVD, a 130 VHS-kazetta, a mintegy 10 ezer bakelitlemez, a 22 féle zenei szakfolyóirat, valamint számos zenei szakkönyv. Tekintélyes számú jazz-lemez is található itt: Benkő Csaba jazzrajongó miskolci orvos 473 darabos klasszikus jazz-hagyatékát a felesége – maga is a könyvtár olvasója – ajánlotta fel a Zeneműtár számára.

„A zenei gyűjtemények kiegészítik egymást – meséli Sárközi Andrea, aki 2007 óta vezeti az OIK Zeneműtárát –, hiszen arra senkinek nincs pénze, kapacitása, hogy mindent megvásároljon. A teljes egészében szabadpolcos rendszer mellett az OIK zenei gyűjteményét azért ajánljuk mindenki figyelmébe, mert – mivel anyakönyvtára a nemzetiségi könyvek koordinációs központja az országban

– gyűjtjük a különböző népek, nemzetiségek zenéit is, legyen szó kottáról vagy lemezről. Ami az új beszerzéseket illeti, természetesen nekünk sem könnyű. Minden lehetséges módon igyekszünk újdonságokkal gazdagítani a gyűjteményünket, így a magyar szerzők újonnan megjelenő műveit, illetve a Magyarországon forgalmazásba kerülő kottákat is. Könyvtárunk az Országos Dokumentumellátó Rendszer (ODR) tagja, nálunk kivételesen ingyenesen vehető igénybe a könyvtárközi kölcsönzés. Jelenleg nincs kongonkénti használati-lemezkölcsönzési díj, a beiratkozási díj ellenében olvasóink korlátlanul kölcsönözhetnek, vagyis a kölcsönzés feltételei rendkívül előnyösek. Gyakran rendezünk koncerteket, előadásokat; nyílt órákat szervezünk általános- és középiskolásoknak, de más módon is olvasóink kedvébe járunk. Néhány éve vettünk egy elektromos zongorát, így ha valaki levesz a polcra egy kottát, rögtön ki is próbálhatja, megismerheti, hogyan szólal meg a mű. A Könyv(tár)támasz Egyesületen belül a Zeneműtár Támogatók Köre olvasói kezdeményezésre(!) jött létre, tőlük tavaly és idén is kaptunk támogatást, amelyet állománygyarapításra tudtunk fordítani. Az olvasókkal szinte baráti a kapcsolatunk – ennek köszönhetünk több zenei előadást, kiállítást –; természetesen mindez a szakmai munka és segítség mellett, amit szakképzett kollégáimmal igyekszünk nyújtani olvasóink számára.”

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár honlapja:
www.oik.hu

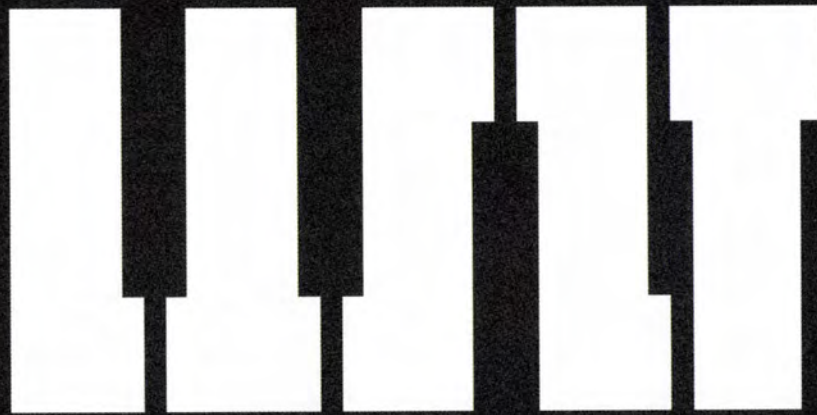

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

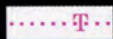
www.mupa.hu

MINDEN TEKINTETBEN

**STRATÉGIAI
PARTNEREINK**

**STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK**

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárakban (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrássy út 28., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban.
Online jegyvásárlás: www.mupa.hu
A Múpa szakmai támogatója a Liszt Akadémia.
ISO 9001:2000

Huszonöt éves gyümölcsparlat

Izgalmas hangversennyel ünnepli fennállásának negyedszázados évfordulóját a Nemzeti Énekkar; olyannal, amelyből kiderül: sokoldalú, rugalmas együttes, összeérett hangokkal. Az alatt a húsz év alatt vált ilyenné, mióta Antal Mátyás vezeti – a karigazgatóval egyebek mellett erről a sokoldalúságról, az ő feladatairól, hangzásideáljáról, arculatalakításról beszélgettünk.

Antal Mátyás húsz éve áll az énekkar élén

„Amikor megalakultunk 1985-ban, Állami Énekkar néven, a minisztériumnak az volt az elképzelése, hogy létrehoz egy olyan kórust, amely minden műfajban, stílusban egyaránt otthonosan mozog – meséli Antal Mátyás. – Ez téves elgondolás volt, hiszen folyamatos specializálódás jellemzi a zenei életet. A kezdeti időkkel ellentétben ma már harmonikus a viszonyunk a Nemzeti Filharmonikus Zenekarral; nap mint nap olyan visszajelzések jönnek a muzikusoktól, hogy milyen nagyszerű ez a kórus, milyen jó együtt dolgozni. Ez ráadásul számomra érzelmi kérdés is, hisz 1990-ig, húsz éven át épp ennek a zenekarnak voltam tagja. A zenekar és a kórus zenei vezetője korábban egymás mellé rendelt két muzikus volt, de a 2002-es átszervezés óta Kocsis Zoltán mindkét együttes főzeneigazgatója lett. Éppen annyira szól bele az énekkar működésébe, amennyire kell: hagyja a maga specifikus módján működni, ha kell, kiáll érte. Jelentős közös szereplésünk lesz a zenekarral az a januári két díszhangverseny Brüsszelben, amellyel Magyarország átveszi az Európai Unió soros elnöki tisztét, májusban pedig a Vatikánban lépünk fel együtt, a Liszt-év jegyében.”

Fuvolista-karmester előéleténél fogva Antal Mátyás hosszú ideje figyeli az előadási gyakorlatok alakulását, és ennek nagy hasznát veszi a Nemzeti Énekkar élén is. „Mindig annak megfelelően készítem fel a kórust – mondja –, hogy milyen beállítottságú, gondolkodásmódú vendégkarmestert várunk. Egy karigazgatónak alapvető kötelessége nem végérvényesen tanítani be a darabot, hanem különböző interpretációs lehetőségekre nyitottá tenni együttesét, miközben a pontos ritmus, tiszta intonáció, egységesség hangzás terén biztosítja a darabot. Utóbbi paraméterrel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy a jó kórus kiválóan tudja hasznosítani az érett hangszíneket is. Tévedés azt hinni, hogy a tökéletes hangzás a fiatal hangokon alapul. Jól összeérett gyümölcsparlathoz hasonlíthatnám ezt a jelenséget: fontos, hogy a fiatalabb és az érettebb hangok természetes homogenitásban olvadjanak össze. Rendkívül élénk az érdeklődés a fiatal énekesek részéről a Nemzeti Énekkar iránt, hosszú a várólista. Ma már olyan jó helyzetben vagyunk, hogy bármelyik koncertre akár kitűnő szólistagárdát is ki tudunk állítani; nemegyszer van is erre példa.”

A februári koncert a hatos ünnepi bérlet része: három hangversenyt dirigál Kocsis Zoltán, egyet Vásáry

Tamás, december 9-én Verdi Requiemjét pedig Carlo Montanaro. A születésnap műsorban, február 17-én a Nemzeti Énekkar a Filharmonikusok nélkül áll színpadra, de olyan művekkel, amelyeknek kísérete zenekari gazdagságú, a program ugyanakkor reprezentálja az együttes műfaji sokszínűségét, rugalmasságát is. „Stravinsky Menyegzője régi vágyam – folytatja a karigazgató, aki egyben az est karmestere is –; a művet a szerző különös, markáns hangszerezésében, négy zongora és ütők közreműködésével szólaltatjuk meg. Egy sikerdarabot is választottunk: Orff Carmina Buranáját, amely rendkívül mutatós a kétfonórás kísérettel, sőt néhány rétel az eredeténél is izgalmasabb! Végül arra gondoltam, legyen egy olyan mű is, amelyben kamaraénekesi erőnyeinket is megcsillogtathatjuk, ezért választottam Brahms Szerelmi dalkeringőinek Op.52 jelzésű első sorozatát, amelyet negyven-negyvenöt tagú kórossal adunk elő.”

További információ:
www.filharmonikusok.hu

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

2010. december 12., 19.00 • BBNH

SINFONIA VARSOVIA

Vezényel: **George Csicsinadze** • Közreműködik: **Farkas Gábor** – zongora
A Művészetek Palotája és a Lengyel Intézet közös produkciója

2010. december 17., 19.30 • BBNH

LINDA TILLERY & THE CULTURAL HERITAGE CHOIR

2010. december 18., 19.30 • BBNH

KARÁCSONYI ORGONAESTEK

IVETA APKALNA ÉS A RIGAI KAMER KÓRUS

2010. december 19., 19.30 • BBNH

A PURCELL KÓRUS ÉS AZ ORFEO ZENEKAR KARÁCSONYI HANGVERSENYE

Vezényel: **Vashegyi György**

2010. december 22., 19.30 • BBNH

KARÁCSONYI ORGONAESTEK

MICHEL BOUVARD ÉS A CONCERTO BUDAPEST

Vezényel: **Rohmann Imre**

2011. január 26., 19.30 • BBNH

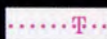
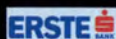
FASSANG LÁSZLÓ ÉS AZ AMADINDA

2011. február 6., 19.30 • BBNH

A CHARTRES-I NAGYDÍJASOK DONG-ILL SHIN ÉS SAKI AOKI ORGONAESTJE

Házigazda: **Fassang László** • Színpadkép: **Káel Csaba**

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

Nemzetközi porondon

A Fesztiválzenekar külföldi turnéi

A Budapesti Fesztiválzenekar világvizonylatban is a legtöbbet turnézó szimfonikus együttesek közé tartozik. Ezek a koncertkörutak legfeljebb kis nyereséget hoznak – ha nem nullszaldósak –, anyagi haszonnal aligha kecsegtetnek. A zenekari vezetésnek mégis fontosak, mert a folyamatos megméréstetés a nemzetközi porondon a szakmai fejlődés elengedhetetlen eszköze.

Fischer Iván és együttese számára a külföldi koncertezés mindig kiemelt feladatot jelentett; évente 35-40 hangversenyt adnak külföldön, ami rendkívül magas szám. A szakmai fejlődés szempontjából elengedhetetlen az állandó megméréstetés külföldön, neves európai és amerikai zenekarokkal egy sorozatban – véli Körner Tamás igazgató. Sosem A és B menüt tesznek a külföldi koncertrendezőkhöz, hanem a meghívó féllal együtt alakítják ki a műsort, szem előtt tartva a helyi közönség igényeit, ugyanakkor egységére törekedve. Ilyen közösen kialakított program például a januári Stravinsky–Haydn „minifesztivál” New Yorkban, vagy az azt megelőző öt hangverseny Dortmundban, amelyen Bartók életművéből adnak keresztmetszetet. A március eleji nyugat-európai turné műsora sem a megszokott struktúrájú: Wagner-operaszíndarabokkal nem szoktak zenekarok turnéra indulni, még akkor sem, ha olyan világsztárok a közreműködők, mint Petra Lang és Eva Johansson. Egyébként ezt a műsort Budapesten is eljátszzák. „A budapesti hangversenyeket, külföldi turnékat, lemezfelvételeket egységként kezeljük – mondja az igazgató. – Amit külföldön előadunk, igyekszünk Magyarországon is bemutatni, valamint lemezfelvételt is készíteni belőle, ahogy a Wagner-műsorból is. E mögött is művészi okok rejlenek: mire a lemezfelvétel eljutunk, már mögöttünk az európai turné, a három a budapesti koncert, tehát a zenekar majdnem tökéletesen ismeri a műveket.”

Visszatérve a turnéokra: vannak olyan városok, ahol két vezető koncertterem rivalizál egymással, így ha vendégzenekar érkezik, az vagy az egyikben, vagy a másikban lép fel. A BFZ 2011-ben háromszor látogat New Yorkba – ez a gyakoriság minden bizonnyal világszűcs –, s hogy a dolog még pikánsabb legyen: kétszer a Lincoln Center-

ben, egyszer pedig a Carnegie Hallban játszanak. „Ez a két helyszín közismerten rivalizál – mondja Körner –, de olyan jelentős együttesnek tartják a BFZ-t, hogy még a versengést is félreteszik a zenekar felléptetése érdekében. Ugyanez a helyzet Bécsben, ahol a Musikverein és a Konzerthaus áll egymással szemben: a következő évadban két estét adunk a Musikvereinban, miközben folyamatosan hangversenyezünk a Konzerthausban. Ez unikum, és számunkra fontos megerősítés.”

Másik elismerő visszacsatolásként a Fischer Iván szerkesztette, ötkoncertes dortmundi sorozatot említi, amelyben kettő kamarazenei est. „Ez azért kiemelendő, mert kamarazenei műsorokra általában specialistákat szoktak meghívni, s nem egy zenekar muzikusait. Dortmundban nemcsak a hagyományos Bartók-koncertrepertoárból játszottunk, hanem igyekszünk minél teljesebb képet adni az életműről, így a pedagógus Bartók és a népzene gyűjtő Bartók munkásságát is hangsúlyozni. Az eredeti kompozíciók előtt, azok inspirációs forrásait bemutatandó, Sebestyén Márta Bartók-gyűjtésekből énekel, a zenekar három zenésze pedig az eredeti népzenei letétet szólaltatja meg, kihasználva, hogy a BFZ-ben rendkívül magas szinten népzenező muzikusok is vannak. Mindezen különleges adottságok lehetővé teszik, hogy túllépjünk a megszokott kereteken, és jóval sokszínűbb kínálatot adjunk egy-egy külföldi projekt alkalmával.”

Körner Tamás végezetül kiemeli: bár az évadban csak egy koncertet adnak Londonban, az alkalom ünnepi. A nagybritanniai Liszt-év hivatalos januári megnyitójára, a Royal Festival Hallba a Fesztiválzenekart kérték fel. ■

A zenekar hivatalos honlapja:
www.bfz.hu

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élményt! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

2011. február 15., 19.30 • BBNH
SZIMFONIKUS FELFEDEZÉSEK
**BARÁTI KRISTÓF, VÁRDAI ISTVÁN, ZSOLDOS BÁLINT
ÉS A GYÖRI FILHARMONIKUS ZENEKAR**

Vezényel: **Berkes Kálmán**

2011. február 21., 19.30 • BBNH
EGY PORGY ÉS EGY BESS

Brussels Jazz Orchestra, Maria Joao, David Linx

2011. március 1., 19.30 • BBNH
SZIMFONIKUS FELFEDEZÉSEK
GYÖNGYÖSSY ZOLTÁN ÉS A MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR

Vezényel: **Kesselyák Gergely**

2011. március 2., 19.30 • BBNH
VILÁGSZTÁROK A LISZT FERENC KAMARAZENEKARRAL
GAUTIER CAPUÇON

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztáiraiban (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrásy út 28., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban.
Online jegyvásárlás: www.mupa.hu • A Múpa szakmai támogatója a Liszt Akadémia.
ISO 9001:2000

GRAMOFON plusz

- mértékadó
- objektív
- megbízható
- klasszikus,
jazz és
világzene

A Gramofon folyóirat
önálló felülete
a www.hvg.hu
Kultúra rovatában

- Interjúk
- Cikk
- Portrék
- Koncert- és operakritikák

hvg.hu

Forrás: Miskolci Szimfonikus Zenekar

Diplomata szerepkörben

A harmincnégy éves művész 1993-ban lett a Miskolci Szimfonikusok tagja. Hat évvel később már helyettes koncertmesterként húzta a vonót, majd jött az országosan meghirdetett próbajáték a koncertmesteri posztra, amelyet – az együttes nagy többségének bizalmát élvezve – fölényesen megnyert. „Nem a kor számít, hanem az, hogy szakmailag hiteles legyen, amit kérek” – állítja Soós Gábor. – Feladataim közé tartozik a kapcsolattartás a vendégművész és a zenekar között, valamint a zenekar hagyományait és szellemiségét képviselni, olyankor is, amikor nincs jelen a művészeti vezető, Kovács László. Ez számos esetben metakommunikációt jelent, és sokszor diplomáciai érzék is szükséges hozzá. Többször beszélgettünk erről Kovács Lászlóval, és mindketten úgy érezzük, hogy nincs szükségünk szavakra egymás megértéséhez, megértetéséhez. Ma már fél gesztusból is tudjuk, mit szeretne a másik. A koncertmesteri munka nehézsége – egyben szépsége – többek között, hogy az általunk kevésbé jól ismert művészek szándékaira is gyorsan és biztosan kell reagálni. A koncerteken a művészi teljesítménnyel azt a benyomást kell kelteni, mintha a zenekar és karmester évek óta ismernék egymást.”

A Miskolci Szimfonikusok lezárták a Weiner Leó zenekari műveit bemutató, számos díjat elnyert sorozatukat. Újabb terület meghódítását kezdték meg a közelmúltban: Dohnányi Ernő kiadatlan zenekari műveiből készítettek felvételeket. „A három alkotás között kettő olyan – mondja Soós Gábor –, amelyet eddig nemhogy nem vettek lemezre, de nem is játszottak soha sehol a világon. Értékes vállalkozás, és ami megdöbbentő: a tizenkilenc évesen komponált F-dúr szimfóniát játszva úgy éreztem, mintha

Soós Gábor 2005 óta a Miskolci Szimfonikusok koncertmestere, majdnem két évtizede játszik ebben az együttesben, Kovács László művészeti vezetővel már fél szavakból is megértik egymást. Mint mondja, a koncertmesteren is múlik a zenekar és a mindenkori karmester vagy vendégművész közötti összhang. Diplomáciai érzékét ebben az évadban is bőven lesz alkalma kamatoztatni, hiszen januárban En Shao dirigálja a zenekart, áprilisban pedig a világhírű Patricia Kopatchinskaja közreműködésével adnak hangversenyt.

egy kiadatlan Brahms- vagy Schumann-szimfónia lenne. Elképesztően szép mű!”

Az együttes októberben nagy sikerű turnén járt Miskolc német testvérvárosában, a festői szépségű Aschaffenburgban. A zenekari est után két nappal a helyi kórusal adták elő Bizet és Puccini egyházi műveit. „Minden koncert kihívás – véli Soós Gábor –, de ha az ember idegen országban játszik, talán még nagyobb a felelősség. Ekkor nemcsak a mi zenei teljesítményünk kerül mérlegre, hanem szűkebb pátriánkat, sőt az országot is képviseljük. Öröm, ha úgy tudunk játszani, hogy felfigyelnek ránk, s ez által a kultúránkra. Már sokadik alkalommal jártunk a német testvérvárosban, az ottani közönség nagyon szereti ezt a zenekart, és mi is nagy örömmel megyünk mindig. Kórusuk, amellyel rendszeresen dolgozunk együtt, tavasszal látogat Miskolcra.”

Januárban az 1989-es magyar karmesterversenyt megnyert, s azóta nemzetközi hírűvé lett dirigens, En Shao vezényli a miskolci együttest. Másik kiemelkedő esemény a zenekar naptárában, amely az idei miskolci évad egyik fénypontjának is ígérkezik: a világhírű Patricia Kopatchinskaja Bartók Hegedűversenyét játssza a Művészetek Házában, április 11-én, Kovács László vezényletével. Soós Gábortól megtudjuk: a zenekar vezetése ragaszkodik ahhoz, hogy évről évre neves művészek lépjenek fel az együttesrel, és ez a zenekari tagok számára is öröm. „Ezek a muzsikusok bekapcsolják Miskolcot a nemzetközi zenei vérkeringésbe, egyúttal az itteni közönséget, szakmát a világszínvonal élményével ajándékozzák meg.” ■

További információ:
www.mso.hu

CONCERTO BUDAPEST

Karácsonyra ajándékozzon élményt szeretteinek, barátainak!

RICHTER BÉRLET további hangversenyei

MŰVÉSZETEK PALOTÁJA
Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

2011. január 14. péntek 19.30

GLINKA: Ruszlán és Ludmilla – nyitány

CSAJKOVSZKIJ: b-moll zongoraverseny Op.23

SOSZTAKOVICS: V. szimfónia, d-moll Op.47

Borisz Berezovszkij – zongora

Vezényel: Keller András

2011. március 5. szombat 19.30

RIMSZKIJ-

KORSZAKOV: Nagy orosz húsvét – nyitány Op.36

SOSZTAKOVICS: II. gordonkaverseny Op.126

CSAJKOVSZKIJ: V. szimfónia, e-moll Op.64

Perényi Miklós – gordonka

Vezényel: Keller András

2011. április 29. péntek 19.30

„Szimfonikus felfedezések”

SOSZTAKOVICS: II. zongoraverseny, c-moll Op.102

EÖTVÖS: Two monologues

SZTRAVINSZKIJ: Le sacre du printemps

Ránki Fülöp – zongora

Vezényel: Keller András

DZSOPATÁN ÉS GÁSZTONFILD

NEMZETI MŰZEUM

A Concerto Budapest családi koncertjei
Lakatos György vezetésével

2011. január 23. vasárnap 11.00

AUCASIN ÉS NICOLETTE

Szerelem és tánc

*Közreműködnek: Helyey László színművész,
Kevházi Krisztina és Apáti Bence
balettművészek*

2011. február 13. vasárnap 11.00

DIDO ÉS AENEAS

Boszorkányok és búcsú

*Közreműködik:
Nagy-Kálózy Eszter színművész
Szabad Hangok énekegyüttes*

2011. március 20. vasárnap 11.00

CSIPKERŐZSIKA

Pofon és alvás

*Közreműködik:
Tenki Réka színművész*

2011. április 3.
vasárnap 11.00

PEER GYNT

Álmok és
kalandok

*Közreműködik:
Máté Gábor
színművész*

Jegyek kaphatók az ismert jegyirodáknban, valamint a www.concertobudapest.hu honlapon.

Kétszáz éve európai

Az alapító zenemesterre emlékeznek Pécsen

Éppen kétszáz éve alapította meg Lickl György a mai Pannon Filharmonikusok elődjét, Pécs első zenekarát. Aligha lehetne méltóbban megemlékezni az eseményről, mint az együttes új, modern otthonának, a Kodály Központnak a felavatásával. A jubileumi év e decemberi nyitánya után néhány héttel hallhatjuk a budapesti bérlet első hangversenyét a Művészetek Palotájában, de a többi három fővárosi koncert is az évforduló jegyében telik, színes műsorokkal, rangos előadókkal.

Lickl György, a Pécsi Püspökség egykori regens choriának, azaz zenei vezetőjének a munkásságát 2007 óta kutatják. A feldolgozó munka nagyszabású és sokrétű, hiszen Lickl teljes életművet hagyott hátra, amelyben élesen elkülönül bécsi és hazai, valamint világi és egyházi tevékenysége – mondta el Farkas Zoltán zenetörténész, a projekt vezetője, az MR3-Bartók Rádió főszerkesztője. A feladat: a zenei anyag összerendezése, szakmai átvizsgálása, lektorálása, kiadása. A kutatás Horváth Zsolt, a Pannon Filharmonikusok igazgatójának kezdeményezésére indult el, aki elődjének, Szkladányi Péternek ez irányú munkáját kívánta kiteljesíteni. Szkladányi kutatásaiból kiderül: Lickl 149 művet írt Pécsen, amelyeknek nagy ré-

FELFEDEZÉSRE VÁRÓ ÉLETMŰ

Johann Georg Lickl 1769-ben született; tizenhat évesen költözött Bécsbe, ahol ugyanazzal a két szaktekintéllyel került kapcsolatba, akivel Beethoven is néhány évvel később: a kor egyik legismertebb ellenponttanárától, a Stephansdom karnagyától, Albrechtsbergertől, valamint Joseph Haydntól vett órákat. Körülbelül 1789-től dolgozott Schikaneder szabadtéri színházában, 1793-tól a kor népszerű Singpieljeit egészítette ki, vagy bővítette azokat saját zenéivel. Lickl komoly sikereket könyvelhetett el zenés színpadi szerzőként – a Schikaneder által 1801-ben alapított Theater an der Wien is bemutatta egyik operáját egy évvel később –, mégis az egyházi zenére fektette a hangsúlyt. 1804-ben misét írt Mária Teréziának, majd az Esterházy hercegnek. A következő évben nevezték ki a pécsi székesegyház zenei vezetőjének, amely állást rendkívül hosszú ideig, majdnem negyven évig, 1843-ban bekövetkezett haláláig töltötte be. Pécsi évei alatt fantasztikus gazdagságú egyházi ouevre-t alkotott, több tucat misét, számos rekviemet, ezek mellett nagy számú kamaraműve és billentyűs darabja maradt fenn. (Forrás: Grove-lexikon)

Részlet a második hegedű szólamából, Lickl egyik miséjének nyitótételéből

szé – 137 kompozíció – fennmaradt. A mostani munkában jelentős szerepet vállalt Klenjanszky Tamás, a genfi székhelyű Európai Művészeti Fesztiválok Szövetségének volt főtítkára, Sas Ágnes kutató, valamint Szeremi Katalin kottagrafikus is. A kutatás fő eredménye és összefoglalása egy vastkos, négyszáz oldalas kötet, kétnyelvű bevezető tanulmánnyal, Lickl-műjegyzékkel, valamint a kéziratok lelőhelyeivel. Az együttes munkájára utalva Farkas Zoltán megjegyezte: „A tudományos életnek szánt kötet mellett az egyes művek partitúráit és szólamanyagát külön is elkészítettük. Ha egy gondos zenekar az anyagot másoknak is elérhetővé teszi, akkor az segíthet Lickl újralfedezésében. Az újralfedezés kiemelkedő momentumának ígérkezik a zeneszerző egyik helyreállított operája, a *Haushaltung nach der Mode* (Divatos háztartás) című Singpiel bemutatása. A művet a szerző halála óta nem játszották, így a 2011 végére várható premier világszenzáció lehet.” A jubileum jegyében rendezői meg a zenekar budapesti bérletének négy hangversenyét is a Művészetek Palotájában, a műsorokban nem kevés kuriózzal. Az együttes bérleteseinek kedveskedik azzal, hogy tiszteletjegyet biztosít számukra a pécsi új Kodály Központ egyik nyitóhangversenyére. Január 21-én a művészeti vezető Peskó Zoltán dirigálja a kétszáz éves múltra visszatekintő együttest a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben, március 4-én pedig Bogányi Tibor áll a karmesteri pulpitusra, hogy Anton Webern opus 1-es alkotását, a Passacagliát, valamint Dohnányi Ernő már a tengerentúlon, 1956-ban befejezett II. szimfóniáját vezényelje el a kiváló zenekar élén. ■

A zenekar hivatalos honlapja:

www.pfz.hu

budapesti fesztiválzenekar

A BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR TÉLI HANGVERSENYEIBŐL

2010. december 18. 19.45

Olasz Intézet

Rézfúvók Estje

Mozart: D-dúr kürtverseny, No.1, K.412
Saint-Saëns: Koncertdarab kürtre és zenekarra, Op.94
Hummel: Esz-dúr trombitaverseny
Mozart: D-dúr („Postakürt”) szerenád, K.320
Vezényel: Ariel Zuckermann
Közreműködik: Bereczky Dávid (kürt), Horváth Bence (trombita), Szőke Zoltán (natúrkürt)

2010. december 26., 27. és 28.
19.45

**Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem**

Stravinsky-est

Stravinsky: Scherzo à la russe
Stravinsky: Tangó
Stravinsky: A tűzmadár – szvit (1919)
Stravinsky: Tavaszí áldozat – képek a pogány
Oroszországból
Vezényel: Fischer Iván

2011. január 9. 14.30 és 16.30

BFZ Székház

Kakaókoncert

Műsorvezető: Fischer Iván

2011. február 10. és 11. 19.45
február 12. 15.30

**Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem**

Francia est

César Franck: Az elátkozott vadász – szimfonikus költemény
Chausson: A szerelem és a tenger költeménye – dalciklus
Maurice Bouchor: versaire, Op.19
Berlioz: Fantasztikus szimfónia, Op.14
Vezényel: Pinchas Steinberg
Közreműködik: Jelena Zsidkova (mezzo)

2011. február 19. 21.00

**Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem**

Schubert-maraton

Schubert: C-dúr „Nagy” szimfónia, D944
Vezényel: Fischer Iván

2011. március 11. és 12. 19.45
március 13. 15.30

**Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem**

Wagner-est

Wagner: Siegfried-idill
Wagner: Tannhäuser – nyitány és bacchanália
Wagner: A nürnbergi mesterdalnokok – előjáték
Wagner: Az istenek alkonya – Hajnal és Siegfried rajnai utazása
Wagner: Az istenek alkonya – gyászinduló
Wagner: Az istenek alkonya – zárójelenet
Vezényel: Fischer Iván
Közreműködik: Petra Lang (mezzo)

Március 11-én a Fidelio Est támogatásával

2011. március 20. 17.00

BFZ Székház

Vasárnapi kamarazene

Szabó Csaba: Szonatina gondokára és zongorára
Sosztakovics: d-moll szonata gondokára és zongorára, Op.40
Smetana: g-moll zongoratrió, Op.15
Közreműködik: Szabó Péter (gordonka), Krausz Adrienne (zongora), Gál-Tamási Mária (hegedű), Éder György (gordonka), Kovalszki Mária (zongora)

2011. április 24. 14.30 és 16.30

BFZ Székház

Kakaókoncert

Műsorvezető: Fischer Iván

Jegyek vásárolhatók a BFZ titkárságán

(1036 Budapest, Lajos u. 48–66., Buda Square Irodaház C/5; telefon: 489-4332),
az ismert jegyirodáknban, valamint a www.jegymester.hu oldalon.

Forrás: Concerto Budapest

Az ütőhangszeres csodálatos élete

Különös világban él a zenekari ütőhangszeres művész. A zenekar hangzásegyensúlya múlhat rajta, és sokszor az ő cintányérütése koronázza meg a fokozást. Nem árt, ha füldugót használ, de legkevésbé a maga által keltett zaj bántja. Egy kortárs mű előtt pedig háromnegyed óráig is eltarthat, mire berendez magának a terepet a pódiumon. Iván Gábor, a Concerto Budapest művésze, a zenekar Manó bérletének házigazdája mesélt erről az izgalmas világról.

A koncertlátogató sokszor annyit lát, hogy az ütőhangszeres művész csak áll és vár, majd jó nagyot ráver az üstdobra, esetleg összecsapja a cintányérra. Iván Gábor, a Keller András vezette zenekar sorait 1992 óta erősítő művész mosolyogva megnyugtat: ez csak a látszat. Egy jól elhelyezett, jó érzékkel (hangerő, hangszín) megszólaltatott tam-tam, nagydob vagy cintányér hangja olyan érzelmeket kelt a hallgatóban, amely beteljesíti benne a zenekar által megteremtett fokozást. „Nem könnyű dolog, mert a fokozást neked is meg kell élned – meséli Iván Gábor. – Együtt kell lélegezned a művel, érzelmileg bele kell helyezkedned. Ha jó helyen lépsz is be, de a szüneteid alatt az aznapi ebédre gondolsz, nem tudod teljes lélekkel, szervesen hozzátenni a zenei folyamathoz azt az effektust, amit a szerző elképzelt, és amit belekomponált a műbe.” Azt a laikus is beláthatja, hogy nem könnyű tremolózni, például a híres üstdobpergést előidézni. De mit kell azon tanulni, hogy valaki rá tudjon ütni az üstdobra? – fogalmazódhat meg egyesekben. „Egyáltalán nem mindegy például, hogy melyik részén üti meg az ember az üstdobot – avat be a művész a rejtelmekbe. – Doboknál, sőt a cintányérnál is, ha a hangszer széle fele ütjük, puhább, dúsbabb hang keletkezik, mint a közepe fele, ahol tompábban szól. Sokszor próbán is kísérletezünk, amikor a karmester

beállítja a hangzást. Nem mindegy, milyen színnel, hangerővel, zengéssel szólal meg az üstdob, hiszen a teljes zenekar hangzásegyensúlya múlhat rajta.”

Aki ült már koncerten az ütős szekció közelében, tudhatja, hogy a cintányér nagy hangereje bánthatja a fület. De mit érezhet az, akinek a kezében csattan össze a két részfelteke? Van erre munkavédelmi megoldás? „A füldugót szokták ajánlani – válaszol Iván Gábor –, de érdekes módon sosem a saját magam által keltett zaj zavar; arra fel tudom készíteni az idegrendszeremet, tudom, melyik pillanatban fog a hangszer megszólalni, milyen hangerővel.”

Bár a XIX. században is írtak ütőhangszereket foglalkoztató műveket, az Iván Gábor-féle művészeknek a XX. századi zene jelenti a paradicsomot. „Kortárs darabokban nem ritkán előfordul, hogy akár öt-tíz hangszert is kell kezelniük. Úgy kell odakészíteni ezeket, hogy mindegyik kézre álljon. Az ütőket külön állványra rakom, mert abból is sokféle kell. Ha váltanom kell például triangulumról fadobra, majd xilofonra és bongóra, négyféle verővel kell játszani. Háromnegyed órába is beletelhet, míg berendezem magamnak a kis kuckómat, összerendem az állványokat, beállítom a magasságot, elhelyezem a kottaállványt, a verőket” – meséli Iván Gábor, aki a népszerű Manó bérlet házigazdája is. Ebben a minőségében törekszik arra, hogy a sorozatban helyet kapó négy műsorban minden hangszercsoport sorra kerüljön. A tíz év alattiaknak szóló bérlet interaktív koncerteket tartalmaz. A cél: a legkisebbek is élő zenei impulzust kapjanak. Fontos, hogy a kicsik előtt három-négy méterre ül a muzikus, így a gyerek testközelből hallja az értékes zenét. „Tavasszal két képzeletbeli helyszínt keresünk fel (a fenti fotón is látható) pantomimes alkotótársammal, Méhes Csabával: ellátogatunk a maszkáliba és a mesemúzeumba.” ■

A Concerto Budapest hivatalos honlapja:
www.concertobudapest.hu

Nuda Veritas

GUSTAV KLIMT
ÉS A BÉCSI SZECCESSZIÓ
KEZDETEI

1895-1905 · Rajzok és metszetek

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM

2010. szeptember 23. – 2011. január 9.

Klubrádió

inforádió

RetiVálasz

Funzone

múlt-kor

Főtámogató: Deutsche Bank

Rázva, nem keverve

Lakatos Mihály másodszor nyerte el az év zenekari művésze kitüntetését. Az együttes szólamvezető oboaművésze nemcsak Szombathelyen, hanem számos más városban zenél meghívásra, külföldön is. Egyebek mellett a Savaria Szimfonikus Zenekar új kezdeményezéseiről és a Vásáry Tamással közös munkáról nyilatkozott a Gramofonnak.

A Savaria Szimfonikus Zenekar repertoárján megjelentek a filmzenék, mert az együttes vezetése úgy gondolja, alkalmazkodni kell a XXI. század közönségigényeire. Nemcsak a zenéről szól egy Hollywood Classics est, hanem számos hangulati elem gondoskodik arról, hogy a hallgatóság számára felejthetetlen legyen a produkció. A közönség vörös szőnyegen, tűzijáték közepette érkezik a koncertre, a szünetben pedig mindenki a James Bond Bár vendége egy vodka-martinire, „rázva, nem keverve”. Ezeket az estéket a Bartók Teremben ismert személyiségek vezetik, komoly hang- és fénytechnika segíti a látványosságot, egy óriáskivetítőn pedig a felcsendülő zenéhez tartozó film részletei láthatók. A muzikusok nyitottan fogadták a repertoárbővülést, azért is, mert technikailag igazi kihívás az eredetinek megfelelő hangzás elérése.

Más változás, hogy operabérletet és kamarabérletet is indítottak. „Az operabérlet iránt óriási az érdeklődés – tudjuk meg Lakatos Mihálytól. – A Don Carlos, zenekari árok híján, díszlet nélkül, félig szcenírozva, három Kossuth-díjas énekesrel óriási sikert aratott. A Kamarabérletben elsősorban a zenekari zenészekből alakult formációk lépnek fel, a hat közül kettő győri és pécsi vendégprodukció. A zenekari együttesek rég áhított kérése az ilyen típusú fellépési lehetőség rendszeresítése. Emellett a zenekar első fúvósaiából 2004-ben alakult Esterházy Fúvóskvintett tagja is vagyok, amellyel ma már rendszeresen koncertezünk külföldön is. Legközelebb a Kamarabérlet március 14-i estjén muzikálunk.”

Lakatos Mihályt 2010-ben az a megtiszteltetés érte, hogy őt választotta az együttes az év zenekari művészenek. Már másodszor részesül ebben az elismerésben, amelyet titkos szavazás előz meg. Mint mondja, ez a választási mód különösen értékes teszi a címet, hiszen nem külső kezdeményezés eredményét, hanem közvetlen kollégái véleményét tükrözi. A művész azonban nemcsak Szombathelyen muzikál; rendszeresen kap felkéréseket más zenekaroktól is. Dolgozott a Szentpétervári Rádiózenekarral Ausztriában, a Budapesti Monarchia Szimfonikus Zenekarral Német- és Franciaországban, nemrég pedig a Wiener-

Foto: Nábrádi Szabolcs / Savaria Szimfonikus Zenekar

Lakatos Mihály rendszeresen kap felkéréseket más zenekaroktól is

klassik Orchestrától kapott felkérést. A Pannon Filharmonikusokkal Pécsen, Budapesten és Essenben vendégszerepelt, decemberben a Camerata Pro Musica vonózenekarral szólistaként játszik együtt. „Ezzel a nagyszerű együttesrel tizenöt éve dolgozom – mondja –; bemutató hangversenyükön Marcello oboaversenyét adtam elő, ami a mostani jubileumi hangversenyen is műsoron lesz.”

A szombathelyi együttes tiszteletbeli elnök-karnagyáról így vélekedik: „Vásáry Tamás nemcsak fantasztikus zenész, akivel óriási élmény minden eltöltött perc, hanem rendkívül szuggesztív személyiség is, ami a közönségre és ránk egyaránt hat. Egy-egy koncertje után napokig, hetekig a hatása alatt állunk. Szakmailag rendkívül inspiráló, sokat fejlődik a zenekar a közös munka során.”

Az oboaművész tagja a művészeti tanácsnak is, amely a zenekar művészeti képviselői szerve. Mérei Tamás igazgató kérésére segítenek a meghívandó karmesterek, szólisták kiválasztásában, valamint a műsorok és a próbarend összeállításában, kialakításában. ■

A zenekarról bővebben:

www.sso.hu

www.rolandee.hu

Roland

Az FP-4 a Roland kiváló, 88 hangon mintavett zongora hangszínét tartalmazza, minden egyes billentyű egy koncertzongora hangjának gondosan elkészített reprodukciója + 128 hang polifónia, amely biztosítja, hogy a hangok kitarása, lecsengése teljes és természetes legyen, függetlenül attól, hogy hány hangot játszunk rajta kitarított pedállal + PHA alpha II könnyített kalapácsmechanika + Kítűnő minőségű, ragyogó hangzású beépített hangszórók + Session Partner Pattern-ek nagy választéka (mindegyik két variációban) a teljes zenekari kíséret megszólaltatására. A képen látható KSC-44 állvány opcionális.

FP-4 WH

Digital Piano

FP-4

Képviselet: **Roland** East Europe Kft. 2045 Törökbálint, FSD Park 3. | 06 23 338-041

Márkabol: **Roland** ZeneGALÉRIA 1137 Budapest, Radnóti Miklós u. 9. | 06 1 239-9756 **Roland eZene**

Hangszerbolt 6000 Kecskemét, Jókai u. 44. | 06 76 329-096 **Hoffer Hangszerbolt** 9400 Sopron, Ógabona tér 16. | 06 99 333-626 **KISS Hangszerbolt** 2030 Érd, Riminyáki út 5. | 06 23 368-456

BUDAFOKI DOHNÁNYI ZENEKAR

Művészetek Palotája

2011. február 13. vasárnap 19:30

Mahler: III. szimfónia

Budapesti Akadémiai Kórustársaság

Vezényel:

Roberto Paternostro

2011. március 9. szerda 19:30

Csemiczky: Scherzo alla ungherese

Kodály: Háry János-szvit

Sosztakovics: VII. szimfónia

Vezényel:

Hollerung Gábor

BUDAFOKI
DOHNÁNYI
ZENEKAR

Jegyek az ismert jegyirodákban kaphatók.

www.bdz.hu

Műfajok és stílusok határok nélkül

Ragyogóan sokszínű programmal jelentkezik a Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar a téli koncertidőszakban is. Több olyan alkotást is műsorra tűz Hollerung Gábor együttese, amely gyönyörű példája a zenekar nyitottságának, műfaji, stílári sokszínűségének. Folytatódnak a nagy sikerű bérletek: az Universitas és a Fortissima, de a bérleten kívüli koncertek is számos meglepetést tartogatnak.

Bérleten kívüli a december 22-i koncert az Olasz Kultúr-intézetben: a Swinging Christmas című est a Budafoki Dohnányi Zenekar, Varga Feri és Balássy Betty közös karácsonyi ajándékkoncertje, közreműködik a Budapesti Akadémiai Kórustársaság, a Magyar Állami Operaház Gyermekkara és a 2006-os Budapest Fringe Fesztiválon feltűnt Fabula Rasa zenekar, vezényel Hollerung Gábor. A téli koncertsorozat eklatáns példája a Budafoki Dohnányi Zenekar műfaji és stílári nyitottságának. A swingelő karácsony után másfél héttel, január 1-jén – szintén az Olasz Kultúr-intézetben – már Berlioz Római karnevál- és Rossini Semiramide-nyitányát szólaltatják meg Vivaldi-, Händel-, Puccini-művek részletei mellett. Az est második részében Erkel, Strauss, Offenbach és Morricone alkotásai szólnak. A műsor különlegessége Binder Károly Concertójának ősbemutatója, a szerző szólójával, közreműködik Borbély Mihály szaxofonon.

Január 8-án más műsorról ad nagyszabású újévi koncertet a Hollerung Gábor vezette zenekar, ezúttal a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. Az óriási népszerűségnek örvendő, hagyományos, zártkörű újévi koncertek programjához hasonlóan ekkor is sok zenei csemegével, széles műfaji spektrummal, az alkalomra íratott új művekkel és klasszikusokkal, filmzenei meglepetésekkel, neves közreműködőkkel köszöntik az új esztendőt. Ezen az esten is felcsendül Binder Károly Concertója, a koncert második felében pedig filmslágeret játszik a zenekar, többek között olyan népszerű zeneszerző-előadók alkotásait, mint John Williams, Elton John, Leonard Cohen és Vangelis. Közreműködik Varga Feri, Balássy Betty és Vásáry András.

Csajkovszkij és Prokofjev méltán népszerű alkotásai kerülnek terítékre január 16-án az Olasz Kultúr-intézetben. Csajkovszkij Hegedűversenyét Chun-Wen Huang, a Shlomo Mintz nevével fémjelzett nemzetközi Sion Valais Fesztivál verseny győztese és közönségszereplője adja elő. A rangos rendezvény rezidens zenekara, a Budafoki Dohnányi Zenekar különdíjja volt a budapesti meghívás. Az 1990-ben született amerikai-tajvani művész különleges tehetség, aki jelenleg tanulóidejét tölti a világ egyik legjobb zeneoktatási intézményében, a New York-i Juilliard Schoolban. A koncertet – benne Prokofjev első szvitjével a Rómeó és Júlia balettéből, valamint Csajkovszkij hatóságos 1812 nyitányával – Dian Tchobanov dirigálja, aki már többször dolgozott a zenekarral. A Bécsben élő fiatal bol-

Fotós: Budafoki Dohnányi Zenekar

Chun-Wen Huang a zenekar meghívását nyerte a Shlomo Mintz nevével fémjelzett fesztivál győzteseként

gár karmester akkor tűnt fel, amikor 2003-ban második- és különdíjat nyert a zágrábi Lovro von Matačić Nemzetközi Karmesterversenyben. Karrierje most kezd felfelé ívelni, bár évekként ezelőtt zongoristaként fellépett a Bécsi Filharmonikusokkal, Seiji Ozawa vezényletével.

A zenekar a téli időszakra is tartogat „nagy dobást”: a Fortissima bérletben, február 13-án a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben Mahler III. szimfóniáját szólaltatja meg Wiedemann Bernadett szólójával, a Magnificat Ifjúsági Kórus és a Budapesti Akadémiai Kórustársaság közreműködésével, Roberto Paternostro vezényletével. ■

A zenekar hivatalos honlapja:
www.bdz.hu

Legyen a Pannon Filharmonikusok bérletese Budapesten, és vendégül látjuk Pécssett az újonnan nyíló, exkluzív hangversenyterem egyik nyitókoncertjén!

Az 1000 fős Kodály Központ a Művészetek Palotájához hasonlóan európai színvonalon várja a Pannon Filharmonikusok budapesti bérleteseit 2010. december 18-án este 18.00 órakor Pécssett!

Budapesti bérletsorozatunk 2011. tavaszán a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben hétvégi napokon várja Önt! Műsoron Liszt, Eötvös, Mahler, Dohnányi, Penderecki és Kurtág művei Patricia Kopatchinskaja, Komlósi Ildikó, Csalog Gábor, Bogányi Tibor és Krzysztof Penderecki vendégszereplésével.

2010
OPENING
PANNON 2011
FILHARMONIKUSOK

További információ a bérletről: www.pfz.hu
Bérletek kaphatók a **Művészetek Palotája** jegyirodájában,
a **Ticket Expressz** jegyirodájában és a www.jegymester.hu webáruházban.

Kérjük bérlettulajdonosainkat, hogy a december 18-i pécsi koncertre szóló ajándékjegy iránti igényüket - budapesti bérletük sorszámának feltüntetésével - a 06-72-510-114/17 telefonszámon, vagy a posta@pfz.hu címen jelezzék legkésőbb december 10-ig.

*Partnereink kedvezményes szálláslehetőséget biztosítanak budapesti bérleteseinknek! Amennyiben a nyitókoncert időpontja nem megfelelő, vagy a december 18-ra rendelkezésre álló helyek elfogynak, a zenekar a 2010/2011-es évad pécsi bérletes koncertjeinek egyikén biztosít helyet budapesti bérleteseinknek.

OBUDAI TÁRSASKÖR

III. Kiskorona u. 7.
Telefon: 250-0288
www.obudaitarsaskor.hu
www.jegymester.hu

December 10., péntek 19 óra

A HÄNDEL LEGENDA

avagy EGY NEM HIVATALOS ÉLETRAJZ
12 ÁRIÁBAN

Birta Gábor – kontratenor
Sándor Szabolcs – zongora,
csembaló

ERDÉLYI ZSUZSANNA: A KOCKÁS FÜZET

Úttalan utakon Lajtha Lászlóval
Hagyományok Háza, 190 oldal

A Lajtha-kutatásban fogalomná vált „kockás füzet” valójában vonalas, spirálkötésű füzet, amelybe Erdélyi Zsuzsanna népzenekutató, Lajtha legközelebbi munkatársa 1960 és 1963 között lejegyezte közös népzenegyűjtő útjaik alkalmával folytatott beszélgetéseiket. A mai napig kiadatlan kéziratos forrás Erdélyi Zsuzsanna eredeti szándéka szerint csak az ő, a jegyzetelő halála után jelenhetett volna meg. Óriási és öröndetes esemény, hogy a Solymosi Tari Emőke Lajtha-kutató iránt megnyilvánuló bizalomnak köszönhetően a Kossuth- és Európa-díjas tudós asszony felajánlotta közreadásra a füzetet. Bár Lajtha nehezen megnyíló, nehezen kitárlkozó ember volt, a népzenegyűjtés fáradtságos órái után vagy a vonaton utazva szívesen beszélgetett, sőt szokásával ellentétben, egy-egy jó kérdésnek köszönhetően beható elemzéseket lüszött saját műveihöz és kompozíciós technikájának kérdéseihöz. A lejegyzett információk hitelességének vitathatatlan varázsán felül a füzet jegyzeti nemegyszer egyedülálló információkat hordoznak a zeneszerző életútjának eddig ismeretlen eseményeiről és az alkotóműhely folyamatairól. Hiánypótlóak például a szimfóniák komponálásával kapcsolatos eddig ismeretlen adalékok (a művek tételfelépítésének logikája, az egyes opusok közötti tematikus összefüggések, a zene megfogalmazható tartalmi

vonatkozásai, a zenekari színek megválasztásának szempontjai), de a hiteles visszaemlékezés hatására új, sokkal pozitívabb és objektívebb megvilágításba kerül Lajtha és Kodály bonyolult emberi-szakmai kapcsolata is.

Lajtha László kissé krakéler természetéből adódott, hogy nem futamodott meg a nehézségek elől, sőt sokszor maga vágott azok elébe: 1914-ben önként vonult be harcoló alakulathoz az első világháborúban – ebből négyévnyi frontszolgálat lett –, 1948-ban pedig, egyéves angliai tartózkodás után, nyugati barátai intése és aggodalma ellenére hazatért a számára nem sok jót tartogató sztálinista Magyarországra. A Lajtháról szóló irodalom bőven foglalkozik a zeneszerző szorongatott sorsával az ötvenes években, anyagi ellehetetlenítéséről, szakmai elszigeteléséről, művei nyílt vagy hallgatóságos bojkottjáról. Ő azonban nem, vagy csak ritkán beszélt magáról és kompozíciói-

ról ezekben az években – mint ahogy a korábbi évtizedekben sem sokat. (Hiába volt a Magyar Rádió zenei igazgatója, Lajtha hangját csupán egyetlen, párperces rádiós nyilatkozat őrzi.)

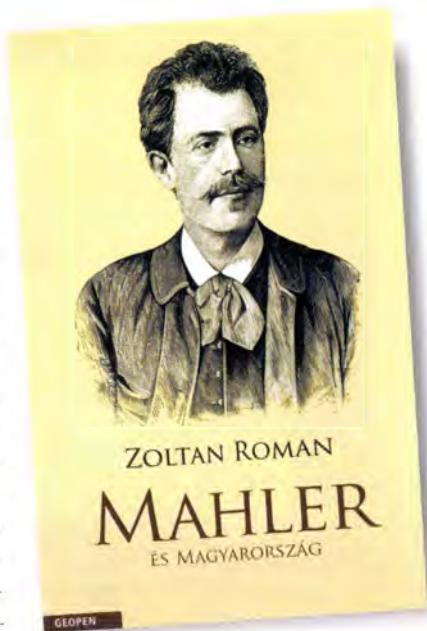
Ez a napló, mely egyszerre napi feljegyzés és riport, izgalmas olvasmány és zenetudományi forrásmunka. Két emberre közelít a premier plán felvétel éles fényével: a XX. század nagy muzsikusa egyéniségére és a jegyzetelő folkloristára, aki szakmai életének legkomolyabb indítatását kapta ezektől a közös utaktól.

Gyenge Enikő

ZOLTAN ROMAN: MAHLER ÉS MAGYARORSZÁG

Geopen Könyvkiadó, 360 oldal

Fontos forráskiadvány jelent meg végre magyar nyelven, az igényes fordítás Kemenes Inez és Havas Lujza munkája. Az eredetileg 1991-ben, angolul kiadott könyvben Zoltan Roman (Román Zoltán) a teljesség igényével igyekezett összegyűjteni Gustav Mahler magyarországi kapcsolatainak dokumentumait – leveleket, kritikákat, visszaemlékezéseket. Az öt fejezet közül a legfontosabb és természetesen a leggazdagabb a harmadik, amely Mahler operaházi igazgatóságának időszakát tárja az olvasó elé. Az 1888 októberé és 1891 márciusa közti két és fél év meghatározónak bizonyult mind a karmesteri karrier, mind a budapesti operaház története szempontjából. Mahler ekkor még nincs harmincéves, és közelről tapasztalja meg egy politikailag fontos presztízsintézmény működtetési törvényszerűségeit (amelynek hasznát veszi majd a jóval hosszabb és jelentősebb bécsi igazgatóság idején is...), az Operaház közönségét és társulatát pedig megérinti a művészi igényesség új sztenderdje. A mitizáló emlékezet aranykoráról regél, az önjelölt progresszívek pedig Mahler elűldözéséről handabandáznak. A dokumentumok tükrében világos: Mahler valóban új paradigmát jelentett a hazai operajátszás történetében, és az is napnál világosabb,

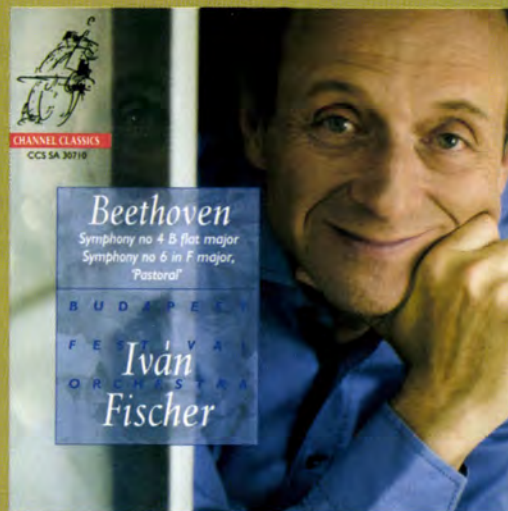
hogy Mahler, egyelőre, nem minden tekintetben tudta kontrollálni az eseményeket: időelőtti távozása – tudom, nem túl romantikus ez az interpretáció – a politika természetes mozgásának volt köszönhető, s maga a távozás korántsem volt Mahler ellenére. Külön érdekessége a kötetnek, hogy kísértetiesen – no, nem feltétlenül a tehetség okán – aktuálisan csengenek benne bizonyos mondatok: mintha csak a 2010-es sztenderd operaházi mizériájának históriáját olvasnánk. Nemcsak zene- és interpretációtörténeti szempontból tanulságos Zoltan Roman munkája. Képet alkothatunk arról, mit is jelentett a századfordulóhoz közeledve a monarchiabeli, távolabbról a közép-európai lét: plasztikusan rajzolódik ki, hogy e nagyobb és korántsem szervesen kialakult régió milyen lehetőségeket rejtett magában, s hogy e régió nagyon is működőképes viszonyokat teremtett – teremthetett volna.

A kötethez hasznos névmutató és mintegy százoldalny jegyzet kapcsolódik. Itt, a jegyzetekben kaptak helyet a főszerzőben eredeti nyelven közölt dokumentumok fordításai. Kissé nehézkes így a könyv olvasgatása, de mindenképpen megéri a fáradságot, különösen akkor, ha a könyvet nem olvasgatni, hanem olvasni és megérteni akarjuk.

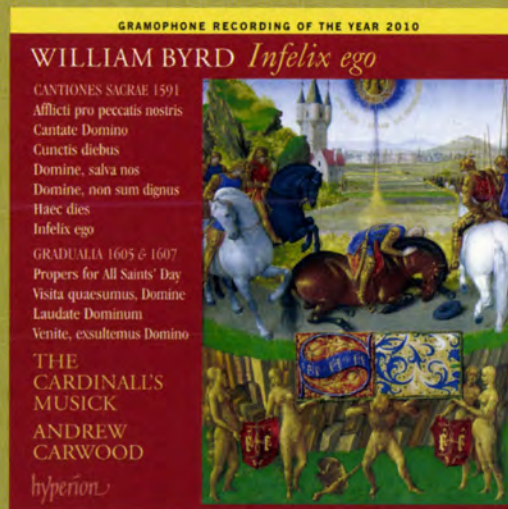
Molnár Szabolcs

Channel Classics

Hyperion

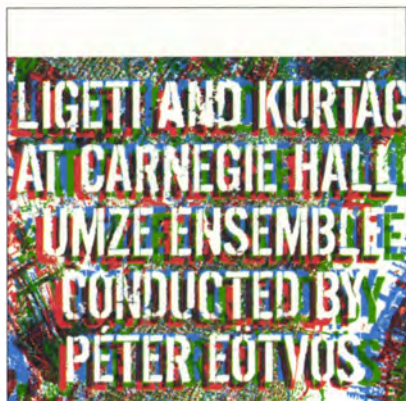
A brit Gramophone hanglemez-szaklap ezt a felvételt választotta 2010-ben az év lemezének.

Kapható a nagyobb hanglemezboltokban, a kiemelt budapesti könyvesházakban és az alexandra.hu webáruházban.

Magyarországon forgalmazza a Karsay és Társa Kft.

**LIGETI- ÉS KURTÁG-MŰVEK
A CARNEGIE HALLBAN**
UMZE Kamaragyűttes
Karmester: Eötvös Péter

Boulez szerint az ezredforduló zenei arculatán három magyar zenész hagyta a legmélyebb nyomot: Ligeti, Kurtág és Eötvös. De kezdünk-e ezzel bármit is? Üres büszkeség dagasztja honfiúi keblünket, vagy dugig tömjük a Művészetek Palotája nagytermét Ligeti születésnapján? A magyar tehetségről áradozunk, vagy bemutatjuk végre itthon is Eötvös operai életművét – ha már világpremierekkel nem büszkélkedhetünk? Teszünk-e bármit azért, hogy Kurtágot önző módon magunk között tudhassuk? Két éve négy mű hangzott el New Yorkban, köztük egy ősbemutató, Kurtág Györgytől a Négy Anna Ahmatova-vers. Utóbbi szerencsére hallhatta azóta a magyar közönség is – igaz, a Carnegie Hallban játszó UMZE Kamaragyűttes koncertjére a Millenáris Teátrum épp hogy csak félig telt meg. Remekmű ez a javából, új szín Kurtág pályáján. Különleges kvalitásai CD-ről hallgatva is evidenciának tűnnek. Bő negyed évszázaddal korábbi a koncert másik Kurtág-száma, A boldogult R. V. Truszova üzenetei – az idő nem fogott ezen a művön, koncerten hallgatva szinte garantált a katarzis. Nálja Zagorinszkaja expresszív, kiélezetten drámai előadásától pedig majd felrobban a CD-játszó. Szubjektív benyomás, hogy a Ligeti-művek – a Melodien és a Csellóverseny Perényi Miklós szólójával – most „csak” bónuszsnak tűnnek.

Molnár Szaboles

BMC Records
BMC CD 162

JELMAGYARÁZAT

- ★★★★★
-
-
-
-
-

Remekmű
Kiváló
Jó
Átlagos
Elfogadható
Gyenge

BEEHOVEN: IV. ÉS VI. SZIMFÓNIA
Budapesti Fesztiválzenekar
Karmester: Fischer Iván

Ezen a nagyszerű Beethoven-lemezen leginkább a hangzás egésze, a Fesztiválzenekartól némileg szokatlan, régizene-együttesektől hallott színek hatnak újszerűen. A vonósok non vibrato játéka, a szólkörklarinét nyers-finom hangindításai és -lekerekítései, sőt, a Negyedikben valódi natúr-kürtök és -trombiták szerepeltetése mindezt méginkább kézzelfoghatóvá teszi. A lemezt hallgatva úgy érezzük, mintha Norrington korhű zenekarát Herreweghe vezényelné – csak éppen Fischernek sikerül utóbbi interpretációinak letisztultságát több lényeglátással, az előbbire jellemző egysíkúságot pedig nagyobb zenei összetettséggel párosítania. Az összehasonlításból már csak a tempók hihetetlenül jó megválasztása miatt is a budapestiek kerülnek ki győztesen. Semmi sem túlhajtott, semmi nem túlságosan visszafogott; különösen a Hatodik scherzója hat természetesen és egyszerűen. Ebben a tempóban a modulációk és a Trió rész szinkópái is mintha sokkal jobban megélnének – az eredmény: jól követhető forma, nem szájbarágot, mégis érthető hangsúlyozás, s ugyancsak emiatt, a metronómszám pontos betartása mellett mintha az adagio is andantévá változna a Negyedik lassútételében. A szólamok figyelik és ismerik egymást, a fúvósszólók gyönyörű folyamatosággal következnek egymásból, világosak a szerepek, mintha mindegyik a karmester fejével gondolkodna. Széles dinamikai repertoár, egyben vannak az arányok is, s az elsőhegedű is érzi, mikor kell háttérbe vonulnia. Fischer bátran helyez el ritenutókat és cezúrákat egyes formarészek határain; ezek mértéke érezhetően változik, ami az exozicciók végén igazán élővé, így magától értetődővé és dialektikussá teszi az ismétléseket. Kifogástalan, sőt kitűnő felvétel. Szabó Barna

Channel Classics – Karsay és Társa
CCS SA 30710

MAHLER: A FIÚ CSODAKÜRTJE
Kožená, Gerhafer – ének
Clevelandi Zenekar
Karmester: Pierre Boulez

A borítón szereplő matrica elparentálja a nyolcvanöt éves karmestert („Boulez completes his Mahler discography”), ami – reméljük – korai. A messze nem egyenletes, tizenöt évet felölelő Mahler-ciklus záró lemezén A fiú csodakürtje és a X. szimfónia Adagiója hallható. A zenekar ezúttal Széll György zenekara, a Clevelandi, noha a zenekari dalciklusból Széll etalon érték felvételét a Londoni Szimfonikusokkal készítette (noch da zu: Schwarzkopffal és Fischer-Dieskauval). Boulez énekesei remekelnek, Kožená Mahlerben is otthon van, a kevésbé sztárolt Gerhafer szintén jó választásnak bizonyul. A karmester érzi a komolytalanság időzójleit, amitől megússzuk a giccset, de kevésbé fogékony a komolyságára, s inkább az énekesek érdeme, hogy az előadás mégsem humortalan. Boulez zenekara remekül szól, fest színt, de olykor lötyög, érezni, amit a karmester mond is: hogy a beleérzés, az átélés számára fontossá vált. A tőle megszokott röntgen szem helyett tehát marad a kevésbé egzakt „hermeneutikai kör” – amit eddig is sejtettünk, most legalább igazolva látjuk, miért szeretjük jobban Boulez régebbi felvételeit szinte mindig. E műveknél azonban nem áll rendelkezésünkre összevetés, maximum a Mahler-ciklus többi darabja. A lemez igazán átütővé a töredékében is a teljesség érzetét keltő Adagiótól válik. Itt azt az elidegenítő Mahler–Boulez hallhatjuk, akit sokan tévedésnek találtak a Dal a földről-felvételben (én nem) –, és akit annyira kedvelhetünk mondjuk a Hetedikben. Az Adagióban semmi maszatolás: ez valóban végérvényes olvasat, ha nem is valami optimista: sirnivaló, de giccsmentes szépsége olykor hidegrázásba csap át. Alighanem a műben is kevesebb az időzöjel – és közvetlenebb a haláltudat. Mesterházi Gábor

Deutsche Grammophon – Universal
CD 4779060

Alia Vox

Berlin Classics

Gratulálunk
Baráti Kristófnak,
a VI. Moszkvai Nemzetközi
Paganini Hegedűverseny
győztesének!

Kapható a nagyobb hanglezmezboltokban, a kiemelt budapesti **ALEXANDRA** könyvesházakban és az **alexandra.hu** webáruházban.

Magyarországon forgalmazza a Karsay és Társa Kft.

PUER NATUS EST

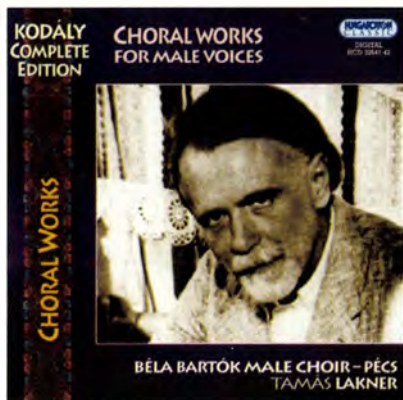
Stile Antico

A Harmonia mundi és a Stile Antico énekegyüttes adventi és karácsonyi motettákat tartalmazó albuma külső megjelenés és zenei igényesség alapján az egyik legvonzóbb választási lehetőség a téli hanglemmez-újdonságok között. Kiváló arányérzékkel válogatták össze a legnevesebb Tudor-kori angol zeneszerzők műveit. A műsort Thomas Tallis befejezetlen „Puer natus est” miséjének proprium tétélei köré szervezték, amelynek keletkezését teljes homály fedi. Tetszetős, ám minden bizonnyal téves a feltételezés, miszerint a mű Mária királynő és férje, II. Fülöp énekegyütteseinek – spanyol részről az újjászervezett Capilla Flamencának – közös előadásában hangzott el a királynő várandósságáról szóló első híradások idején. (A „puer natus est” jelentése „gyermek születik”). A mise más szempontból is talányos. Szokatlan a hétszólalmúsága és a retrospektív szemléletű kidolgozás, amelynek alapja a cantus firmus hangjainak spekulatív, középkori-numerikus értelmezése. A szerző ugyanis minden hang hosszát az eredeti gregorián szövegében ott szereplő magánhangzó alapján határozta meg. A szigorú számarányok ellenére a kompozíció meglepően spontán és friss hatású, üdeségét a Stile Antico világosan artikulált, hajlékony előadása tovább erősíti. Eredeti ötlet a Tallis-mise tétéleinek szétválasztása, ahogy a kortárs zeneszerzők adventre komponált művei a tétélek közé ékelődnek. A válogatás komplex képet ad az angol reneszánsz kórusművek zeneszerzői technikáiról. A Stile Antico áttetsző interpretációjában rácsodálkozhatunk William Byrd tonális és motívikus leleményességére, John Taverner disszonanciáira és a felső szólalmok egyénien dús kezelésére, valamint a Sheppard-mű hangterjedelmének tágaságára és váratlan harmóniai fordulataira.

Gilányi Gabriella

Harmonia mundi – Karsay és Társa
SACD HMU 807517

KODÁLY: FÉRFIKAROK

Bartók Béla Férfikar – Pécs

Vezényel: Lakner Tamás

„A régi dalárda szellem, üres hazafias frázisaival, magyartalan és művészietlen zenéjével végképp lejáratva magát” – írta 1934-ben Kodály, aki ettől az időtől – e repertoár színvonalán javítandó – maga is rendszeresen írt férfikari műveket. A szövegek körültekintő megválasztásával és a magyar népzene kínálta lehetőségek felhasználásával bizonyos értelemben ő is a Liedertafel hagyományát követte, hiszen Petőfi, Vörösmarty vagy Kölcsey költeményeinek megzenésítése Kodály magyar népdalok inspirálta stílusában a lehető legjobb eszköz volt a magyar hazafiasság és a magyar nemzeti tudat erősítéséhez. A pécsi együttesnek nem ez az első Kodály-lemeze: 2005-ben már felvették a Kodály-férfikarok egy részét. A most megjelenő duplaalbum anyagát azonban további tétélek gazdagítják: Balázs Béla Czinka Panna balladájához készült zenei betétek, a Bicinia hungarica kötetének paraszti és a katonaeletet feldolgozó tétélei, illetve két XVI-XVII. századi magyar dallam feldolgozása. Átgondolt a tétélek tematikus elrendezése: a súlyosabb hangvételű kompozíciók előtt vagy után mindig üditően hatnak a nép- vagy a katonaelet egy-egy pillanatát megéneklő tétélek. A lemezt hallgatva óhatatlanul eszünkbe jut, milyen kár, hogy egyre kevesebb férfikar működik, pedig a mély hangok dúsabb, erőteljesebb hangzása még a legismertebb daraboknak is új színt kölcsönöz. A kórus hangzása kidolgozott, homogén, nincsenek benne – vagy csak ritkán – bántóan kihallatszó hangok, igaz, a basszus lehetne egy árnyalattal erőteljesebb. Néhány bizonytalan belépéstől eltekintve kultúrált, magas színvonalú előadást hallunk. Különösen a finom megoldásokat, érzékeny, puha pianókat igénylő tétélek, mint a Stabat mater vagy az Esti dal kínálnak emlékezetes pillanatokat.

Büky Virág

Hungaroton Classic
HCD 32641-42

LISZT: FÉRFIKAROK

Szent Efrém Férfikar

Vezényel: Bubnó Tamás

Igazán impozáns, motettákkal tarkított liturgikus keretben hangzik fel a lemezen a Szekszárdi mise, egy olyan sorozat második tagjaként, amelyen Liszt Ferenc férfikarainak felvételét tüzték ki célul az előadók. Évfordulós mesterünk vallásos kórusműveikhez nem könnyű közel férkőzni, rendkívül bonyolult harmóniai kapcsolatai, roppant érzékeny, szőlisztikus szólamai és spirituális érzékenységük miatt. Kifinomult ráhangolódást igényel a műsor minden egyes résztvevő részéről, hogy létrejöhessen az áttetsző, már-már szemmel érzékelhető tisztaság, akárha a szólalmokat fátyolfelhőként vizsgálánk az égen. A Szent Efrém Férfikar esetében megérett a homofon hangzásképp Liszt stílusára, és ebben megtalálták helyüket az egyes kórustagok. Időnként azonban mintha kevésnek bizonyulnának erőben, nem átütő, kissé erőltetett a dinamizmusuk, s ez leggyakrabban a hangszín kikeverésében mutatkozik meg, az egyes szólalmokon belül. A felvétel helyszíne is okozott problémákat (sárospataki Református templom), gyakran nincsenek egyszerre a legfontosabb belépések; ami az orgona és kórus összehangolásánál a távolság miatt még elfogadható, ellenben a szólamon belüli eseteket igazán lehetett volna orvosolni. A szólistákkal maximálisan elégedettek lehetünk, egyéni hangjukat is képesek voltak megmutatni – ez főként a két tenorra (Varga Donát, Viszló István) értendő. Fassang László igen finoman alakította hangszínképeit a szakrális muzsika lelkeségéhez, bár hangerőben időnként felülkerekedik a kóruson, és ez megintcsak nem az előadók, hanem a hangmérnök számlájára is írható. Összességében: egyhuzamban való végighallgatásra érdemes, magas színvonalú felvétel.

Kozma Gábor

BMC Records
BMC CD 178

harmonia mundi

Kapható a nagyobb hanglezmezboltokban, a kiemelt budapesti **ALEXANDRA** könyvesházakban és az **alexandra.hu** webáruházban.

Magyarországon forgalmazza a Karsay és Társa Kft.

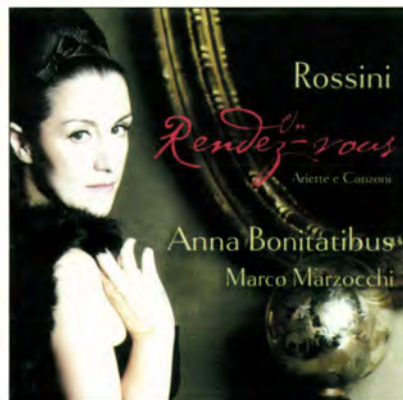
LISZT: DALOK

Wiedemann Bernadett, Brickner Szabolcs – ének; Virág Emese – zongora ●●●●○

LISZT: DALOK

Kolonits Klára – ének
Dinyés Dániel – zongora ●●●○○

ROSSINI: ARIETTÁK ÉS DALOK

Anna Bonitatibus – ének
Marco Marzocchi – zongora ●●●○○

E Liszt-korong külalakja is telitalálat: a népszerű dalainak különböző alkotói időszakokból vett verzióit tartalmazó album címlapján a fiatal zeneszerző portréjára az agg fotója vetül. A Hungaroton ezúttal úgy kínálja szokásos különlegességét, hogy eközben művészeit a repertoár fősodrának műveit énekelni-játszani is hagyja. Brickner Szabolcs, legszebb hangú tenorunk például olyan Pace non trovót abszolvál a Petrarca-szonettek ösválozatai közül, amit még Pavarotttól sem hallhattunk: a végig szenvedélyes és nehéz légében mozgó „ária” tetőpontjai átütnek a kétvonalas oktávba is. A rémisztő, megingás nélkül tán le sem énekelhető kottaképen rendre átsegíti Bricknert a belcanto hevület, amely igen illik e művekhez. A Kling leise, mein Lied 1848-as első fogalmazása pedig arra példa, milyen fűtött piano is várható e fiatalembertől. Első szavunk tehát bravó az ifjú tenor felé, a másoddal pedig megjegyzzük, hogy bizonyul lesz neki is egy későbbi, revideált változata a mostani, néhol behízelt szépségű és parádés, máskor még kiforrotlan, technikailag ingoványos előadás mellé. A dalok más csoportját Wiedemann Bernadettre osztották, aki viszont nem adekvát választás az ég felé szökő, sokszor hirtelen elkecsesedő, porcelános művekre. A felizzó drámával nincs gondja a kitűnő mezzónak, a lemez legjobb pillanatait hozza, azonban a liszti ábrándos pianissimók nyilvánain ez a hatalmas hang egyszerűen nem fér át. Inverzben mozog a két szólista szövegejtése is: az olasz dikciót Bricknernél, a németet Wiedemannnál érdemes még javítani. Aki hibátlan teljesítményt nyújtott: Virág Emese. Ilyen atmoszférát teremten, erőteljesen és rugalmasan zongorázni sosem halottam, s hogy optimális hangzást mikrofonozott a stáb, az élmény értékeiből mit sem von le: inkább kiemeli, ami nagyszerű. Ókovács Szilveszter

Először is: ilyen gyönyörű, szecessziós borítót eleve díjazni kellene! A tartalom is ígéretes, Kolonits Klára hibátlan muzikalitását, szépen vezetett szopránja nőiességével, puha, mégis szikrázó magasságaival mindig megnyerő; színpadon nemcsak biztos technikájú éneklése, hanem érzékeny játéka is azonnal feltűnik. Sajnos ez a dal-lemez viszont nem hibátlan, bőven nem az. A műsorválasztásból is adódnak problémák: főleg az összeállítás első fele lett egynemű, túlon túl visszafogott, hogy ne írjam, nünükés – furcsamód a szenvedélyt nem nélkülöző Petrarca-szonettek ellenére is. Mert bár tényleg ragyog az énekesnőnek még a lehelete is, idővel csak ki kéne abból lépni, különben befeszül a hang, a hallgatói fül is testes „tuttikat” szomjaz, s – viszonylatok híján – a pianissimo jelleg is kiveszhet. A dicsért papírok adatokban szemérmes, nem tudni mikor rögzítették a programot: időnként egyenesen élő felvételnek hat. Ennek rovására írhatjuk a zongorahangot, amely nem stimmel: előbb pendítésnek hat, aztán elektromos hangszerként, tér nélkül kopog. Volume az egyensúlyi igény miatt mindenképp kevés, pláne, hogy a tizedesima-kezdő Liszt Ferenc dalairól van szó. Dinyés Dániel – végzettsége ellenére – egyáltalán nem „zeneszerzősen”, hanem igen érzékenyen zongorázik. Kolonits-hoz hasonlóan a lírához mutat ő is vonalmat: e metszetben rajzolta ki magát közös dalprogramjuk. A duó ügyelt rá, hogy a világban népszerű egy tucat dal mellé különlegességeket válasszon, így kerül lemezre Liszt egyetlen magyar szövegű dala, az Áldjon ég is. De legyen olasz, német, francia vagy angol a versszöveg, mind pontosan, érthetően szól – tényleg kár az előadás visszafogottságáért, mert kis-kis kifordítva a liszti jeligét: a tehetség többre kötelez. Ókovács Szilveszter

Itt volna Cecilia Bartoli utódja? Ha Anna Bonitatibus eleve trillázó hajlamát tekintjük, bizonyára. Vibrátója oly sűrű – ennek adottság, eltérült izlés, de rossz levegőtartás is lehet oka –, mintha barokkban-klasszikában szokásos ékítményt folyamatosan kot-tázták volna a mappájában. Pedig nem. Bonitatibus kisasszony is csak úgy szabadul e hibától, ha Rossini-műsorában egyenes hangokra törekszik: ilyenkor bár nem simul ki, de normál pulzálásra vált sötétes, mégis fényes mezzoszopránja. Örök kétség, érdemes-e nagy szerzők forgácsait ugyanúgy remekműnek felmutatni, mint a fódarabokat? Rossini kis vokális kompozíciói, ariettái és dalocskái biztosan nem érnek ennyit: valamennyi fordulatu- kat, sőt akkordmeneteiket is untig ismerjük tetsze- tős és sikeres operáiból. (A Margit legendája című strófikus románc például a Hamupipókéból is bá- ran előléphetne.) Persze forgácsa válogatja: Rossini hatszor (!) is nekirugaszkodik a Mi lagnero tacendo kezdetű Metastasio-szövegnek – és ezt mind meg is kell hallgatnunk –, de miként a fel-le dobált masz- kok közt saját arcát nem lelo komédiás, mindegyik őszintétlen valami miatt. (Mozart bezzeg egyszerű hozzá, és máris pompás tercettet alkot belő- le...) Ami viszont mégis belopja a szívünkbe Boni- tatibus kisasszony lemezét: a koncepciója. Amely különben épp az övé, s amely randevűzni akar a pá- rizsi Rossinival. Azzal a szupersztárral, akit Scribe ajánroz, s akinek hatablakos szalonját minden pén- tek este megtisztelti egy védnök-fővendég (Lisztől Meyerbeeren át Dumas-ig sokan, korántsem csak zeneszerzők). Ha Bartoli módra kikutatta, és sok- sok humorral fűszerezve elénk tárja ezen esték al- kalmi petárdáit, méghozzá érzékeny pianistával, kartonozott fűzetel és izléses-fikciós fotókkal, azt szívesen vesszük – egyszer. Ókovács Szilveszter

Hungaroton Classic
HCD 32568

EMI – Hunnia Records
HRC 903

Sony Masterworks
8869770532 2

Zeneműtárunk kölcsönözhető kottákat, klasszikus, kortárs, dzsessz, nép- és világzenei anyagokat kínál zenészeknek, zenekedvelőknek:

- több mint 30 000 kölcsönözhető kotta
- 10 000 helyben hallgatható bakelitlemez
- több ezer kölcsönözhető hanghordozó (CD, DVD, VHS)
- magyar és külföldi zenei folyóiratok
- zenei szak- és kézikönyvek, szövegek, műjegyzékek
- zenei adatbázisok, számítógépes katalógus, Wi-Fi elérés
- változatos zenei rendezvények
- elektromos zongora használati lehetőség

**Országos
Idegennyelvű
Könyvtár és
Zeneműtár**

Zene minden nap!

www.oik.hu

1056 Budapest, Molnár u. 11.

Tel.: 36 (1) 318-3688/200, 201 ■ E-mail: zenemutar@oik.hu, info@oik.hu

Nyitva tartás: H., K., Cs., P.: 10–20 h, Sze.: 12–20 h ■ Kerékpártároló, kerekesszék

Több szólamban

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósul meg

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
LWPT referencia: 06-40-038-038
nftu@nftu.gov.hu • www.nftu.hu

Beleértékes a jövőbe

**BACH:
ZONGORÁS
VERSENYMŰVEK**
Schiff András és
mások – zongora

A szólókoncertek 1990-ben, a két- és háromzongorások 1997-ben megjelent lemezeit ideje volt újra kiadni. Schiff András önálló felvétele más, mint a három másik mű, Peter Serkinnel, Bruno Caninóval kiegészülve. (Közreműködik még: Yuuko Shiokawa – hegedű; Aurèle Nicolet – fuvola; Európai Kamarazenekar, Camerata Bern). A szólókoncerteket Gouldhoz köti az artikuláció tisztasága. Simonnal Kocsis, az ifjú Schiff, Falvai és Rohmann magas szinten elegyítette a hagyományos és Gouldi kvalitásokat – a már befutott Schiff ehhez puhaságot tett. Ő a dinamika kellems hullámzását kedveli; a zongora és zenekar aránya kiegyenlített. Puhán zengő, laza Bach-játék. Csak az kár, hogy az ős-zongoraversenyt, az V. brandenburgi versenyt nem vette fel.

Zay Balázs

**PAGANINI:
24 CAPRICE**
Julia Fischer –
hegedű

Túl a virtuozitáson – mondhatjuk Julia Fischer lemezéről. Paganini Capricciói nem üres bravúrdarabok, hanem inspirált zenék. Ez az újszerű megközelítés alapvetően különbözik az eddigi legjobbaktól. Rabin, Perlman felvételeitől, amelyek a hegedülésről szóltak. Fischer előadásában nem gyakorlatokat, hanem huszonnégy kis költeményt hallunk. Legjobb példa erre a hangfogóval játszott hatodik és az epikusán megragadott, híres utolsó. Hiányolok némi melegséget, ami Rabinnál, Perlmannál megvan. Ám míg náluk alapvetően fát, hűrt, vonót látunk magunk előtt előadásaikat hallgatva, Fischernél elvontabb képek jelennek meg előttünk. Jó lenne, ha Fischer az összes hegedűversenyt is felvinné, amire eddig csak Accardo vállalkozott.

ZB

**BERLIOZ: DALOK,
KÓRUSOK**
R. Villazón – ének
Karmester:
M. Plasson

A zenetörténet egyik legeredetibb zsenijének életművéből ma is csak alig pár szóval meg hébe-hóba, Magyarországon az utóbbi időben többet is előadtak ezek közül. Ezért rendkívül értékes ez a 2003-ból elővett és újra kiadott lemez; olyan alkotások hallhatók rajta, amelyek elengedhetetlenek a romantika megértéséhez. A Szent ének, Háborús ének, Bortal, a Párizs–Lille vasútvonal felavatására írott nyolcperces kantáta, a Tristia címmel kiadott három oratorikus tétel mind hiánypótló felvétel. Lendületes, átél, lelkes előadásban szólnak meg a művek, dicséret illeti a toulouse-i zenekart, a dirigent, a Les Élémens kórust, és természetesen a nagyszerű mexikói tenort. Sajnos az énekelt szövegek nem kerültek a bookletbe, de olcsó sorozatban megjelent kiadványtól ez nem várható el.

VT

Decca Classics – Universal
478 2363 6

Decca Classics – Universal
000289 478 2274 5

Virgin Classics – EMI
50999628616 2 5

MANNA: NAGYHETI RESPONZÓRIUMOK

Purcell Kórus

Vezényel: Vashegyi György ●●●●○

A Purcell Kórus tizenhét énekese, az Orfeo Zenekar két tagjának continuo-kíséretével (Vályi Csilla – gordonka; Gyöngyösi Levente – orgona), Vashegyi György vezényletével igazi ritkaságot rögzített. Gennaro Manna huszonhat évesen komponálta a három szent nap matutinumára a háromszor kilenc responzóriumot. A nápolyi szerző a következő évben, 1742-ben szerzett magának nevet első operájával, s mintegy két évtizeddel később kötelezte el magát az egyházi zene mellett. Ezeket a sorozatokat – a kor gyakorlatának megfelelően – jeles napokra szánta, tehát kizárólag meghatározott alkalommal történő megszólaltatásra. Az eltelt századok során alapvetően megváltozott zenehallgatási szokások azt eredményezték, hogy függetlenedett a zeneművek előadása – időben az alkalmaktól, térben a helyszín funkciójától –, a felvétel pedig bármikor meghallgatható. Ez a nagy szabadság éppen csak egyvalamit nem tesz lehetővé: az eredeti körülmények rekonstruálhatóságát; aki átélte, tanúsíthatja, hogy a koncertteremből ismert mise-kompozíció más hatást kelt szertartásba ágyazva, az interpretáció minőségétől függetlenül. A Manna-responzóriumok egvégtében való meghallgatása során elsőként a zenei anyag homogenitása tűnhet fel – többszöri végigkötetésük során fokozatosan fedezi fel a hallgató a megzenésítés mivességét. Ráadásul abban a szerencsés helyzetben van, hogy a kísérőfüzet tartalmazza a latin szövegű kórustételek magyar és angol fordítását is. Talán még ennél is fontosabb, hogy az előadók az érthető szövegmondáson túl úgy karakterizálják az egyes szakaszokat, hogy pusztán a zene hallatán is biztosan tájékozódhatunk a szemlélődő szakaszok és a felidézett drámai pillanatok világában.

Fittler Katalin

Hungaroton Classic
HCD 32652

RAHMANYINOV: A HARANGOK

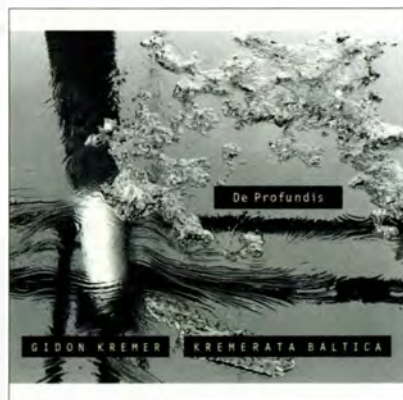
Orosz Nemzeti Zenekar

Karmester: José Serebrier ●●●●●

A zenehallgató legtitkosabb vágya teljesül, amikor egy kiemelkedő zenei együttes hangversenyének élő felvételét hallgathatja. Amikor biztosan nem a hangmérnökök mindenre kiterjedő trükkös munkája eredményezi a kivételes hangzást, hanem egy nagy koncertesemény kegyelmi pillanatának lehet tanúja. José Serebrier, az uruguayi születésű, orosz gyökerekkel rendelkező karmester és zeneszerző az I. Rosztropovics Fesztivál zárókoncertjén vezényelte az Orosz Nemzeti Zenekar orosz műsorát 2010. április 2-án, a moszkvai Konzervatórium nagytermében, itt készült a felvétel. Sosztakovics Ünnepi nyitánya után a műsorban megszólaló gondokaszólsó lírai darab (Glazunov Chant du ménestrel) főhajtás Rosztropovics művészte előtt – a szót a visszafogott hangon és érzékenyen muzsikáló svájci-tajvani Wen-Sinn Yang játssza. Muszorgszkij Hovanscsinájának híres részletét (a IV. felvonás színváltozása) a zenekar Leopold Stokowski átíratában adja elő, aki a maga idején Serebrier karmesteri karrierjének alakulásában játszott jelentős szerepet. Serebrier zeneszerzőként is „hangot kapott” a hangversenyen: a műsort záró Rahmanyinov-darab, a híres Vocalise az ő kamarazene-szerű átíratában hangzik el, világpremierként. A műsor gerincét alkotó kóruszímfóniát a végére hagyva: Rahmanyinov nagyszabású műve, A harangok négyteteles „poéma szoprán-, tenor- és baritonszólóra, kórusra és zenekarra” (op. 35) Edgar Allan Poe komor hangulatú költeménye alapján. Komoly kihívást jelent minden előadó számára, amelyet a három kiváló énekes (Lyubov Petrova, Andrei Popov, Sergei Leiferkus), a kórus és a zenekar a legnagyobb odaadással, minden színhatást gondosan megkomponálva tolmácsol.

Gyenge Enikő

Warner Classics & Jazz – Magneoton
Z564680255

DE PROFUNDIS

Kremerata Baltica

Gidon Kremer – hegedű ●●●●●

Eszébe ne jusson meghallgatni Gidon Kremer és a Kremerata Baltica új CD-jét annak, aki kellemesen eltöltött percekre, önfeléd szórakozásra vágyik! A tizenkét darabot tartalmazó lemez ugyanis megdöbbentő és nyugtalanító erkölcsi-politikai üzenetet hordoz: a kiadványt Kremer a 2005-ben bebörtönzött Mihail Hodorkovszkijnak ajánlotta. Csak ennek tudatában érthető az első hangtól az utolsóig lüktető fájdalom és gyöttrődés-élmény (Arvo Pärt Passacagliajában a lélek mélyéről feltörő zokogást Kremer szinte hallgathatatlanul érdesen szólaltatja meg). A kiválasztott kompozíciók azokhoz a zenetörténeti korszakokhoz kapcsolódnak, amelyekben az érzelmek kifejezése volt a tét. A (neo)barokk irányt a kötött formákhoz forduló Pärt és Georgs Pelecis, illetve a Bach előtt tisztelgő Robert Schumann, Michael Nyman és Stevan Kovacs Tickmayer képviseli. Ide sorolom Lera Auerbachot is, aki nagyszabású hangszeres passiójában kétszer is idézi Pergolesi Stabat materét. A (poszt)romantikus szerzők sora Schubertől Sosztakovicsig tart, beleértve Sibelius is, akinek Jelenet darvakkal című tételében a meghatódott és megható éteri vonósok hangzás váratlanul sokkolóan modernné változik. Az album címét adó Raminta Šerkšnytė-darab suttogások és sikolyok egymásutánjára épül, félreérthetetlen Bartók-utalásokkal (pizzicatók, alfa-akkordos elégikus hangvétel, a Mandarin emblematis kisterc-motívikája). A – jobb szó híján – modernek közé Kremer régi kedvencei is bekerültek: Piazzolla és Schnittke. Utóbbi a második bécsi iskola, illetve Stravinsky bárbar Sacre-stílusát használja befejezés nélkül abbamaradó Fragmentumában. Azonban nem az eleve kudarcra ítélt stílus-meghatározás lényeges; e tömény antológia egésze több, mint egymáshoz ezer szállal kötődő részeinek összege.

Németh G. István

Nonesuch – Magneoton
7559799699

Bartók a nagyvilágban

Chandos

Hyperion

PentaTone Classics

Berlin Classics

Pearl

Testament

Kapható a nagyobb hanglemezboltokban, a kiemelt budapesti könyvesházakban és az alexandra.hu webáruházban.

Magyarországon forgalmazza a Karsay és Társa Kft.

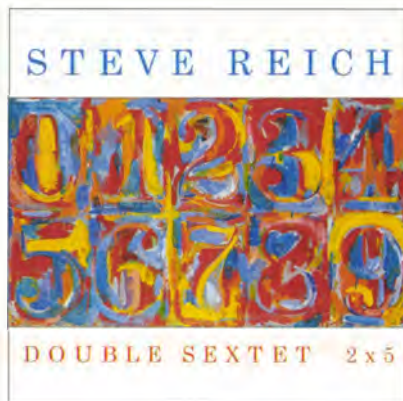
**J. S. BACH ÉS C. PH. E. BACH:
VERSENYMŰVEK**

Boldoczki Gábor – trombita
Liszt Ferenc Kamarazenekar ●●●●○

Johann Sebastian Bach versenyművei zavarba ejtő alkotások: előadói apparátusuk összetétele – különös tekintettel a szólóhangszerek megválasztására – a korabeli gyakorlat szerint az aktuális igényekhez, lehetőségekhez alkalmazkodott. Így lett például a kötheni szolgálatban komponált oboaversenyből, illetve oboa–hegedű-kettősversenyből később csembalóverseny Lipcsében. A művek lényegét nem csorbítja, sőt bizonyos tekintetben erősíti és a korabeli gyakorlathoz közelíti, hogy előadásukban az apparátus változhat. A Bach családra jellemző alternatív hangszerelés jegyében a Sony új felvétele most a trombitát állítja a középpontba, jóllehet Bach soha nem írt trombitaversenyt. A legismertebbek közül való A-dúr concertót (BWV 1055), valamint a c-moll kettősversenyt (BWV 1060) Boldoczki Gábor, Baráti Kristóf és a Liszt Ferenc Kamarazenekar lendületes, különleges atmoszférájú előadásában hallgathatjuk meg (continuo: Dinyés Soma). Az előadás a Bach által művelt olasz concerto-típus valamennyi elemét hangsúlyossá teszi: a koncepció gyors–lassú–gyors tételek kontrasztjára és a tutti–szóló szakaszok textúrája, dinamikája közötti különbségre épül. Az albumon C. Ph. E. Bach Esz-dúr versenyművének átírata mellett J. S. Bach áriái kaptak még helyet. A vokális darabok áthangszerelése esetében a hallgatóság fogadtatása vegyesebb lehet. Az emberi hang elevenségét, intenzitásának sokszínűségét ugyanis nem adja, nem adhatja vissza a trombitaszóló, viszont izgalmas hallani, ahogy a hangszer egyedi akusztikai adottságai, a zengő, határozott vonalú, de távol-ságtartó hangzás átforgalmazzák a jól ismert tételeket.

Gilányi Gabriella

Sony Masterworks
88697724182

STEVE REICH: DOUBLE SEXTET, 2x5

Eighth Blackbird
Bang on a Can ●●●●●

Steve Reich legújabb művei hallhatóak ezen a korongon, egy hetvennégy éves mester alkotásai. Ha figyelembe vesszük, hogy egyetlen úton töretlenül haladó szerző több mint négy évtizedes életművéről van szó – ráadásul olyanról, amelyet a közönség kezdettől a minimalizmus címkéjével látott el –, akkor nem biztos, hogy komoly elvárásaink lesznek. Hogy is kerülhetné el a komponista az önimetés, az alkotói rutin csapdait – gondolhatnánk, előzetesen is felmentést keresve az egykori legendás kompozíciók (Drumming, Music for 18, Tehillum) alkotója számára. Nos, Reich friss munkái tökéletes cáfolatot nyújthatnak – annak ellenére, hogy minden egyes mozzanásuk az életmű valamely korábbi darabját idézi. Talán éppen ebben keresendő az erejük: e látszólag végtelenül konzisztens életműről olyan emlék-lenyomatokat kínálnak, amelyből kitetszik a karakterek, faktúrák és hangulatok ezernyi árnyalata. Sőt ennél még több is: az, hogy Reich számára a zene extatikus tulajdonságait mindig is a muzsikában rejlő retorikus erő, beszédesség ellenpontosította. Már az 1965/66-os It's gonna rain és Come out is elementáris módon kapcsolta össze ezt a két aspektust, hogy aztán az életmű első szakaszában inkább az extatikus mozzanat domináljon, míg a nyolcvanas években mindinkább a retorikus minőség vegye át a főszerepet. Reich legújabb műveiben – úgy tűnik – az út körbeért: egyszerre személyes és személytelen, jelenlévő és emlékszerű. A felvételek a legkiválóbb minőségben állítják elénk az alkotásokat, a mifelénk még nem nagyon ismert Eighth Blackbird éppen olyan zseniális csapat, mint a már bizonyított Bang on a Can. Választani se tudnánk: az egyik alma, a másik körte.

Veres Bálint

Nonesuch – Magneoton
7559797864

F. ÉS G. BENDA: FUVOLASZONÁTÁK

Oross Veronika – fuvola
Csizmadia Angelika – csembaló
Mahdi Koussay – cselló ●●●●○

Az, hogy a XVIII. századi Csehország zenei életének színvonala nem fogható a mi korabeli viszonyainkhoz, sőt egyenesen európai mércével mérhető, közismert. Ám a németföldön karriert befutó Benda fivérek zenéje ennél is többet mutat. Különösen a fiatalabb, Georg (1722–1795) az, aki Carl Philipp Emanuel Bach berlini kollégájaként a korszak legelismerettebb szerzői közé tartozott, s akinek stílusa a Bach fiúéval bátran rokonítható. Jelen lemez continuo-kíséretes fuvolaszonátái aláhúzzák ezt a párhuzamot. Bár invenciója nálánál kevésbé erőteljes, a megformálásban mutatott arányérzék, a variációk ornamentikája és az ismétlések egyaránt nagyszerűek, messze kiemelkednek a kor átlagából. Modern fuvoláján Oross Veronika mindezt szépen megmutatja; mégis felülírva a szokásokat, az előadói hármasság egészében eltekint a historikusnak nevezett előadói maníroktól. Teszi ezt többnyire az előadás előnyére, néhol pedig kárára: a hosszú, tartott hangok „belső élete” olykor sivár, „története” semmitmondó, az apró ritmusok nem elég pregnánsak, s emiatt észrevétlenek, a dallami fordulatok, gesztusok nem eléggé karikírozottak, túlságosan visszafogottak, egyáltalán, nem elég drámaiak, ami főleg a szünetek életre keltésének olykor sikertelen kísérleteinél szembetűnő. A cselló igen jól együtt él a csembaló bal kezével, és különösen a continuo-játékos alkotó kiemelkedő: Csizmadia Angelika egyenrangú partnere a szolistanak: díszítései, akkordtörései, a rögtönzöttnek ható figurációk értő elhelyezése mindenütt jól színesítik a muzsika szövetét. A lemez legfőbb tanulságát, miszerint a két Bendától jelentősebb műveket szívesebben hallgatnánk, igazán nem lehet az előadók számlájára írni.

Szabó Barna

Hungaroton Classic
HCD 32671

BACH: KANTÁTÁK
Collegium Vocale
Karmester:
Philippe
Herreweghe

●●●●○

Gusztusos kis könyvecske alakjában, képzőművészeti album minőségben jelentették meg újra az 1996-ban, 1997-ben és 2003-ban már kiadott kilenc adventi és karácsonyi kantátafelvételt, három lemezen, annak a sorozatnak a részeként, amelyben kilenc Bach-kiadvány kapott helyet. Az apropó: negyvenéves Herreweghe aranycsapata, a Collegium Vocale Gent. Némely felvétel másfél évtizedes, de nem érződik rajta az azóta eltelt idő – kíváncsi vagyok, el lehet-e ezt mondani majd öt-tíz év múlva is. A közöttük eltelt idő sem kevés, de az olvasat jellege nem változott, így az a tiszteletteljes kijelentés fogalmazódik meg a zenehallgatóban, hogy markáns, kiérlelt, átgondolt koncepcióval áll szemben. A szólisták – Sibylla Rubens, Mark Padmore és Christoph Prégardien – sem bontják meg az egységet. Szép felvétel, szép ajándék. VT

Harmonia mundi – Karsay és Társa
 HML 5908369.71

BACH: KANTÁTÁK
Angol Barokk
Szólisták
Monteverdi Kórus
Karmester: Gardiner

●●●●○

Tanulságos Herreweghéék produkciója után hallgatni ezt a lemezt a karácsonyra és vízkeresztre írt hét kantátával. A különbség ordít: Gardinerék romantikus szenvedélyessége, lendületessége, pezsgése, vérbősége, a hangzás csillogása magával ragad; ezek tükrében a belgák előadása arisztokratikusan személytelen, sőt élettelen. (Kinek van igaza? Igaza lehet valakinek? És ez a lemez, erről vajon mit fogunk gondolni egy évtized múltán?) A kantátazarándoklat huszonhét kötetes hangzó kiadását beteljesítő albumon a sorozat első előadását rögzítették az 1999. decemberi és 2000. januári koncerteken. Bizonyára a feszített tempó az oka, hogy az alkalomra szerződötetett szólisták – Magdalena Kožená, Bernarda Fink, James Gilchrist, Michael Chance – előadói stílusa, hangvétele nem illeszkedik a hangzásképhe. Herreweghe–Gardiner: 1-1. VT

Soli Deo Gloria – Karsay és Társa
 SDG 174

KARÁCSONYI
ZENÉK
London Brass

●●●●○

Nem áhitatos zene szól, messze nem az, inkább a harsányhoz áll közel. A hallgató meglepődik, hogy csak tizenegy zenészt hall: azt hihetné, ötvenfős rézfúvós zenekar rengeti szobájának falait. Az előadás lehangoló virtuóz és már-már valószínűtlenül perfekt: a szárnykürt néha az egekben jár, az öt harsona kristálytisza, ritmikailag ennél aligha lehetne pontosabb az összjáték, a hangszín bámulatra méltóan egységes, akkor is, amikor orgonával vagy ütőhangszerekkel dúsol. A kelet-európai fülnek részben idegen a repertoár: a Veni, veni, Emmanuel mi legfeljebb Kodály feldolgozásában ismerhetjük, bár talán az Es ist ein Ros' entsprungen vagy az In dulci jubilo jellegzetes szókellő dallama sem új. Érdekes a Stille Nacht Satie-gymnopédiára hajazó feldolgozása – ahogy a legtöbb darab esetében, ezt is az együtttest dirigáló Roger Harvey jegyzi. VT

Warner C. & J. – Magneoton
 2564686180

SZOKOLAY:
MAGYAR
KARÁCSONY

●●●●○

Bár már a borító ismerős volt, igazán csak az első ütemek hallatán jöttem rá, hogy erről a lemezzel – akkor még csak LP-ről – hallgattuk egykor a családi karácsonyokon a Pásztorok, pásztorok, a Mennyből az angyal, a Kis karácsony, nagy karácsony, az Ó, gyönyörű szép titokzatos éj kezdetű dalokat. Ezért nem is tudok „szabályos”, elfogulatlan kritikát írni az album CD-kiadásáról. Legfeljebb arra kereshetek néhány szavas választ, miért szerettem egykor annyira ezeket a feldolgozásokat, miért kellemes ma is hallgatni ezeket. Szín- és karaktergazdagok, változatosan és szellemesen meghangszerelt tételek, gyermeki játékosággal, melegséget árasztó harmóniákkal, zenekar-kíséretes nőikarral, gyerekekkel. A tradicionális dalok mellett a szerző eredeti művei hallhatók: a Mohácsi betlehemes, a Karácsonyi pásztorok, a Karácsonyi pasztorál és a Gloria. VT

Hungaroton Classic
 HCD 12399

A WARNER MUSIC
KLASSZIKUS
ÚJDONSÁGAI

PLÁCIDO DOMINGO
OPERAFELVÉTELEI DVD-N

FRANCIA
OPERÁK

4 DVD
 5052498141128

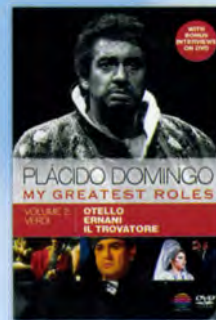
BIZET: CARMEN – Bécsi Staatsoper
 Jelena Obradovca, Jurij Mazurok, CARLOS KLEIBER
SAINT-SAËNS: SÁMSON ÉS DELILA – San Francisco-i Opera
 Shirley Verrett, Wolfgang Brendel, JULIUS RUDEL
OFFENBACH: HOFFMANN MESÉI – Covent Garden Opera
 Luciana Serra, Agnes Baltsa, Ileana Cotrubas,
 GEORGES PRÉTRE

PUCCINI
OPERÁK

3 DVD
 5051865567325

TOSCA – Rómában, az eredeti helyszíneken és időben.
 – először DVD-n!
 Catherine Malfitano, Ruggero Raimondi, ZUBIN MEHTA
MANON LESCAUT – Covent Garden Opera
 Kiri Te Kanawa, Thomas Allen, GIUSEPPE SINOPOLI
A NYUGAT LÁNYA – Covent Garden Opera
 Carol Neblett, NELLO SANTI

VERDI
OPERÁK

4 DVD
 5051865887126

OTHELLO – Covent Garden Opera
 Kiri Te Kanawa, Sergei Leiferkus, GEORG SOLTÍ
ERNANI – Milánói Scala
 Mirella Freni, Renato Bruson, RICCARDO MUTTI
A TRUBADÚR – Bécsi Staatsoper
 Raina Kabaivanska, Fiorenza Cossotto, Piero Cappuccilli,
 HERBERT VON KARAJAN

www.warnerclassicsandjazz.com
www.magneoton.hu
 Magyarországon terjeszti a Magneoton.

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

ÚJÉVI HANGVERSENY

Joseph Haydn: A teremtés

Chamber Orchestra of Europe,
Európa Kórus
Vezényel: Fischer Ádám

2011. január 1., 19.00

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

STRATÉGIAI PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIA-PARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárakban (1095 Budapest, Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrássy út 26., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban.
Online jegyrésztétel: www.mupa.hu • A Múpa szakmai támogatója a Liszt Akadémia.
ISO 9001:2000

BUDAPESTI KONCERT

Johanna Beisteiner – gitár
Budapesti Szimfonikusok
Karmester: Drahos Béla

Gazdag programot pakoltak a DVD-re. Mozart Figaro-nyitányát, Vivaldi D-dúr versenyművét, Gulya Róbert két kompozícióját hallhatjuk-láthatjuk a koncerten, az egyik szintén egy gitárverseny, a másik fuvola-gitár-kettősverseny, mindkettő ösbe-mutató. A második részben a stúdióba kísérik az osztrák gitárművészt, Schuberttel, Bach-chaconne-nal és az általa kedvelt Eduard Shafransky Caravaggio-reflexióival. Az extrák között már tan-gót táncol egy Gulya-műre készült videoklipben. Az anyag promóció céljára kiváló, hiszen egyértel-műen kiderül belőle, hogy Johanna Beisteiner sok-oldalú művész, széles repertoárral, de a rendkívül informatív kiadvány értékét csökkenti, hogy szű-kös, ekkora létszámú előadóegyüttes befogadására akusztikailag aligha megfelelő helyszínen – az ada-tok szerint a Hubay Jenő Zeneteremben – rögzítet-ték a koncertet. VT

Gramy Records
GR-089

ALFREDO PIATTI: DALOK

I Bricconcello

Az olasz, de élete nagy részét Nagy-Britanniában töltött Alfredo Piatti neves csellista, de kevésbé nagy zeneszerző volt. Dalai nem mélyek, de szépek, jól megírtak, a legtöbbit nemcsak zongora, hanem gordonka is kíséri, ami különösen érde-kessé teszi a lemezt. A Lover's Appeal sikerült mű, szép viktoriánus szalonzene. Claudia Nicole Bandera mezzoszoprán túljutott pályája csúcán, hangja a magasban fátyolos, kemény, előadás-módja erősen operás. Leonardo di Lisi megfelelő tenor, interpretációi e repertoárhoz illenek. Andrea Baggioni zongorista játéka finom, ő tartja össze, ő formálja az előadásokat; ez a cselló-zongora-darabokban még inkább megmutatkozik. Sajnos azonban Pierluigi Ruggiero csellista maszatol, és bizonytalanul intónál, így épp a dalok e különleges része sérül. ZB

Hungaroton Classic
HCD 32670

BALASSA: VONÓSZEKARI MŰVEK

Budapesti Vonósok

Már nem lepődöm meg, hogy a hatvanas-hetvenes évek egyik legígéretesebb és valódi remek műveket az asztalra letett szerzőjének esztétikai irányelvei, amelyeket újabb kori műveiben követ, nem kvadrál-nak az ízléssel. Ugyanakkor abban is biztos va-gyok, hogy sokaknak tetszik ez a zene. Ahogyan az előző öt többségén, hatodik szerzői CD-jén is az utóbbi egy-két évtizedben keletkezett alkotások hallhatók. Ezen a félórás Nyitány és jelenetek, a Szegedi concerto, a Nyári zene (közreműködik Drahos Béla fuvolán) és a Naphegyi kirándulás. A felvételnél nincs tere, a hangzás száraz – annál nagyobb elismerés illeti Bánfalvy Béla és Botvay Károly csapatát, hogy ebben a természetes közegben ilyen kiváló összjátékot produkál. Őszinte vágyam, hogy Balassa a XX. századi magyar kortárs zene egyik legizgalmasabb periódusában keletkezett műveit is meghallgathassam CD-ről. VT

Hungaroton Classic
HCD 32636

Hänssler Classic

A Helmuth Rilling vezette Stuttgarti Bach Akadémia Bach-összkiadása, 172 lemezzel, 5000 oldalas elektronikus booklettel.

naïve

Kapható a nagyobb hanglemezboltokban, a kiemelt budapesti **ALEXANDRA** könyvesházakban és az **alexandra.hu** webáruházban.

Magyarországon forgalmazza a Karsay és Társa Kft.

A zene erkölcsi kérdés

Polgár László (1947–2010)

Szorongva ír az ember valakiről, aki már nincs, egy énekesről, aki a halálban örök némaságot fogadott, akinek hangjáról, alakításairól ezután már mindig csak tünékeny emlékek, élmények kavaroghatnak bennünk. Őrzi még a belőle megőrizhetőt a lemezek, filmek immár „múzeumi” tökéletessége, vagy kijavíthatatlan esetlegessége, és őrzik a művészetéről való írások, beszédek eleve kudarcra ítélt próbálkozásai. Ez a hat „tétel” itt méltatlan hozzá, hogy az ő emlékét őrizze, amit őriz, az csak az én emlékem róla, viszonyom hozzá – dadogásban elbeszélve.

Reménytelenül

Művészetről beszélni, tudjuk, eleve paradoxon. Hiszen a festő nem festene, a muzsikos nem zenélné, ha szóban is el tudná mondani, amit akar. Azt szokták mondani, ha valaki valamit nem tud már szóval kifejezni, dalra fakad. És ha a dalról akarunk mondani valamit, ugyan mire juthatunk visszakullogva a szóhoz? Mégis: ha szép dalt, zenét hall az ember, muszáj megszólalnia, még ha csak azt mondja is, de szép. Talán azért muszáj, amit Szabolcsi Bence ír: a zenetörténet ott kezdődik, ahol az ember a maga hangjával próbálta a világ hangját utánozni. Nem meglepő tehát, hogy a hangszer pedig az ember hangjára vágyik, ha hihetünk Leopold Mozartnak – s bízást hihetünk –: „Ki nem tudja vajon, hogy az énekes zene a hangszerezés örök ideálja.”

S a kör bezárult: az ember mindig, minden eszközzel a világ hangját keresi, hátha az megmondja neki, mi végre van a világon.

Tegnap Haydn Teremtés oratóriumát hallgattam Polgár Lászlóval – igen, kétség sem férhetett hozzá: a világ hangját hallottam.

Kapottságok

Ahogy Kiskőrösön 124 évvel korábban, Somogyzentpálon is minden eldőlt 1947. január elsején. Az adottságokat éppen azért hívják így, mert adottak. Polgár Lászlót az Isten ugyancsak adakozó kedvében teremthette, mert már születésekor mindent megkapott, amit egy művész megkaphat, s mindenből a legjobbat. Hangjának nagysága, áradó szépsége, bársonyossága közhely – és mellesleg közirigység – tárgya, de mellé kapott még egy hihetetlenül kifinomult, érzékeny lelket, karcsú, magas, királyi természet, klasszikusan szép arcot, óriási fekete szemekkel, sűrű fekete hajkoronával. Ez így együtt is kevés még a művészethez, a világhírhez – hogy azt valaki elérhesse, még sok tudatosság, alázat, szellemi, zenei, hangí építkezés kell, s pluszban mellé égető elszántság, elhivatottság. Nem biztos, hogy kell, de alighanem jó, ha – előadó-művész esetében – van benne némi exhibicionizmus is. Attól tartok, ez hiányzott Polgár Lászlóból. S kezdetben talán az elhivatottság is. Sokáig nem érdekelte az opera, inkább az operáció: orvos akart lenni, fehér köpenyes doktor bácsi, aki nem énekel, csak hümmög olykor, ha a sztetoszkópjával gyanús hangokat hall a tüdőben. Aki hivatásból másokért van, nem önmagáért. Később is azt kereste, hogyan tudna másokban megmutatkozni. Vagy talán pontosabb, ha azt mondjuk: segíteni, hogy mások megmutatkozzanak. Amikor pedig már „elkerülhetetlen” volt, hogy nagy énekessé váljék, akkor is rögtön kereste a háttérbe vonulás lehetőségét, a tanítást: fontosabb volt számára, hogy inkább másokat segítsen a színpadra, a rivaldafénybe. Mintha azt mondaná, sok fiatalot megtanítok énekelni, hogy nekem már ne is kelljen. Egy interjújában már-már megmosolyogtató volt, amikor a világ operáinak

ünnepelelt basszistája azt fejtegette, hogy tulajdonképpen azért „kellett” világhírűvé válnia, hogy jobban higgyenek neki a tanítványai, hatékonyabban tudjon tanítani. A különös az benne, hogy el is hisszük neki, bár aligha ez volt e csodálatos pálya egyedüli ösztönző motívuma.

Dallam – jellem

A gyönyörű, harmonikus felszín mögött – a hang mögött, a „hangszer” mögött – rendkívül bonyolult, bizonytalanságokkal teli, érzékeny és sérülékeny lélek lakozott. Amikor még orvosnak készült, érettségi után elment asszisztensnek az elmegyógyintézetbe. Azt mesélte egyszer, hogy egy hét után valósággal elmenekült onnan, mert olyasmiket fedezett fel magában, amik alapján akár ott is tarthaták volna. Természetesen ez nagyjából minden emberre ugyanígy igaz, a lélek mélyén sokszor félelmetes érzések, zavarba ejtő emlékek, formátlan indulatok kavarnak, csak ez minket azért nem zavar, mert a hétköznapi emberek többsége „nem lát le oda”, ahova egy érzékeny művész, s nem érzékeli, szilárd öntudatunk milyen vékony jég csupán a tudattalan tartományok mélysége felett.

Polgár Lászlót az Isten nemcsak hogy operaénekesnek teremtette, „egyengette” is az útját. Háromévesen fölkerül Budapestre, nagynénje énektanárnő, az adottságok mellé minden egyéb feltétel is adva van tehát... Csak hogy ő rendkívül zárkózott, magának való kislány volt, és az is maradt; sikerei csúcán is csak annyit mond: sokat javultam, olykor fölengedek. A zárkózottságát legendás empátiája is segít oldani, hiszen szavak nélkül, kitarulkozás nélkül is érti a másikat – ez a képesség tette egyszerű tanárrá, s szeretett kollégává énekesek, rendezők, karmesterek körében. De végül is minden jó és rossz tulajdonsága a kezére játszik: a rejtőzködő ének módja van a színpadon álarcok, zenék mögé bújni, vagy másképp mondván bennük megmutatkozni. Ahogy Arisztotelész állítja: a melódiák kivetítik önmagukból az ember jellemét. Valóságos menedéke lehet hát a zene a zárkózott embernek az önkifejezésre.

Magányok – titkok

Vajon miért tartják szerte a világon, hogy ő minden idők legideálisabb Kékszakállú hercege? Sőt Solti György egyenesen azt mondta, ha Bartók élne, boldog lenne, ha Polgár Lászlót láthatná ebben a szerepben. A válasz alighanem az, hogy a zenével, a darabbal, a figurával való tökéletes művészi azonosulás mellett ott van valami művészen túli többlet: a művész személyiségének titokzatossága, magába zárkózottsága. Vagyis – szerető család, röptető társulat, rajongó közönség ellenére – végső soron: a magányossága. Ott volt ez a szomorú magányosság a Don Carlos II. Fülöpjében, sőt esendő Ozminjában is. Azt nyilatkozta egyszer, hogy szeretné elénekelni a Kékszakállút egymás után kétszer: egyszer Judit, egyszer a Kékszakállú szemszögéből. Vajon miért? Milyen titkokra derült volna

fény ebben a különös előadásban? Einstein szerint az „elképzelt leggyönyörűbb élményünk a titokzatos.” Erre rábólintva teszi föl Bernstein a kérdést: miért próbálkozunk hát annyian állhatatosan a zene szépségének magyarázatával, látszólag megfosztva így titokzatosságától? A kérdés Bernsteinhez illően „megválaszolatlan”. De talán ugyanazért: a titok megfejtésének vágya ugyanolyan gyönyörű élmény, mint a titokzatosság maga.

Polgár László titokzatos művész volt – mint a legnagyobbak mind. Az ő titokzatossága az egyszerűség, az igazság, a természetesség, s annak borzongató tudata, hogy a szelíd, bölcs külső, a puha, meleg, letisztult hang mögött lefojtva fájdalmak, szomorúságok, lelki vívódások gomolyognak. Sokszor elmondta, hogy 1982 októbere, a Ljubimov-féle Don Giovanni bemutatója óta tekinti operaénekesnek magát. (Pedig akkor már mögötte volt számos jelentős szerep, első díjak sora a Dvořák-, a Schumann-, az Erkel-, a Wolf-, a Pavarotti-énekversenyeiken. De ő úgy érezte – és sokan mások is –, hogy abban a híres-hírhedt előadásban, amely az operajátszás új útját készítette elő, találta meg igazán énekesi önmagát, ismert rá arra a komplexitásra, teljességélményre, ami az operát sokak szemében minden színpadi műfaj királyává teszi. Opera, szerep, rendező, énekes nagy találkozása volt ez, miként egészen egyedülállóan eredeti és emlékezetes (milyen ócska, szánmalman üres jelzők ezek!) Gurnemanz-alakítása a Parsifalból (fenti kép). Kétségtelen: azokban a szerepekben a legjobb, amelyekben magára ismer, és úgy adhatja magát, hogy elbűjí a figura mögött. Maga mondta egyszer, miért szerette annyira Leporello szerepét: mert föl fedezte, hogy a gyűlölet és az imádat kettőse őbenne is ott lakozik. Érezte, hogy így van, de sosem tudta megfogalmazni, mit is érez. Így ér össze alkotóművészet és előadóművészet. Így derül ki, hogy egygyökerűek: ahogy Leporellóban Mozart kifejezi önmagát, ugyanúgy ott van az életre keltett figurában Polgár László önkifejezése is. De

mondhatnánk azt is, hogy az ő Sarastrójában az ő erkölcsi, emberi, művészi ideálja testesül meg: a jószág hatalma, a minőség hatalma. A szabadkőművesek gyönyörű-naiv utópiája egy olyan társadalom, melyben az emberi minőségből, nagyságból, a közjóért végzett önzetlen munkából fakadó tisztelet a hatalom alapja, nem parancs, nem rang, nem manipuláció.

Mind együtt

Nehéz Polgár Lászlóról föltételezni, de tény – ő maga mondta –: sokáig nem szerette az operát. Egy 1998-as tévéinterjúban Szabó István megkérdezte tőle: és most miért szereted? A felelet egyszerű volt: mert csinálom. Való igaz, az operához csak kétféleképpen lehet viszonyulni: szeretve vagy nem szeretve. Ám ez a kettő voltaképpen egy. Aki nem szereti, azért nem szereti, mert semmi sem igaz, semmi sem természetes benne, minden stilizált, túlzó, s aki szereti, azért szereti, mert semmi sem hétköznapi természetes benne, hanem minden stilizált, túlzó – operai. Együtt tombolnak benne a műzák: a zene a legfontosabb, de ott van összefogódzva képzőművészet, tánc, ének- és színművészet végső igazságokat és érzelmeket kifejezni vágyva. Polgár László ezt az „összművészeti” operát szerette, de alkata, művészi habitusa éppúgy predesztinálta az oratóriumra vagy az oratóriumszerűen előadott operára is. Sőt: mintha az utóbbiakat szemérmessége miatt jobban kedvelte volna. Pedig ugyanúgy „hozta a figurát” színpadon és pódiumon: belülről és eszköztelenül, azaz nagy, széles, „operai” gesztusok, túlzó mimika nélkül. S pontosan tudta, ugyanaz az élmény születik meg a nézőtérén, legfeljebb utóbbi esetben a hallgatónak többet kell hozzátennie saját képzeletéből.

Mulandó – maradandó

Polgár László számára a zene erkölcsi kérdés volt. Miként a szakma tökéletes művelése is. Az ugyanis már aligha csupán adottság, hogy gyönyörű hangja minden fekvésben, minden tartományban ugyanolyan természetesen és telten szól. Szakmai minőség-kérdés volt számára a szövegérthetőség, a nyelvi artikuláció is, melyben a legnagyobbak – Palló, Székely, Simándy, Melis – méltó követője.

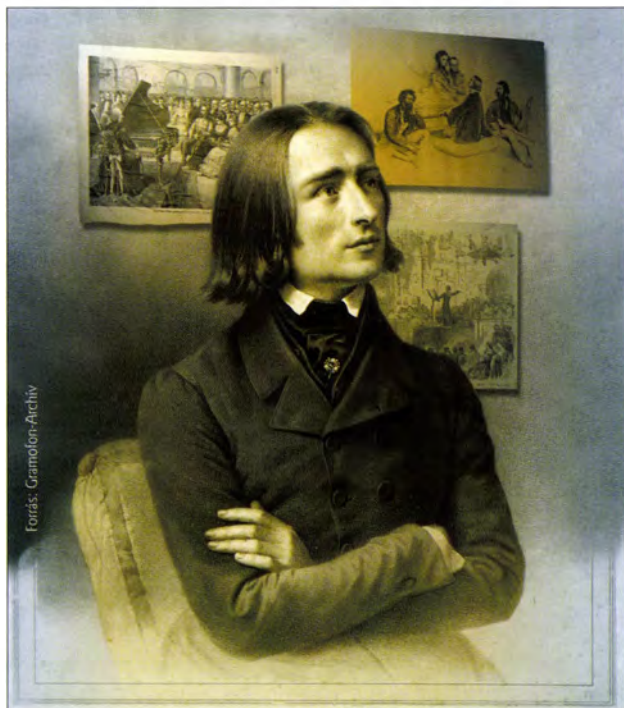
Tökéletességre törekedett, miközben azt mondja: mindig bizonytalannak érzem magam, ez adja a biztonságomat. Paradoxon? Igen. De nagyon is érthető. Hiszen ha valaki alkotás közben mindig ugyanúgy érez, az biztonságot adhat akkor is, ha az az állandó érzés maga a bizonytalanság. Az originalitás nem más, mit járatlan úton járás. Amelyről nem tudható biztosan, hova vezet. Aki tehát bizonytalan, az bízhat benne, hogy elkerüli a rutint, a modorosságot, a konvencionális megoldásokat. S közelíthet a Polgár László-i eszményhez: „a mi művészetünk mulandó, muszáj tehát mindig maradandót alkotni.”

2010. szeptember 19-én azt üzentek nekünk, a művész is mulandó. De amit kaptunk tőle, minden maradandó. ■

Miskolcon új forduló indul

Bartók plusz Verdi és Liszt

A már hagyományos decemberi adventi koncert tájára rendszerint teljesen elkészül a Bartók+... Miskolci Nemzetközi Operafesztivál következő nyári programja. Bátor Tamás igazgató zsebében most is izgalmas teru lapul, pénzkérdés, hogy mennyit valósíthatnak meg az elképzelésekből.

◆ Albert Mária

„Bartók Béla természetesen állandó »szereplője« a fesztiválnak, és 2011-ben visszatérünk Verdihez mint másik központi figurához. Az első, 2001-es fesztivál a nagy olasz komponista halálának 100. évfordulója előtt tisztelgett. Majd folytatjuk a sort, ahogy kezdtük, 2012-ben Puccinivel, 2013-ban Mozarttal és így tovább” – mondja Bátor Tamás. „Egy másik, nekünk különösen fontos 2011-es ünnepet is figyelembe veszünk a program szerkesztésekor: Liszt születésének 200. évfordulóját. Az alkalomból német–osztrák–magyar–szlovák koprodukcióban bemutatjuk fiatalkori operáját, a Don Sanche-ot. Az előadások előkészítésére külön team alakult, amelynek munkájában részt vesz a Liszt ükunoka Katharina

Wagner, a Bayreuthi Ünnepi Játékok társintendánsa is, jelezve, hogy Liszt Ferenc születésének bicentenáriumát a Zöld dombon is kiemelkedő eseménynek tartják” – részletezi az igazgató.

Az operát először a miskolci fesztiválon mutatják be, 2011. június 11-én Julia Glass rendezésében, aki Katharina Wagner közeli munkatársa. 2011. július 7–8-án Bayreuthban, szeptember elején pedig Kassán adják elő a darabot, amelynek recitativóit Gerhard Krammer osztrák zenetudós dolgozza át, hogy a szöveg a mai hallgató számára is élvezhető legyen.

A produkcióban közreműködik a Miskolci Szimfonikus Zenekar, a Kassai Állami Színház Énekkara és a berlini, bayreuthi, eisenstadti meghallgatásokon kiválasztott nemzetközi énekesgárda. A rendezőasszisztens Georg Schütty, a kosztüm- és jelmeztervező Friederike Messe, a zenei vezető pedig Bayreuth város kulturális tanácsosa, a helyi konzervatórium vezetője, Nicolaus Richter. Az együttműködés koordinálását a Liszt-év programjainak magyar főszervezője, a Hungarofest végzi.

A Via Crucist a Stuttgarteri Filharmónia Kórusa és Zene-művészeti Főiskola Zenekara adja elő, valamint pótolják a Liszt-lemezdíjas Farkas Gábor zongoraestjét. „A Verdi-operákból olyan étlapot kínálunk, amelyből bárki kedvére választhat. Lesznek népszerű művek, mert fontos a közönség, de vállalt hivatásunk az ismeretterjesztés” – szögezi le Bátor Tamás. Magyar bemutatóként műsorra tűzik Verdi A kalóz című ritkaságát, amelyet a forradalmak esztendejében, 1848-ban Triesztben játszottak először. Ezzel a premierrel folytatódik a fesztivál együttműködése Kocsis Zoltánnal és a Nemzet Filharmonikus Zenekarral és Énekkarral. A zenei megvalósítás magas színvonala az együttesek részéről tehát adott. Igyekeznek vokális szempontból kiemelkedő szólistákat hívni, de kérdés – mivel még mindig nem tudják, mekkora költségvetésből gazdálkodhatnak –, hogy nagyon jó, bár kevésbé ismert szólistákat vagy sztárokat hívatnak-e. Mindenesetre Bátor Tamás tárgyalt José Curával, aki már énekelte a főszerepet, és örömmel „ismételne” Miskolcon.

A Magyarországon régen nem játszott Falstaff-fal a Zágrábi Opera társulatát hívják meg, a Prágai Állami Operaház pedig az Otellóval vendégszerepel a fesztiválon. Még egy koprodukcióról beszámolhat az igazgató, a keresett orosz rendező, Dmitrij Bertman a Miskolci Nemzeti Színházban A trubadúrt állítja színpadra. A fesztiválon mutatják be az operát, amely szeptembertől a teátrum repertoárjára kerül.

Renato Bruson, a híres olasz bariton fél évszázada lépett először operaszínpadra. A jeles évfordulót Bécsben, Zürichben, Rómában és megannyi helyen megünneplik az évadban, sőt júniusban Miskolcon is egy szép galaest keretében. Bartók színpadi műveit A fából faragott királyfi és A kékszakállú herceg vára képviseli, az opera tavalyi előadását prolongálják.

A rendezvény honlapja: www.operafesztival.hu

Sem apa, sem nagybácsi

A bécsi Állami Operaház új igazgatója a csapatmunka híve

Fotós: Bécsi Állami Operaház

Az iroda ugyanaz, és mégsem lehet ráismerni. eltűnt a hatalmas íróasztal, amely Holender idején uralta a tágas szobát. Az egyik oldalon vidám kék ülögarnitúra, dohányzóasztallal, a másikon kellemes méretű kerek asztal, amelynek egyik tőrfelén rendezte be irodáját Dominique Meyer intendáns. Marad bőven hely az asztal körül másoknak, nincs „asztalfő”, éles határvonal főnök és beosztottja, avagy vendége között.

➔ Szászi Júlia / Bécs

Gramofon: Jelkép az átalakított iroda? Valóban új korszak, teljes átalakítás kezdődött a bécsi Állami Operában?

Dominique Meyer: Nem azért jöttem, hogy új korszakot nyissak. Nem az igazgató személyét kell előtérbe helyezni, az Operaház fontos, a ház, amelyben az intendáns a kötelességét teljesíti. Én a háttérben szeretek dolgozni. A munkatársi gárda sem változott, mindenki teszi a dolgát. A koncepció, amit megvalósítunk, természetesen tartalmaz újdonságokat. Marad a legfontosabb: a repertoár, negyvenhét opera tartozik a bármikor újrajátszható dara-

bok közé. Viszont mindenképpen szükségesnek tartom a premerek számának növelését. Idén hat bemutatónk lesz. A másik célom megfiatalítani a repertoárdarabokat. Ahol ilyen sok a régebbi előadás, ott óhatatlan, hogy elfáradnak, porosnak tűnnek. Megújítottuk a vendégművészek szerződéseit is, tovább maradnak Bécsben, a közönség a bemutatott darabot többször láthatja az eredeti, első szereposztásban. A kollektív szerződés több próbalehetőséget biztosít, így nem fordulhat többé elő, hogy repertoárdarab próba nélkül kerüljön színre.

G.: Arról a kollektív szerződésről van szó, amit még hivatalba lépése előtt kötött a Filharmonikusokkal? A nagyszerű, ám nem könnyen kezelhető zenekar kifejezetten előnytelen feltételeket is vállalt. Hogy sikerült ezt tető alá hozni?

D. M.: Holender szélesre tárta a kaput, én besétáltam, és elmondtam, miért tartom elengedhetetlennek a több próbát. Mindannyian jó vagy még jobb produkciókat akarunk. Ez a szándék megteremtette köztünk a szükséges bizalmat. Amit növel, hogy Franz Welser-Möst személyében olyan zeneigazgató vette át az irányítást – sok előadáson a karmesteri teendőket is –, akit a zenekar nagyon kedvel. A szerződésben rögzített tizennyolc pluszpróba annyit jelent, hogy gyakorlatilag nem telik el

nap próba nélkül. Ehhez persze hely is kell: nos, épül a próbaszínpad az Arsenal területén.

G.: *Mik a súlypontok?*

D. M.: Több Janáček-opera kerül színre, és igen fontosnak tartom a barokk operák bemutatását. Minél több olyan énekest kívánok megismertetni a bécsi közönséggel, aki eddig itt még nem énekelt. Közülük többeket ismernek már a világ más operaszínpadain, mások kezdőnek mondhatók. Matinéorozat indult a társulat új tagjainak bemutatására. Havonta egyszer, vasárnap délelőtt egy-egyórás műsorban még nem ismert énekes ad elő áriákat, dalokat, és a ház egyik dramaturgja röviden bemutatja az illetőt. Ez fontos, hiszen az újak nem azonnal kapnak jelentős szerepeket; jó, ha a művészek elfogódottsága oldódik, mielőtt „igazi” feladatban találkoznak a bécsi közönséggel.

G.: *Többször említi, mennyire szerette a Théâtre des Champs-Élysées-t. Hogy-hogy pályázott Bécsre?*

D. M.: 2007-ben már gondoltam arra, hogy váltani kellene. Ötvenkét éves voltam, tizenegy éve igazgattam ezt a csodálatos, minden zenés műfaj lehetőségét kínáló színházat. Ha most nem változtatok, akkor soha! De azt is tudtam, hogy nem adhatom alább, hiszen Párizsban fantasztikus karmesterekkel, zenekarokkal, rendezőkkel, dolgozhattam. Csak olyan helyre mehetek, ahova ezek a színvonalas művészek szívesen eljönnek. Egy márciusi napon éppen a Bécsi Filharmonikusok vendégszerepeltek a színházamban. A zenekar két üzemi tanácsi tagja odajött hozzám. Elmondták: Bécsben váltás lesz, hamarosan kiírják a pályázatot, ők szívesen látnának engem igazgatóként. Amikor pedig valóban megjelent a kiírás, Holender úgy nyilatkozott: örültség, senki nem fog pályázni. Biztosan igaza van, gondoltam. Éppen ezért én megpályázom...

G.: *Ön gazdasági egyetemet végzett. Hogyan kezdődött a szerelem az operával?*

D. M.: Tizenhét éves voltam, amikor délről Párizsba költöztünk. A Párizsi Operát akkor Rolf Liebermann igazgatta, kevés előadás volt, évente alig száz, de azok kiemelkedően jók. Öcsémrel, amikor csak tehetjük, ott szorongtunk az állóhelyen; volt, hogy huszonnégy órát álltunk a jegyért, és volt opera, amit harmincszor megnéztünk. Szerintem az intendáns a háttérben dolgozik, képes távolságot tartani, az a feladata, hogy projekteket valósítson meg, tartsa rendben a próbákat, hozzon döntéseket, tárgyaljon a művészekkel, védje őket, teremtsen számukra jó feltételeket. Megértő, de nem apa, vagy nagybácsi. Nekem soha semmi gondom nem volt a művészekkel. Elfogadom, ha

PÁLYAKÉP

Dominique Meyer 1955-ben Elzászban született, négygyermekes diplomata család legidősebb fiaként. A középiskolát Dél-Franciaországban végezte, a közgazdasági diplomát Párizsban szerezte. Pályafutását az ipari minisztériumban kezdte, ám a legendás Jack Lang kultuszminiszter hamar felismerte képességeit, és 1984-ben tanácsadójává nevezte ki. Így lett a francia filmreform megteremtője, az Arte művészeti tévé csatorna megalapítója. Később ugyanebben a munkakörben a Párizsi Operába került, az ő nevéhez fűződik a Bastille Opera megnyitása a forradalom 200. évfordulóján. Barátjával, Riccardo Mutival létrehozta a Luigi Cherubini Ifjúsági Zenekart. Stagione-produkcióit Grammy-díjjal jutalmazták. 1994 és 1999 között a lausanne-i opera igazgatójaként olyan tehetségeket karolt fel, mint az ekkor még ismeretlen Angelika Kirchsclager és Natalie Dessay. 1999 óta bécsi kinevezésig a párizsi Théâtre des Champs-Élysées-t vezette.

valakinek valamelyik szerephez nincs kedve, de nem visellem el a hazugságot. Elfogadom, hogy egy-egy darab színpadi megközelítése eltérő, de mindenképpen megkívánom a darab iránti tiszteletet. A rendező ismerje az anyagot, amivel dolgozik, ne tekintse játékszernek.

G.: *Szeptember óta van hivatalban. Szerzett már kiemelkedő élményt?*

D. M.: A Cardillac, Hindemith nem túl gyakran játszott operája nagyszerű produkció. Ez volt az első bemutatónk, lehangoló volt az összhang a rendező, Sven-Eric Bechtolf és a karmester, Franz Welser-Möst, a zenekar, az összes énekes között. Olyan látványosan közös a gondolatosság, a lendület, hogy az a közönységet is magával ragadta.

„Nem az igazgató személyét kell előtérbe helyezni, az Operaház fontos, amelyben az intendáns a kötelességét teljesíti”

G.: *Tervez együttműködést a szomszédos országok operaházaival? Természetesen Budapestre gondolok.*

D. M.: Nem zárkózom el, de úgy tudom, ott most elég nagy a káosz, előbb-utóbb persze körvonalazódnia kell a jövőnek. Hamarosan átruccanak Pozsonyba, megnézik egy-két előadást. A bécsi szlovák nagykövettel igen jó a kapcsolat. Hatalmas ünnep volt az Edita Gruberova bécsi operai jelenlétének negyvenedik évfordulója alkalmából adott gála.

G.: *Bécs sok tekintetben más, mint Párizs, és az ön beállítottsága sem mindennapos itt. Hogyan fogja elviselni például az Operabált?*

D. M.: Tudomásul veszem, hogy része a munkámnak. Nem az én világom, de elfogadom. Tőlem soha senki egyetlen rossz szót sem fog hallani az Operabálról.

Kedvencek: Traviata és A tüzes angyal

Az Armel Operaverseny és Fesztivál ismét öt produkiót vonultatott fel, öt különböző színházból. A díjakat a Szegedi Nemzeti Színházban tartott gálaesten osztották ki.

❖ Gramofon

A Szegedi Nemzeti Színházban – ahol az ismert gyakorlat szerint a döntőt rendezték –, a tervezett öt díj helyett idén két plusz díjat is kiadott a nemzetközi zsűri. A testület a legjobb produkióknak a debreceni Csokonai Színház előadását találta. Prokofjev Magyarországon még nem játszott, igen erős zenei hatásokban gazdag operáját, A tüzes angyalt a világjáró román rendező, Silviu Purcारेte állította színpadra (fenti képünk).

Violetta szerepében Maria Pakhar

A verseny legjobb női előadójának díja és az elismeréssel járó tízezer eurós pénzjutalom is e produkió főszereplőjének, a Renatát alakító olasz szopránnak, Cristina Baggionak jutott.

Egy verseny végső sorrendje, különösen ha oly eltérő szempontokat figyelembe vevő zsűri bíraskodik, sosem igazságos. Hosszas tanácskozást követően a bírálók úgy határoztak, hogy a teljes férfi-női mezőnyt figyelembe véve a legjobb férfi szereplő díját nem ítéli oda, viszont két második helyezést és egy harmadik helyezést ad, és ennek megfelelően osztja el a pénzjutalmat.

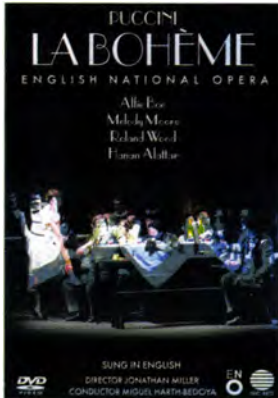
A megosztott második díjakat és az azokkal járó négy-négyezer eurós jutalmat két hazai versenyző, Balczó Péter, a Traviata Alfredója és Haja Zsolt, az amerikai versenydarab, Thomas Pasatieri Sirály (Dicapo Opera Theatre, New York) című, kevésbé jelentős operájának Kosztjájával érdemelte ki. Haja ugyan nagyon boldognak mutatkozott a gálaesten, de elgondolkodhat azon, vajon előző esti nagyszerű Ruprechtje A tüzes angyalban nyomott-e valamit a latban.

A zsűri harmadik helyezettnek az orosz Alekszej Bogdancsikovot választotta, akinek Marco Tutino A lakáj című operájában (Divadlo Josefa Kajetána Tyla) nyújtott alakításáért kétezer eurót ítelt meg pénzjutalomként maradt.

Idén a két legjobb produkiót illető közönségdíjat is meghirdették. A Duna Televízió Közönségdíját Verdi Traviatája, a Szegedi Nemzeti Színház előadása nyerte el. Az ARTE Live webtelevízió nézői Alföldi Róbert rendezését, Knut Vaage Veslefrikk (Den Nye Opera) című családi operáját kedvelték leginkább. ■

További információ: www.armel.hu

PUCCINI: BOHÉMÉLET**Karmester: Miguel Harth-Bedoya****Rendező: Jonathan Miller** ●●●●○

Igazi ritkaság: egy letűnőnek hitt játsszai gyakorlat elzárt oázisát mutatja nekünk az English National Opera angol nyelven felvett Bohémélet-előadása. Ami a kontinens nagyvárosaiban már bumfordiság volna évtizedek óta, a londoni híres Sadder Wells színház jogutódjának napi gyakorlata – ők így neve-lik a közönséget. Tiszteletes munka, a Covent Gardenével ekvivalens díszlet- és jelmezminőség, olajozottan működő produkció, általa nemcsak szövegében, de cselekményében, motivációiban is jól kiismerhető Puccini operája. Az azonban látszik, hogy ha csendben, ha halkán, de az oázist tápláló forrás is apad. Elsorangú énekesek a szereposztás-ban – ám a nem is túl messze lévő királyi operaház angol prémiumművészeit itt ne keressük. Viszont többük életrajzában ott az ENO, amely ugródeszka és gyakorlatszerző állomás is. Számomra az ugyan semmiből se derült ki, hogy a neves Jonathan Miller rendezése akar-e egyáltalán francia lenni, minden-estre nem sikerül neki. Félreismerhetetlen angol milió türemkedik ide, bár attól a darab még bőven működik, hogy a Quartier Latin helyett a Peter Grimes halszagú piacterére asszociálunk. Ha kell, részletgazdag tablóra nyit, ha az kell, szűkül a fókusz, tökéletesen átélhető a „se veled, se nélküled”-szerelemes párok tragédiája. Melody Moore telt szopránnal, eminensen játssza Mimit – ha új, egyedi színeket nem is kever ide, a stilizált túljátszástól is tartózkodik. Párja, Alfie Boe függöny mögül is kiszűrhető angol tenor: pedáns, hangilag is jól fészült, csak az áradó, fordulópontokon ömleni képes cantilena hiányzik belőle – plusz a benyelt angol prononciation átka. Egyszóval hátrány is volna e játsszai módban, de brit fiatalok számára csak előnyei látszanak színpadon és nézőtérben egyaránt. Még-hozzá követendő előnye. *Ökóvác Szilveszter*

Warner Classics & Jazz – Magneoton
5051865948926

VERDI: RIGOLETTO**Karmester: Fabio Luisi****Rendező: Nikolaus Lehnhoff** ★★★★★

Örök kérdés: mi a jó zenés színház? El kell-e utasítani a német rendezőcentrikus iskolát? Menekülnek-e képviselői az érzelmektől, és csak a megbotránkoztatásra törnek? Vagy megkísérik az értelmezés megújítását, hogy olyan keretet adjanak egy-egy klasz-szikus műnek, amely más fénytörésbe helyezi az adott alkotást? A drezdai Rigoletto esetében ezzel találkozik a néző-hallgató. A kettős minősítés fontos, mert az énekesi és színészi teljesítmények együtt emelik a magasba ezt a produkciót. Gyönyörű színű hangok, makulátlán belcanto-technika, ami drámai kifejezőerővel párosul. Diana Damraut nem ok nélkül választották 2008-ban az év énekesnőjé-nek, gyöngyöző koloratúrái nem üres „ékkövek”, minden színpadi helyzetben értelmet kapnak. Juan Diego Flórez ideális mantuai herceg, lány szerelmes és cinikus játékos, aki az élőlényeket bábfigurának tekinti. „Nagy szám” a szerb születésű bariton, Zeljko Lucic a címszerepben. Volumenében is te-kintélyes hang, de főként remek figura: Monterone folyamatosan kísértő átka pszichikai nyomás alatt tartja – ezt is kitűnően ábrázolja. Háromszor éne-kelt Miskolcon, Budapesten egyszer sem... Mellet-tük a Sparafucilét éneklő Georg Zeppenfeld emlí-tendő. A drezdai Rigolettónak énekesi szempontból páratlan erénye, hogy a produkció nem kisterpesz-ből induló hangyi súlyemelésnek használja a valóban nehéz Verdi matériát.

A zenekart és az énekeseket vezető, de kísérni is tudó Luisi világklasszis. A rendezés elrajzolt figurák-ként mutatja be a hercegi udvar léhűtőit. A Richard Strauss- és Wagner-specialista Lehnhoff elmúlt het-ven, ám nézőpontja frissebb, általánosabb érvényű, mint némelyik utódjé. A nézőnek nincs kiseb-brendűségi érzése: nem képes megfejteni az „üzenetet”. *Albert Mária*

Virgin Classics – EMI
5099964 186894

WAGNER: LOHENGRIN**Karmester: Kent Nagano****Rendező: Richard Jones** ●●●●●

„A polgári jelleg és a mítosz keveredését legvilágo-sabbban a Lohengrinben ismerhetjük fel” – írja Wag-ner-esszéjében Adorno. E romantikus operában tudniillik „a profán elemek számára megközelíthet-ten szakrális szféra létrehozása közvetlenül egybe-esik a sajátos mivoltukban át nem látott polgári viszonyok dicsőítésével. Hamisítatlanul ideologikus szellemben alázatnak, a tiszta szerelem művének tünteti fel azt, hogy a nő a házasságban alá van vetve a férfinak... a férj, aki az otthontól távol a megélhetésért »küzd«, hössé válik, mint ahogy Wagner után számtalan hölgy képzelhette Loheng-rinek a férjét.” A brit Richard Jones rendezése, a mítoszt kiiktatva, ezt a „polgári jellegét” tette kizá-rólágossá. Az 1930-as évek német vagy közép-euró-pai társadalmi környezete pedig mindenekelőtt a zá-rójelenet kórusában kap jelentőséget („Für deutsches Land das deutsche Schwert! So sei des Reiches Kraft bewährt!”) Hogy a produkció, min-den berzenkedésünk ellenére, mégis lenyűgöz, az elsősorban a címszerepet alakító Jonas Kaufmann érdeme. Találóan idézi itt a kísérőfüzet magát Wag-ner-t, aki barátaihoz címzett „Mitteilung”-jében hő-sét így jellemezte: „Legfőbb törekvésével, legtu-dóbb tudatával nem akart semmi más lenni, mint teljes, egész, forrón érző és forrón átérzett ember, vagyis egyáltalán ember, nem isten.” Jóllehet Kauf-mann valóban „istenien” énekel, Lohengrinje mégis mindvégig emberi és rokonszenves. Zokogása az utolsó jelenetet bevezető „élénk” (Wagner) zene-kari közjáték egyre erőteljesebb fanfárijai alatt a ren-dezői ellenpontozás remeke. Méltó párja a művet nyitó „fantazmagóiaszerű” (Adorno) előjátéknak, amely közben Elsa mérmőki pontossággal tervezeti kettejük fölépitendő házat, „közös” jövőjét... Zeneileg szenzációs előadás. *Mesterházi Máté*

Decca Classics – Universal
074 3387

LEONCAVALLO: I MEDICI
Karmester: Alberto Veronesi

1893-ban Budapesten a Fővárosi Lapok adták hírül, hogy „Nikisch Artur igazgató... a Puccini-féle Manon Lescaut mellett... megnézi Leoncavallo I Medici-jét is; ha dolgai engedik, elmegy az opera milánói bemutatójára...” Puccini elsőként világhírűvé vált remekét Nikisch el is hozta a magyar operaházba, az I Medicit azonban nem. Érezte, a Bajazzók akkor már néhány hónapja Pesten is tomboló, verista sikerét nem érdemes ezzel az irodalomtörténeti utalásoktól hemzsegő, „posztwagneriánus” és „posztverdiánus” zenei emlékekkel is terhelt, vérszegény művel lerontania. „Újrafelfedezésére sürgősen szükség volna” – állítja Graziano Mandozzi az 1980-as évek végén megjelent Pipers Enzyklopädie des Musiktheaters-ben. Ám miért is? Erre Mandozzi szócikke nem ad választ. Ő azért (sicher, was sicher) újra felfedezte: 1993-ban publikálta az I Medici kritikai kiadását, méghozzá pont a Ricordinál – annál a cégnél, amely Leoncavallót száz évvel korábban „ejtette”, éppen Puccini kedvéért... Vagyis a nagy operai inségben ez a darab is érdekessé válik, ha más-ként nem, hát kultúrtörténetileg. Legalábbis erre utal a most megjelent főlvetel zenei igényessége. A Burkhardt és Nietzsche által kiváltott reneszánszmánia vonulatába illeszkedik ez az opus is, megelőlegezve Mascagni Parisináját (1913), Zandonai Francesca da Riminijét (1914) vagy akár Schillings Mona Lisáját (1915), Schreker A megbélyegzettekét (1918). Az olasz Wagner-hívők fellegvárában, Bolognában az ifjú Leoncavallo elmesélte a Rienzije itáliai bemutatására érkezett mesternek, hogy Crepusculum címen tervez reneszánsz trilógiát írni, a Mediciek főlelmeledésének történetét a Savonarolával és a Cesare Borgiával egészítve ki. A dicső nemzeti múltból erre az egy operára futotta – alkony ez a javából, a wagneriánus kisistenek alkonya. *Mesterházi Máté*

Deutsche Grammophon – Universal
477 7456

**NICHOLAS MAW:
SOPHIE VÁLASZTÁSA**

Karmester: Simon Rattle

A 2009-ben elhunyt Nadia Boulanger-tanítvány abból a brit zeneszerző-nemzedékből való, amelynek munkássága fájdalmasan hiányzik a magyar zenei közismeretekből, és amelynek hébe-hóba megszólaltatott egyetlen reprezentánsa Britten. A közép-angliai Granthamben született, ahol a vaslady, Margaret Thatcher is. Előbb Londonban, majd Párizsban tanult, később az Egyesült Államokba költözött, ott halt meg. Utolsó nagyszabású munkája a Sophie választása, három esztendei munka súlyos gyümölcse. A premiért a BBC rögzítette, az Opus Arte a zeneszerző emléke előtt tisztelegve megjelenítette. A librettó alapjául szolgáló William Styron holokausztregénye sem könnyű olvasmány, az opera, bár dramaturgiailag jól gazdálkodik az anyaggal, megterhelő élmény. Tanúsíthatom, mert nem sokkal a 2002-es londoni ősbemutató után láttam a produkciót a Covent Gardenben. A hosszúság mégsem válik kárára a műnek, mert nem epikusán, hanem mozgalmatosan kezeli a különböző idősíkokat. A 2002-es előadás képei peregnék, Sophie-t a német nyelvterület meghódítása után az akkoriban más térségeket is ostrom alá vevő Angelika Kirchschlager játssza – teljes odaadással, és vokálisan magas színvonalon. A másik nagy szerepet. Nathan alakját Rod Gilfry kelti életre. Ez a fajta férfias, kifejező bariton manapság hiánycikk nálunk. Gilfry ma már vélhetően túl van pályája csúcspontján, és nem hallottuk Budapesten. A két mélyen sebzett, saját múltját kiheverni képtelen, az újrakezésre alkalmatlan figura közt „pattogó” Stingöt Gordon Gietz érzékletesen mutatja be. Rattle Berlinből kirándult vissza Londonba az ősbemutatóra. Az idő és a hely változását hangokkal plasztikusan ábrázoló változatos, mégis egységes muzsika drámaisága az ő érdeme.

Albert Mária

Opus Arte – Mevex
OA 1024 D

BIZET: CARMEN

Karmester: Yannick Nézet-Séguin

Rendező: Richard Eyre

A magyar finomkodók feketelistájára Hélène Grimaud és Lang Lang mellé Elina Garanča is felkerült. A lett mezzo naptárja teli van, New Yorktól Zürichen át Bécsig ünneplik rajongói – az ottani közönségnek jó. Carmenjét közvetítették a Metropolitan Operából, majd a produkció – mint szokás – DVD-n is megjelent. A felvételtől gyanítható, hogy Lang Lang nem úgy játssza a zongoraműveket, amint „megszoktuk”, Garanča pedig nem azon a sötétített, mellezős hangon szólal meg, ahogy oly sokszor hallottuk, hiszen ahogy a nézőt kalauzoló Renée Fleming mondja: ez a világ egyik legnépszerűbb operája. Igen, ez másfajta Carmen, nem olyan, mint a drámai szoprán Anna Caterina Antonacci vérbő és vasok figurája, de éppolyan szexi, ám sportosabb, modernebb, a hangok abszolút a helyükön szólnak, igaz, belcantósabban, karcsúbban. Játék dolgában azonban nehéz ma versenyre kelni Garančával, valóban olyan túpontosan űti a poénokat, ahogy egy világbajnok teniszező. Roberto Alagnának nagyon jó szerepe Don José, a szólam fekszik a korzikai francia tenornak, a hang azonban már nem szárnyal oly könnyedén, a magasságokért bizony keményen dolgoznia kell, de győzi. Az Escamillót alakító új-zélandi bariton, Teddy Tahu Rhodes pompás kiállású figura, bár gyanítható, ő is túl van első virágkorán. Barbara Frittoli Micaela hálátlan „jó kislány” szerepét eminensen oldja meg. A látványos és minden csekély részletében kidolgozott előadást rendezőként a sokoldalú Richard Eyre jegyzi. A brit mester nevéhez egyebek között olyan finom, mives munka fűződik, mint az Iris Murdoch életét feldolgozó film, a kiváló Judi Dench-csel a főszerepben. A fiatal kanadai-francia dirigens energikusan, karakteresen vezeti a MET nagyszerű zenekarát.

Albert Mária

Deutsche Grammophon – Universal
00440 073 4581

BIZET: CARMEN
Domashenko,
Bocelli, Mei – ének
Karmester:
M.-W. Chung

●●○○○

Már tizedik operafelvételre kerül boltokba úgy, hogy a szerzőhöz képest neve dupla méretben virít a tokon. Andrea Bocellinek nem hangri adottságát, „csupán” a kiművelt állapotot, sikeres zenei képzését kétlem s a darabok mély, elemző feldolgozását. A francia rádiózenekar is kapkod, Myung-Whun Chung kezéből kiszédeleg a feszes spanyol ritmus, ez nem jó előjel, ám a fő attrakció, Bocelli jelenti az igazi csalódást. Tenorja hiába idézi magas regiszterében a korai Pavarottit, egy Don José-típusú, egész estés-munkás alakítás nem a Virágária tartott b-jén függ. Függetlenül a szerelmes tisztvívódásán, katonás és szerelmes jelenetein, egyáltalán: aktivitásán, s ez mind hiányzik. Digitális vágástechnikával nem gond szinte pontosra dolgozni az anyagot, ám Bocelli miatt a tempók mégiscsak inognak.

ÓSz

Warner C. & J. – Magneoton
 475 9143

PUCCINI:
BOHÉMÉLET
Te Kanawa, Leech,
Titus – ének
Karmester: Kent
Nagano

●●●●○

Későn találta meg ez a Bohémélet-produkció Kiri Te Kanawát, aki ekkor bőven elmúlt ötven, mégis a szereposztás legjobbjá. Hiába nem tud már a delelő messzi sugaraival felfényleni Mimi szólamát, a delikát hangszínt, a meleg, érzelmmel teli frazeálás még mindig a csúcspontokat jelenti. Partnere, Richard Leech bezzeg színtelen-szagtalan, viszont gondtalan c-s tenor. Míg Kent Nagano és londoni szimfonikusai tépelődnek, el-elméláznak némely partitúraponton, Alan Titus bőszen hozza Marcellót pompás baritonján. Ez a vér a többiekben alig-alig áramlik: még az is megfigyelhető, mi az epizodista Colline felelőssége. Amíg itt Roberto Scandiucci homályoskodik, addig a szintén szemlézett Davis-felvétel a drusza, Robert Lloyd szöges basszusa értelmet, hogy ne írjam: mélységet ad a bohém filozófusnak.

ÓSz

Warner C. & J. – Magneoton
 2564 68017-9

PUCCINI:
BOHÉMÉLET
Ricciarelli, Carreras,
Wixell – ének
Karmester: Colin
Davis

●●●●●

Az utolsó analóg stúdióoperák egyike, de kiváló minőségben, s ennek szerencsére az énekesgárda sincs híján. Pletykálták, hogy ekkortájt Carreras és aktuális Mimije nemcsak kollegiális viszonyt ápolt, mindenesetre a máskor zúzmarás-üveges Katia Ricciarelliből őszinte, szerelmes varrónő énekel. A tenor karrierje épp tetőzik, hajlékony, vívőerős, a szív mélyéig markoló matéria az övé. Ingvár Wixell mint Marcello túl Scarpia – de azt mégis hadd értékeljük, hogy Colin Davis ezekben az években ensembleként fogta egybe a Covent Garden oszlopait felvételek készítésekor is, s a korábbi Tosca-csapatból a nyers svéd baritont sem eresztette szélnek. Érdemes a zárójelenetet külön visszahallgatni: a noname Ashley Putnam Musette-je részvétellel telik meg, és ahogy felszakad a fájdalom Rodolfóból és a londoni zenekarból, bizony, revelatív.

ÓSz

Decca Classics – Universal
 478 2494

HABANERA
Elina Garanča –
ének
Karmester:
Karel M. Chichon

●●●●●

Nehéz bármi újjal kiegészíteni a Carmen-DVD után az északi hidegséget elevenen cáfoló énekesnő portréját. Inkább érdemes a CD-t kísérő füzetből őt idézni: szenvedélyesen rajong a latin, közelebről a spanyol kultúra iránt. A férje Gibraltárból származik, így általa is közel kerülhetett e hagyományhoz. Akarta ezt a felvételt, hódolata kifejezéséül. Falla, Barbieri, Ravel, Gallarda del Rey, Obradors részesül e gesztusból. És természetesen Bizet: Garanča a Carmen Habanerájának mindkét változatát fölénkelte, izgalmas párosítás. Jut egy számmi főhajtás Bernsteinnek, a Candide Old Lady's Tangója. És egy Lehárnak a Cigányszerelemből: Ilona dala, amelyet oly gyakran használnak betétszámként a Denevérben. Nyilván ez zavarhatta meg az énekesnőt, valaki remélhetően felvilágosítja, a badeni villa ellenére Lehárt magyar zeneszerzőként a magunkénak valljuk.

AM

Deutsche Grammophon – Universal
 477 8776

THE ITALIAN
TENOR
Vittorio Grigolo –
ének; Karmester:
Pier Giorgio Morandi

●●●●○

Vittorio Grigolo tagadhatatlanul médiatermék, a fél világ látta a Rigoletto „időarányos” mantovai közvetítésében, Plácido Domingo oldalán. De ahogy mondani szokták: jól meg van csinálva. A néhány évvel ezelőtti pufók toszkán fiatalbent karcús spinto hőssé formálták, aki a világ minden rangos operaszínpadán jelen van Verdi-, Donizetti- és Puccini-szerepekben. Nem érdemtelenül. A világos és inkább lírai, mint hősi, egyelőre nem is különösebben karakteres materiát képzetten használja, erre tal portrélemeze is. Muzikalitását a Capella Sixtinában fejlesztették, majd tizenhárom évesen a Scalában debütált, a jövőendő Cavaradossi mutálás előtt a pástoriúti énekelte a Toscában. A portré rokonszenves képet rajzol róla, az ambiciózus tenor olyan ritkaságot is fölvetett, mint Verdi A kalózok című műve.

AM

Sony Masterworks
 88697758572

VERISTA ÁRIÁK
Jonas Kaufmann –
ének;
Karmester:
Antonio Pappano

●●●●●

Kaufmann, aki a 2010-es bayreuthi Lohengrin után mértéktartóan nyilatkozott, mintha feledné, hogy szekér hol a fék... A szekér ugyanis eszeveszett tempóban száguld az énekessel, itt Cavaradossi, ott Siegmund, Giordanót Humperdinck és Puccini váltja repertoárján. A Pappanóval készített portrélemeze, ha nem is egészen új, de más oldalról mutatja be a különlegesen szép orgánumú tenort. Népszerű és ritkán hallható számok sorakoznak a korongon, például Zandonai Rómeója és a tipikus koncertszám, Federico románca Cileától. Érdekes hallani két részletet Boito nálunk nemrég bemutatott Mefistofeléből: Kaufmann hajlékonyan, változatos dinamikával énekel. A legnagyobb örömet három kiadás részlettel szerzi az Andrea Chénier-ből. Ilyen minőségű címszereplő kedvéért érdemes lenne felújítani a budapesti produkciót. Hiú ábránd.

AM

Decca Classics – Universal
 478 2258

„A soundom én vagyok”

A magyarországi jazzrajongó közönség egyik kedvenc előadója, Jan Garbarek norvég szaxofonos december 6-án a Művészetek Palotájában, másnap pedig a debreceni Kölcsey Központban lépett fel „nemzetközi” kvartettjével. A főhős mellett kísérői és a műsor is szimpatikus lehetett sokak számára. A hatvanhárom éves művészt még otthonában hívtuk fel, további részletekről, terveiről és titkairól kérdeztük.

◆ Bércesi Barbara

Gramofon: Rainer Brüninghaus billentyűssel, Yuri Daniel bőgőssel és Trilok Gurtu ütőssel készül őszi-téli európai turnéra. Hogyan tervezi felépíteni a koncertsorozatot? Mennyiben támaszkodik majd a Dresden című duplaalbum repertoárjára?

Jan Garbarek: Eléggé eltérő anyaggal indulunk útnak, hiszen ezt a lemezt már több éve vettük fel, azóta már más számokat is játsunk. Ahhoz talán nincs elegendő új darab, hogy egy komplett Live in Budapest lemez kijöjjön belőle... Mindenesetre előveszünk néhányat a régebbi számaim közül, és újakat is hallhat a közönség.

G.: Mennyiben szereti előre meghatározni, hogy mi történjen egy-egy koncerten: a számok sorrendjét, a szólók egymásutánját? Hogyan érzi magát kényelmesebben?

J. G.: Szeretem, ha előre megvan a számlista, mert akkor szabadabban figyelhetek az egyes darabokon belüli történésekre, az improvizációkra. Sok munkát és tapasztalatot kívánó feladat összeállítani egy jó ívű koncertprogramot, ezért amikor útnak indulunk, addigra már nem szeretek ilyesmin töprengeni.

G.: A Dresden lemezen Manu Katché dobol, míg a turnéra régi barátja és kollégája. Trilok Gurtu kíséri el. Számíthatunk-e arra, hogy felvillantanak néhány epizódot a kilencvenes évek elején közösen készített felvételeikből?

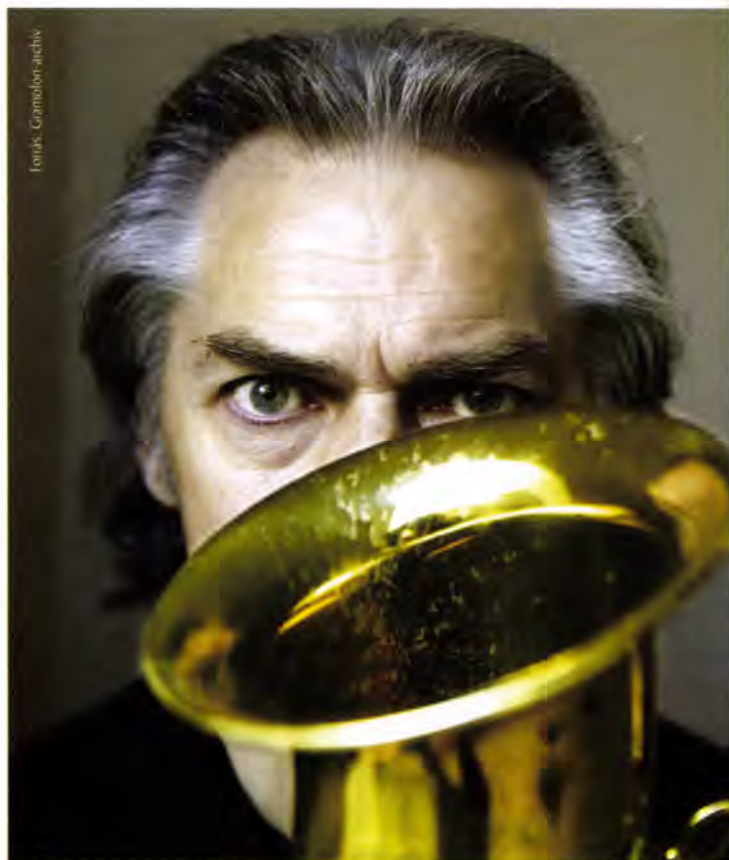
J. G.: Azt hiszem, inkább mást játsunk majd. Korábbi években úgy alakult, hogy ütőhangszeres nélkül játszottam, aztán a Dresdenhez kapcsolódó turnéra mind Manut, mind Trilokot elhívtam; ugyanis egyikük sem tudta volna vállalni a teljes sorozaton való részvételt, de ketten együtt el tudták osztani a feladatot egymást közt. Rendkívül szerencsés vagyok, hogy két ilyen remek dobos a partnerem. Az elmúlt évben éppen Trilok dolgozott velem, ezért a zene is némiképp az ő játékkarakteréhez igazodott.

G.: A Dresdent két okból is nagy várakozás előzte meg: egyfelől korábbi, In Praise of Dreams című lemeze 2004-ben látott napvilágot, és bár a Dresdent 2007-ben vették fel, csak 2009 végén került korongra. Miért vártak Manfred Eicherrel ilyen sokáig a felvétellel és a kiadással?

J. G.: Ez a felvétel eredetileg nem is lemezanyagként készült, hanem a saját archívumom számára. A hangmérnököm több koncertet is felvett pusztán a dokumentálás céljából, és egy éven át meg sem hallgattam ezeket a szalagokat. Aztán egyszer szerettem volna valamit mutatni Manfrednek az egyik felvételen, és ahogy hallgattuk, egyszerre jutott eszünkbe, hogy akár élő album is lehetne a drezdai anyagból.

G.: Hogyhogy korábban nem adott ki koncertlemezt?

J. G.: Egyszerűen nem jutott eszembe. Valójában élvezem a stúdiómunkát, mert a közeg rendkívüli módon kedvez a kreativitásnak. Bármikor felmerülhetnek új ötletek, és lehet kísérletezni. Ez alkalommal adott volt számunkra egy teljes koncertanyag, amely úgy került CD-re, hogy semmilyen formában nem vágtuk meg az alapanyagot.

G.: Amióta Eberhard Weber sajnálatos betegségével küzd, a zenekar bőgős-basszusgitárosa Yuri Daniel. Hogyan találkoztak, és mi fogta meg a játékában?

J. G.: Amikor bőgős nélkül maradtunk, épp koncertkörúton voltunk, tehát gyorsan, négy-öt nap alatt kellett valakit találnunk erre a posztra. A hangmérnökünknek jutott eszébe, hogy ismer egy Portugáliában élő fiatal brazil bőgőst, aki ráadásul szabad is volt abban az időszakban, mert az állandó zenekara akkortájt olyan hangszereléseket adott elő, amelyekhez nem bőgősre, hanem hárfásra volt szükségük. Próbajátékra kértük hát Yurit, aki szépen fölkészült, és a soron következő koncertünkön már csatlakozott is hozzánk. Azóta stabil zenekartagnak számít.

G.: Időről időre újra felbukkannak régi szerzeményei a repertoárjában. Miért érzi szükségét annak, hogy egy darabot új felfogásban ismét eljátsszon? Úgy érzi, saját életük van az ön személyes történetén belül?

J. G.: Egyszerűen szeretem őket, és úgy érzem, kár lenne többet nem játszani őket. Szeretem újrahallgatni a dolgaimat, és többször felmerül bennem, hogy az adott partneremmel, a pályám egy adott szakaszán ismét megszólaltassak bizonyos darabokat. Közben mindig megpróbálok új értelmezési keretet, új formákat találni számukra. Egy angol szász szokás szerint, aki lakodalomba volt hivatalos, attól elvárták, hogy hozzon valami régit, valami újat, valami kölcsönzöttet és valami kéket („something old, something new, something borrowed, something blue”).

Hát én is valahogy így vagyok a koncertrepertoárommal: legyen ott régi és új szám, más szerző darabja, és valami féle különlegesség is!

G.: *Többek szerint talán az a legvonzóbb az ön zenéjében, hogy amíg egy ideje már a ritmusközpontú zenék uralmát éljük, ön kitart amellett, hogy dallamos muzsikát játsszon. Hogyan születik egy Garbarek-dallam? Milyen módszerrel komponál?*

J. G.: Attól tartok, nincs módszerem. Hagyományos értelemben nem tanultam zeneszerzést. Tizenöt-tizenhat éves koromban vettem észre, mekkora örömet lelek abban, ha dallamosak az improvizációim, ami nyilvánvalóan a hangszerválasztásommal is összefüggött. Máig nem tudom, honnan jönnek a dallamsorok, talán az éterből! Amikor zenét hallgatok, akkor is elsődleges hatású számomra a melódia, aminek természetesen mindig összhangban kell lennie a harmóniai szerkezettel és a ritmikai elgondolásokkal.

G.: *Néhány – elsősorban európai – szakíró szerint a jazz kreatív bölcsője egy ideje már nem Amerika, hanem Európa, azon belül is Skandináviát tekintik a zászlóshajónak. Mi erről az ön véleménye?*

J. G.: Kétségtelen, hogy sok tehetséges muzikus kerül ki a skandináv országokból, és talán azért is lehetnek sikeresek, mert nem ragaszkodnak hozzá, hogy a jazz fogalomkörén belül maradjanak, más megközelítést képviselnek. Jelentős

szerepe van a térhódításukban az ECM kiadónak is, amely lehetőséget ad számos ifjú svéd és norvég zenész különleges adottságainak megmutatkozására. Hozzá kell tenni, hogy ezekben az országokban kitűnő az oktatási rendszer, amely nagy súlyt helyez az improvizációs készség fejlesztésére.

G.: *Amíg hangja a szaxofonon immár négy évtizede változatlan, és egyfajta névjegyeként működik, zenéje egyéb dimenziói folyamatosan változnak, formailag mindig hajítja a megújulás vágya. Úgy hiszem, ez különleges arányérzékelt igényel. Hogyan képes ezt az egyensúlyt megteremteni? Mi a titka?*

J. G.: A titok, hogy nincs titok! Mondhatjuk, hogy a soundom én vagyok, az a lényem lenyomata, amely lényegileg nem változik. Mint reggelente az arcképem a tükrökben, ami tetszhet, vagy nem tetszhet attól függően, milyen lábbal keltem fel, de a vonásaim állandóak. Ha akarnám, sem változtathatnék rajtuk. Ez benne a szép, és ez egyben a nehéz is.

G.: *Milyen terveit vannak?*

J. G.: Sokat fogok koncertezni a Hilliard Ensemble-lal – az új, Officium Novum című lemezünk anyagát játsszuk majd. Emellett új számokat kell írnom az együttesem számára, mert a tervek szerint 2011-ben új albumot jelentünk meg. Jócskán lesz tehát min dolgoznom. ■

Jan Garbarek hivatalos honlapja:

www.garbarek.com

március 15. - április 11.	Debreceni Tavasz Fesztivál
március 15. - április 15.	Tavaszi Tárlat
április 10-12.	Debreceni Költészeti Fesztivál
május 12. - június 12.	Sajtófotó Kiállítás
június 2-6.	Ünnepi Könyvhét
június 17. - július 25.	Országos Nyári Tárlat
június 21. - július 15.	Debreceni Nyári Színházi Esték
június 30. - július 3.	Nemzetközi Katonazenekari Fesztivál
július 8-31.	Debreceni Cívus Korzó
július 23-24.	Bartók Béla Jubileumi Kórusfesztivál
augusztus 4-7.	Debreceni Borkarnevél
augusztus 8-13.	Városházi Zenés Esték
augusztus 16-21.	Debreceni Virágkarnevál
szeptember 1-4.	Debreceni Jazznapok
október 15-30.	Debreceni Őszi Fesztivál
november 10-12.	Debreceni Irodalmi Napok
december 31.	Boldog Új Évet Debrecen!

A műsorválogatás jogát fenntartjuk.

Programajánló

Debrecen - 2011

Információ: Főnix Rendezvényszervező Nonprofit Kft.
4026 Debrecen, Hunyadi u. 1-3.
Tel.: +36 52/ 518-400 • www.fonixinfo.hu

Új és eredeti hang

Ifjú tehetség: Mózes Tamara

A Tamarazene duó, 2010 egyik legnagyobb meglepetését nyújtó formációja a zongorista-énekesnő Mózes Tamarából és a dobos Horváth Dánielből áll. A szokatlan felállás, valamint az ismerős, illetve kevésbé játszott standardok egyéni átdolgozásának ötlete Tamara fejből pattant ki. In Spring címmel megjelent bemutatkozó albumukat őszi számban mutattunk be.

→ Pallai Péter

Édesanyja már egészen korán, spontán módon ismertette meg Tamarával a többszólamúságot: különféle dalokat dúdolgatott neki, és mikor Tamara vele énekelte a dallamot, hozzátett egy másik szólamot; majd cseréltek. Tamara hét éves korában kezdett el zongorázni, az általános iskolában gitározott, furulyázott és oboázott is, sőt szólista volt egy gyerekkórusban. Az általános iskola végén döntenie kellett, hogyan tovább.

A budapesti Szent Imre Gimnáziummal párhuzamosan beiratkozott a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolába, ahol zeneelmélet- és zongora szakon végzett. Hálával gondol vissza szolfézstanárára, Igó Lenkére, aki nagy hatást gyakorolt rá; a nehéz technikai gyakorlatok révén Tamarában ekkortájt alakult ki a többfelé figyelés, az egyszerre zongorázás-éneklés képessége. A klasszikus zene mellett hatottak rá azok a műfajok is, amelyeket kortársai szerettek, nagy kedvence volt például Whitney Houston, akinek slágereit kívülről tudta.

Hogy a zenét válassza életpályaként, saját döntése volt. „A zene számomra hivatás, nem csupán szakma. Öntörvényű voltam és vagyok – vallja Tamara. – Arra mentem, és arra megyek, amerre belülről indíttatást érzek. És ez a belső indíttatás erősebb, mint hogy visszariadjak a bizonytalan megélhetéstől.”

Mózes Tamara a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen végzett klasszikus zongora szakon, de előtte és közben is éveken keresztül járt hangképzésre. Az akadémia évei alatt iratkozott be a Benczúr utcai Postás Zeneiskolába. Akkor már tudott valamennyit a jazz műfajról, de még nem látta saját jövőjét ezen a terepen. Zenei fejlődése kiegészítéseként akart az improvizációval megismerkedni. Menet közben szeretett bele a műfajba. Zeneiskolai bemutatkozó koncertje meghatározó sikerélménynek bizonyult. Innentől kezdte magát kísérni. „A saját kísérettel való éneklés olyan örömet adott, olyan új dolgokat tudtam kifejezni, hogy egyre inkább erre orientálódtam. Az improvizációról nem is beszélve, ami a klasszikus zené-

„A belső indíttatás erősebb, mint hogy visszariadjak a bizonytalan megélhetéstől”

vel való foglalkozásom során nem volt jelen az életemben. Úgy éreztem, olyasmit tudok nyújtani a közönségnek, ami ritkaság” – mondja őszintén az ifjú hölgy.

A zongora-dob duó Tamara ötlete volt. Első dobos partnerével, Ágoston Gáborral, majd az elmúlt két évben Horváth Dániellel úgy érezték, olyan zenei hangzásvilágot teremtenek és képviselnek, amelyet ketten is képesek uralni. Mózes Tamara legkedvesebb előadója Patricia Barber, szívesen hallgatja Sarah Vaughant, Shirley Hornt, Rachel Ferrellt vagy Diana Krallt. Esetében azonban nem arról van szó, hogy végighallgatta volna a nagy jazzénekeseket, majd azt mondta volna, én más akarok lenni. Egyszerűen észbe jutott valami, ami eredeti. „Amiből építkezem, az nem feltétlenül a szigorúan vett jazz stílusából fakad – magyarázza. – Sokkal inkább saját magam által kitalált zenei ötleteket alkalmazok, miközben az eddig magamba szívott hatásokat is feldolgozom.” Tamara 2009 szeptembere óta a párizsi Conservatoire à Rayonnement Régional jazz és improvizáció tanszakának ének szakos hallgatója. „Hogy Franciaország után folytatom-e még valahol a tanulást, az szó szerint a jövő zenéje. Sok mindent kell tanulnom az improvizáció, a zeneszerzés, a harmóniakezelés vagy a szövegírás terén. A legfontosabb célom pedig, hogy minél több emberhez eljusson az a zenei világ, amit megálmodtunk, és amit igyekszünk megteremteni a koncerteken.”

Mózes Tamara honlapja: www.myspace.com/tamarazene

Mózes Tamara következő fellépései:

2010. december 29. – Jókai Klub

2011. január 7. – Kultea

2011. január 15. – Művészetek Palotája (Jazz Showcase)

Tízezerszeres jazzszerkesztő

Maloschik Róbert neve több generációnyi jazzrajongó számára ismert. Rádióműsorok, koncertek, tehetségkutató versenyek kapcsolódnak személyéhez évtizedek óta. Számos jazzmuzsikust segített a figyelem középpontjába kerülni, ő maga mégis ritkán kerül fókuszba. Ezért szólaltatta meg a Gramofon.

◆ Bércesi Barbara

Kevés kivétellel már gyerekkorban eldőlt az ember sorsa, ha hivatásszerű életpályát választ. Maloschik Róbert sem volt még több, mint hatéves, amikor komolyzenét kezdett tanulni édesapja óhajára. „Nem esett jól, hogy órákat kellett a zongora mellett ülnöm és gyakorolnom, inkább fociztam volna a többi fiúval” – meséli; bár egyik tanárára, Prokopiusz Imrere szívesen emlékszik vissza. Szülei korán elváltak, mostohaapja, Dr. Gombos Sándor olimpiai bajnok kardvívó pedig érthető módon Robiból is vívót faragott volna. Végül sem kardvívó, sem zongorista nem lett, utóbbi pályát azért kellett elhagynia, mert ugyan hallása kitűnő volt, keze nem ért át egy oktávot.

Édesapja, aki a válás után is igyekezett volna fia sorsára hatást gyakorolni, hatalmas lemezyűjteménnyel rendelkező jazzrajongó volt – egyik kedvence Erroll Garner –, így a tizenéves Maloschik többször megfordult vele olyan helyeken, főként éttermekben, ahol jazz-zongoristák játszottak. Így hallhatta Szabó Józsefet, Horváth Jenőt (akit sokan dalszerzőként ismernek), Garay Attilát. „1958-ban apám elvitt a Gellért Szállóba, amelynek teraszán Garayék játszottak. Annyira lenyűgözött, amit tőlük hallottam, hogy aztán titokban magam is Gershwin-örökzöldeket kezdtem gyakorolni a kötelező feladatok helyett” – vallja be. Kamaszként a popzenébe is beleásta magát – muszáj volt, mert a lányokat általában nem érdekelte a jazz.

Szintén apai kívánság volt, hogy a családi hagyományoknak megfelelően vendéglátást tanuljon, de annak ellenére, hogy az írásbelin magas pontszámot ért el, az elbeszélgetésen már akkor is jellemző szókimondása következtében elvázott. „Mehettem katonának, és örülhettem, hogy nem küldtek internálótáborba.” Végül épp a katonaság révén került még szorosabb kapcsolatba a jazzel. Katonatisztsái közt szolgáltak a Simon ikrek, a Sirius együttes roadjai, nekik köszönhetően ismerte meg közelebbről a haladó felfogású zenét játszó csapatot. Szintén meghatározó élményt jelentett Maloschik számára Pege Aladár zenekarát hallani a MOM Művelődési Központban, 1968-ban; szaxofonon Ráduly Mihály és Németh János, zongorán Szakcsi Lakatos Béla, dobon Lakatos Pecek Géza játszott.

Herbie Hancock a Maloschik házaspárral

A Simon testvérekkel való ismeretség juttatta aztán abba a munkakörbe, amely évtizedekre meghatározta Maloschik életét. Az ikrek civilben nyomdászok voltak, náluk készült, a Franklin nyomdában a Magyar Rádió több kiadványa, köztük a jazzrészleg plakátjai. Kiss Imre, a jazzműsorok akkori szerkesztője pedig munkatársat keresett, aki ért a jazzhez, tud angolul, és jó szövegíró. Simonék Maloschikot ajánlották. „Teszt gyanánt olyan angol szakszöveget kellett lefordítanom, amelynek a jazzszlengjeit még a külügyi osztály angol referensei sem ismerték, én mint jazzbolond viszont igen. Rögtön meg is kaptam az állást” – emlékszik vissza. Ekkor, 1975-ben még külsőként szerkesztett zenét és írt szövegeket – évekig névtelenül. Az elismertség még váratott magára, de mert rajongott a jazzért, a Rádióban pedig azzal foglalkozott, amit legjobban szeretett, ráadásul hozzáfért a legújabb felvételekhez, nem lázadt a másodhegedűsi szerep ellen. 1985-ben mégis távozni kényszerült egy időre, mert elvi vitába keveredett Kiss Imrével. Miután néhány évig csak az ifjúsági osztálynál működhetett, és olyan műsorokban szerkeszthetett zenét, mint az Ötödik sebesség, a Kölyökrádió vagy a Reggeli csúcs, illetve Komjáthy György szövegírójaként dolgozott például a Vasárnapi koktélnál, 1990 végén Göcsey Zsuzsa főszerkesztő ajánlása nyomán folytathatta a jazzműsorok készítését. Komjáthy a jó munkakapcsolat folytán az induló Danubius Rádióban is munkát kínált neki. „Bármilyen hihetetlen, a Danubiusban szólaltam meg először mikrofon előtt, és még rajongótáborom is lett, mert a jazz határát súroló, igényes popzenéket szerkesztettem a műsoraimba” – mondja büszkén, hozzátéve, hogy tréfás konferálásai miatt itt is többször kirúgás fenyegette. 1993-ban egy újbóli, élő műsorban elhangzott kritikus megjegyzése miatt „örökre kitiltották” a Magyar Rádióból, egyúttal mind a kilenc általa szerkesztett műsort megszüntették. Mégsem kellett sokáig távol maradnia a mikrofontól, mert egy évvel később, Körmendy Ferenc támogatásának köszönhetően ismét jazzműsort készíthetett, sőt 1994. október 1-től státuszba is került a Magyar Rádiónál. „Kiderült, hogy nem is létezik 'jazzszerkesztő' státusz, nekem hozták ezt létre 1994-ben.” Nem sokkal később az ő ötlete nyomán alakult meg a Szakcsi Generation Band,

ami egyben szakmai elismerést jelentett számára, és megerősítette jazzszerkesztői pozíciójában. 1995-től újtárra indította a Jazz a Márványteremben című koncertsorozatot, amely tizennégy éven át óriási sikernek örvendett a jazzrajongó közönség körében éppúgy, mint a zenészekében.

Maloschik jazz iránti töretlen rajongásának és munkakedvének köszönhetően ugyanebben az évben lapot is alapított Majazz címmel, amelynek első két betűje – a pletykákkal ellentétben – nem az ő nevére, hanem a magazin magyar mivoltára utalt. Havilapként, egy mozimagazin kiadójának gondozásában jelent meg egy bő éven át. Természetesen a pénzihiány szabott gátat a folytatásnak.

1997 őszén indult az első jazz-tehetségkutató verseny, amely számos fiatal muzsikusként adott komoly lökést a pályáján. „Eleinte voltak kétségei a vezetőségnek, mert féltek, nem tudjuk garantálni a pártatlanságot, de mivel biztosítottam őket arról, hogy csak szólisták fognak versengeni, nem zenekarok, és már kezdettől a hazai jazzélet kiválóságait, de jellemzően nem a jazz tanszék tanárait kértem fel zsűritagnak, megnyugodtak.” Először zongoristák versenyeztek, majd szaxofonosok következtek. „Ha nem tesz nekünk keresztbe a menedzsere, Michael Brecker elfogadta volna a zsűri díszelnöki szerepét” – mondja ma is bosszúsan. A gitárosokat aztán a döntőben egy igazi sztár, Pat Metheny zsűrizte, aki Zoller Attila felfedezettjeként nagy örömmel vállalta a tanárától elnevezett versenyen és a gálakoncerten való részvételt. Később a sztárnévsort Al Jarreau, Jack DeJohnette, John Patitucci és Gerard Presencer egészítette ki. Büszkeséggel tölti el Maloschik Róbertet, hogy az általuk felfedezett fiatal zenészek valóban sokra vitték: többen a Berklee-re, a Thelonious Monk Institute-ba vagy a New England Conservatory-ba kaptak teljes körű ösztöndíjat.

A 2000-ben rendezett gitárversenyen Pat Metheny meghívásával kezdődött a Maloschik házaspár koncertszervezői tevékenysége, s ugyanebben az évben rajtolt a Zsámbék Jazz Open koncertsorozat, amelyet a Bartók Rádió a nyáron szünetelő márványtermi hangversenyek helyett közvetített. A saját szervezésű, egyedi koncertek esetében Szász Gabriella és Maloschik Róbert bátorságán, mondhatni vakmerőségén múlik, hogy lesz-e folytatás. Legemlékeztesebb produkcióik közt tartják számon Branford Marsalis és a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar, illetve Wynton Marsalis és a Jazz At Lincoln Center Orchestra fellépéseit. Bármilyen meglepő, Bobby McFerrin kizárólag Maloschikkal hajlandó tárgyalni, ha Magyarországra hívják, sőt Herbie Hancock is őt részesíti előnyben.

A Magyar Jazz Szövetség 2009-ben alapított Pernye András-díját első ízben Maloschiknak ítélte oda életművéért. 2010. augusztusi nyugdíjazásáig több mint tízezer jazzműsört készített a Magyar Rádió számára. Nem egy generáció a Jazzhangverseny-különlegességek, A mai jazz vagy A jazz története című műsorokat hallgatva nőtt fel. Ha megtehetné, saját jazzrádiót indítana, sőt jazzlapot is kiadna, és folyamatosan szervezne koncerteket. „Ehhez értek, és ezt szeretem csinálni.” ■

BEMUTATÓ: 2010. NOVEMBER 27.
TOVÁBBI ELŐADÁSOK: NOVEMBER 28., DECEMBER 7., 11., 18.
BUBIK ISTVÁN STÚDIÓSZÍNPAD

Závada Pál

bethlen

Fejedelmi
magánügyek

Móricz Zsigmond

Erdély című regénytrilógiájának
átdolgozott, dramatizált változata

Rendező: Hargitai Iván

GÁSPÁR SÁNDOR

TAKÁCS KATALIN

DERZSI JÁNOS

GUBÁS GABI mv.

HIRTILING ISTVÁN

HUSZÁR ZSOLT

VASS GYÖRGY

NEMES WANDA

PAPP ZOLTÁN

SALLAI NÓRA mv.

Új Színház Nonprofit kft.

1061 Budapest, Paulay Ede u. 35.

Jegypénztár: 351-1406

Szervezés: 351-1405, 269-6024, 321-4889

www.ujszinhaz.hu

Szakcsi és a klímaváltozás

Az év utolsó Hétfő esti jazz koncertje december 13-án csendül fel a Müpában, melyen Szakcsi Lakatos Béla új zenekara, a Climate Change mutatkozik be Tükrök címet viselő műsorával. A zongorista Dresch Mihállyal, Szandai Mátyással és Balázs Elemérrrel karöltve tesz ismét izgalmas lépést pályáján, s új produkciójában kelet-európai improvizatív zenei közegbe helyezi a kortárszenét és a kárpát-medencei hangszeres népzene hagyatékát. Az egymásra reflektáló témákból álló hangverseny így a modernség és a folklór találkozásának tükörlabirintus-szerű élményével várja a közönséget.

Jazz-tehetségbörze negyedszer

2011-ben negyedik alkalommal rendezik meg a Művészetek Palotájában az immár egyre rangosabbnak számító Jazz Showcase-t, melyen pályakezdő zenekarok mutatkoznak be a műfaj nemzetközileg elismert szakértőinek és persze a nagyközönségnek. A január 14–16. között délutánonként egymást követő fellépők között lesz Király Martina, Kovács Linda, Hodek Dávid, Rafael Márió, a Masala Group, a Rozsnyói Péter Trió, Juhász Márton és a For Notes zenekar is, akiknek koncertjeit minden este élvonalbeli muzikusok előadásai követik. Január 14-én a kísérleti utakon járó Gadó Gábor gitározik francia kvartettjével és sztárvendégével, a modern kreatív és progresszív jazz úttörő szaxofonosával, David Liebmannel. Másnap a fúziós jazztól a modern jazzen át a jazz manouche-ig ível majd az est műsora Balogh Roland (képünkön) és a Finucci Bros Quartet játékában. A záróestén a magyar jazz ósatyjaként tisztelt Gonda Jánosé lesz a főszerep, aki a kortárs zene és a jazz határmezsgyéjét bejáró szólószongora-darabjainak bemutatását követően Berkes Balázzsal és Kőszegi Imrével alkotott triójával mainstream jazzkompozíciókat ad elő.

2011-ben a Művészetek Palotája Hétfő esti jazz sorozata immár Jazz Műhely néven reinkarnálódva állít színpadra több egyedi produkciót, javarészt hazai művészek előadásában. Az új sorozat február 11-én Binder Károly, a honi jazz egyik legnagyobb formátumú zongoristájának szerzői estjét tűzi műsorra. A művész koncertjének első felében szellemi örökösével muzsikál: kiváló tanítványai kíséretében, Lachegy Mátéval, Pozsár Mátéval és Varga Gáborral kézzongorás blokkokat játszik, majd régi duópartnerével, Borbély Mihály szaxofonművésszel adja elő saját kompozícióit.

Binder és tanítványai

2011-ben a Művészetek Palotája Hétfő esti jazz sorozata immár Jazz Műhely néven reinkarnálódva állít színpadra több egyedi produkciót, javarészt hazai művészek előadásában. Az új sorozat február 11-én Binder Károly, a honi jazz egyik legnagyobb formátumú zongoristájának szerzői estjét tűzi műsorra. A művész koncertjének első felében szellemi örökösével muzsikál: kiváló tanítványai kíséretében, Lachegy Mátéval, Pozsár Mátéval és Varga Gáborral kézzongorás blokkokat játszik, majd régi duópartnerével, Borbély Mihály szaxofonművésszel adja elő saját kompozícióit.

Afro kultúrórökség kórusban

Rabszolgák munkadalain, spirituálékon, gospel, blues, jazz és funky muzsikán keresztül elevenedik meg az afro-amerikaiak történelme december 17-én a Müpában, Linda Tillery és együttesének koncertjén. A fekete énekesnő az afro zenei hagyományok elismert kutatója és világszerte népszerű előadóművésze, aki Cultural Heritage Choir nevű csapatával a kilencvenes évek eleje óta élteti a tradicionális dalokat eredeti formájukban, vagy épp más stílusokba öltöztetve. Népmesék, táncok vagy dél-amerikai és karib-szigeteki ritmusok egyaránt előfordulhatnak majd az ünnep előtti zenei kalandozásban.

Porgy és Bess – másképp

Gershwin halhatatlan remekműve, a Porgy és Bess sajátos formában született nemrég újjá a belga énekes, David Linx (képünkön jobbra) értelmezésében. A produkció, melyet február 21-én a Müpa közönsége élőben is megismerhet, Linx és a Brussels Jazz Orchestra együttműködésének friss gyűmölcsé, melybe a Bess szerepében éneklő portugál Maria João (képünkön balra) csempész egyedi ízeletet. A Summertime, az It Ain't Necessarily So és a többi világhírű örökzöld dallamain kívül az „A Different Porgy, Another Bess” címet viselő előadásban számos más, kevésbé ismert, de legalább ilyen értékes kincs is elhangzik, melyeket válogatott nemzetközi szerzőgárda arranzsált a BJO számára. A koncertet a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben „Előhang” címmel beszélgetés előzi meg, amelyen a fellépő művészekkel és a műsoron szereplő művekkel ismerkedhetnek meg közelebbről az érdeklődők.

Forrás: Gramofon-archív

További információ: www.mupa.hu

Az összeállítást készítette: Laczkó Krisztián

2010. DECEMBER

08. Tom Walsh & „TripiT” Featuring David
21.00 **Yengibarlan** Szandai Máttyás – nagybőgő,
Badics Márk – dob, Rózsa István – tuba, Andy
HePler – ének

15. → SAID/ VÁZSONYI 40!
21.00 „MINDEN TERC
AJÁNDÉK”

Chalaban, Triton és
vendégeik: Magyar
Bori, Kardos
Dániel, Dömötör
Tamás, Balogh
Kálmán,
DJ Suhaid

22. Bacsó Kristóf –
21.00 szaxofon, Egri
János – nagy-
bőgő, Juhász Márton – dob,
Tzumó Árpád – zongora

JAZZ GÖDÖR

Szerdánként

2011. JAZZGÖDÖR

→ Január 26.: Kék Nyúl Hammond Band
→ Február 2.: Fusio Group, Ávéd János Trió

90.9 jazzy

GRAMOFON
Klasszikus és Jazz

fidelio.hu

www.godorklub.hu | www.vilagveleje.hu
A belépés ingyenes

GÖDÖR
BUDAPEST, ERZSÉBET TÉR

Művészetek
Palotája
Budapest

Élményt! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

Dave Liebman

JAZZ SHOWCASE

Gadó Gábor
French Quartet
feat. Dave Liebman

2011. január 14., 20.00

Fesztivál Színház

Balogh Roland

JAZZ SHOWCASE

Balogh Roland
Finucci Bros Quartet

2011. január 15., 20.00

Fesztivál Színház

JAZZ SHOWCASE

Gonda János:
Vonzások és
választások

2011. január 16., 20.00

Fesztivál Színház

STRATÉGIAI
PARTNEREINK

STRATÉGIAI MÉDIA-
PARTNEREINK

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárakban (1095 Budapest, Komar Marcell u. 1., tel.: 555-3300 és 1061 Budapest, Andrásy út 28., tel.: 555-3310), valamint az ismert jegypénztárakban.
Online jegyvásárlás: www.mupa.hu • A Múpa szakmai támogatója a Liszt Akadémia
ISO 9001:2000

Gospel-show Debrecenben

Ki ne ismerné az Oh Happy Day! című dalt, vagy az Apáca-show című filmet? Először látogat Magyarországra a New York State Mass Choir, így a magyar közönség elsőként lehet részese ennek a nem mindennapi közösségi életmódnak december 11-én a debreceni Kölcsey Központban.

⇒ Gramofon

Forrás: Fónix Rendezvényszervező Nkft.

A harmincfős csapat tizennyolc és huszonhárom év közötti fiatalokból áll, s velük énekel három híres szólista is; mindig élő zene, öttagú zenekar kíséri őket. Repertoárjukban ragaszkodnak a gyökereikhez, az afro-amerikai gospelzenéhez, szívhez szóló dalokat adnak elő igazságról, szegénységről, megértésről, Jézusról. A szólista és a kórus felelgetős énekét látványos, dinamikus koreográfia egészíti ki. A New York State Mass Choir az 1990-es évek elején alakult David Bratton irányításával. Számos hírességgel dolgoztak együtt, csodálatos helyszíneken. Egyik legemlékezetesebb koncertjük karrierjük kezdetekor II. János Pál pápa tiszteletére adták a Central Parkban. 1997 és 2000 között felléptek Whoopi Goldberggel, Diana Ross-szal, Cyndi Lauperrel a Radio City Music Hallban, valamint a BB King Blues Clubban. Turnéik során bejárták szinte egész Európát, de koncerteztek Japánban is. A New York State Mass Choir leginkább David Bratton karnagynak köszönheti hírnevét, akinek tehetségére már fiatal korában sokan felfigyeltek. Zenélt Timothy Wright kórusában, és rendszeresen fellépett a Bobby Jones Vangelo Showban, amelyben a popzene olyan legendáit kísérhette, mint Roberta Flack és Patti LaBelle. Jelenleg harmadik albumát adja ki, Spirit of Praise címmel. Selah című számával 2008-ban megnyerte a Dove Awardot a legjobb gospeldal kategóriájában. ■

További információ: www.fonixinfo.hu

Ernyő alá kerül a jazz

Új hazai jazzszervezet alakult, mely az összes meglévő hazai jazztömörülést átfogva, azokat közös platformra hozva kívánja képviselni a műfaj ügyét. A Jazzernő Egyesület alapszabályában foglaltak szerint annak célja a magyar jazz népszerűsítése.

⇒ Gramofon

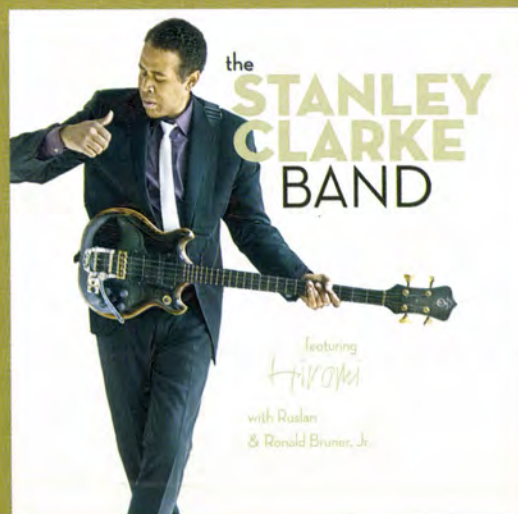
Forrás: Gramofon-archív

„Célja továbbá, hogy a jazzkoncert-szervezés szakmai egyesületeként elősegítse a magyarországi jazz-előadóművészet minden formájának népszerűsítését és elterjedését, elmélyítse a szakma szereplőinek együttműködését, beleértve a korábban alakult, hasonló célú non-profit szervezeteket, emelje a műfaj rangját, presztízsét a közvéleményben, elismertesse művészi eredményeit a döntéshozók körében, elősegítse a nemzetközi jazzéletbe való bekap-

csolódását, információt kínáljon a külföldi szakmának.” Így az alapszabály szövege. Nem kis fába vágta tehát a fejszéjét ezen alakulat, melynek elnöke Pallai Péter, a londoni magyar intézet jazzkurátora, rádiós műsorvezető és lapunk régi szerzője lett az alakuló közgyűlésen megjelentek egyhangú szavazatai szerint. Alelnökké választották Kerekes György jazzszakíró-koncertszervezőt és Bognár Tamást, a BMC label managerét. A titkári teendőket Zípernovszky Kornél jazzszakíró, a Fidelio magazin jazzrovatvezetője, a Gramofon főmunkatársa látja el. Az elnökségben Deseő Csaba hegedűművész, Hartyándi Jenő, a Mediawave alapítója és Székely Márton, a Take 5 jazzklub alapítója foglalnak helyet. Örömteli hír, hogy az alakuló ülésre eljuttatott üzenetében Márkus Tibor, a Magyar Jazz Szövetség elnöke jelezte: az MJSz a Jazzernő társult tagja kíván lenni. A tagfelvétel az egyesületbe folyamatos, az ernyő minden, a hazai jazz ügyét a szívén viselő személy vagy szervezet előtt nyitva áll. ■

Telarc / Heads Up

Kapható a nagyobb hanglemezboltokban, a kiemelt budapesti   könyvesházakban és az alexandra.hu webáruházban.

Magyarországon forgalmazza a Karsay és Társa Kft.

**ESPERANZA SPALDING:
CHAMBER MUSIC SOCIETY**

●●●○○

Esperanza Spalding tündöklő csillag a jazz égboltján. 2005-ös bemutatkozó albuma után, 2008-ban jelent meg Esperanza címmel a nagy nemzetközi áttörést hozó lemeze. Mint köztudott, a törekeny kis hölgy egyszerre uralja a nagybőgőt és énekel angyali hangján, a kettőt tökéletesen függetlenül, és saját maga szerzi legtöbb számát. Bőgősként tagja Joe Lovano working bandjének, a US Five-nak is. Most még egy fokkal feljebb helyezte a lécezt azáltal, hogy a „komoly” zeneszerzés terepére lépett; vonósokkal erősítette a jazzformációt, de azokat nem díszítő elemként, hanem a zenei hangzás szerves részeként képzelte el. Hangszerelő társnak Gil Goldsteint kérte fel, akinek jóval több tapasztalata van ezen a téren. Mindez nem csekély ambícióra vall egy 26 éves muzsikustól, és bár dicséretes a próbálkozás, az eredmény felemás. William Blake Little Fly című versének megzenésítésével indul a lemez. Igazán szépek és átgondoltak Esperanza kompozíciói, de csak a Wild Is The Windben, a híres orosz származású hollywoodi zeneszerző, Dmitri Tiomkin művében jelenik meg az első libabőr, amikor az énekes kitarja a magas B-t. Az Apple Blossom, melynek zenéjét és szövegét is Esperanza írta, duett a brazil Milton Nascimentoval, amivel – ahogy nyilatkozta – gyerekkori álma valósult meg. A többi Esperanza-opus közül talán a What A Friend az, amiben ha rövid időre is, de végre kitörünk a megkomponáltság szorításából, és magunkba szívhatjuk a jazz szabad levegőjét. Talán egyszerűségéből fakadóan a vonósok nélküli, gyönyörű, voice-overdubból fölépülő Jobim-szám, az Inútil Paisagem számít a zenei csúcspontnak. Mindenképpen meg kell említeni még az állandó partner, Leo Genovese zongorista nagyszerű teljesítményét.

Bori Viktor

Heads Up – Karsay és Társa
HUI-31810-02

**ELSA VALLE:
UNIVERSO**

●●●●●

Elsa Valle, a kiváló kubai származású énekesnő, Magyarországon él és dolgozik. Muzsikusként született, otthonában zeneakadémiát végzett, édesapja trombitás, testvére pedig kiváló jazz-zongorista, aki Elsa gyakori partnere koncerteken és lemezein egyaránt – most is. Elsa Valle már több albumot jelentetett meg, az Universo elődeinél talán vegytisztább jazzlemeznek mondható. nagyon erős, személyes, egyéni hangvétellel. A lemez összes kompozícióját a kirobbanó temperamentumú főhősnő jegyzi, aki természetesen énekes szólistája is a lemeznek. Meg kell említeni Winand Gábor nevét is, aki a számok hangszerelője és kiemelkedő közreműködő fuvalán, szaxofonokon és egyedülálló, véleményem szerint a világon kevesekéhez mérhető éneklésével. Az album különböző stílusú, sajátos, önálló színnel bíró jazzdarabokat tartalmaz. Már az első pillanattól érezhető, hogy mély, veretes anyaggal van dolgunk. Az alapriót Ramon Valle mellett Omar Rodriguez Calvo bőgős, valamint Joe Quitzke dobos alkotja. Mihelyt forogni kezd a lemez, a három külföldi vendég a dolgok közepébe vág. A rövidke téma után Winand Gábor remek szoprán-szaxofon-szólója hallható, amely egy kissé Wayne Shorter játékának összefogott, absztrakt stílusára emlékeztet. Csepregi Gyula három felvételen működik közre a tőle megszokott magas színvonalon. Elsa korábbi lemezein sokkal erősebb volt szülőhazája zenéjének közvetlen hatása, itt ezek a hatások inkább közvetettek, és csupán egyetlen kifejezetten kubai ritmusú darab szólal meg. Az Univerison hallható muzsika véleményem szerint Winand Gábornak és a külföldről érkezett vendégszólistáknak köszönheti különleges minőségét, amelyet Elsa Valle kompozíciói és éneke tesznek teljessé.

Friedrich Károly

Gramy Records
CD GR-090

**LIZZ WRIGHT:
FELLOWSHIP**

●●●○○

Lizz Wright Georgiában született, apja pünkösddista lelkész volt, így egész gyermekkorát átítta a gospel és spirituálék világa. Énekesnőként 2002-ben vált ismertté egy Billie Holiday-emlékkoncert-sorozatnak köszönhetően, azóta felvételein, melyek többször is vezették a Billboard jazzlistáját, olyan kiválóságok közreműködtek, mint Bill Frisell, Brian Blade vagy Chris Potter. A Fellowship, az énekesnő negyedik albuma nem igazán nevezhető jazzlemeznek, inkább visszatérés a zenei gyökerekhez. Lizz sokáig el volt tiltva a popzene hallgatásától, de később gyorsan megtalálta magát bennük, így lett a rendkívüli nyitottság és eklektika egyéni világának olyannyira meghatározó ismertetőjegye. A lemezborító belső részén egy közhelyes fotó látható, melyen Lizz és zenésztársai kézenfogva, egy gazdagon terített asztal mellett állnak, mintegy az utolsó vacsorát idézve, csak éppen modern öltözékben. Szerencsére Lizz varázslatos, meleg tónusú alt hangja gyorsan feledtetni a vizuális élményt. A címadó dal – amely mellest egy Me'Shell Ndegeocello-szerzemény – lehetne akár a Heaven's Here On Earth is, még a mondanivalója is nagyon hasonló. A dalszövegek egyébként jellemzően vallásosak, sokszor nevelő jellegűek, és sokkal inkább az érzelmekre, mint az intellektusra apellálnak. Egy kivételtől eltekintve feldolgozásokat hallhatunk: például tradicionális gospel (Amazing Grace, Sweeping Through the City), afrikai törzsi zenét (Oya), R&B standardet (Imagination), vagy egy-egy Eric Clapton- és Jimi Hendrix-feldolgozást. Sajnos zeneileg egyik sem mondható túlságosan érdekesnek, a korábbi Wright-albumok számomra sokkal meggyőzőbbek voltak, de a rajongók most sem fognak csalódni szeretett énekesnőjükben.

Szabó Bálint

Verve – Universal
47090

GEREBEN ZITA:
READY FOR THE SUN

●●●●○

A külsővel nincs semmi gond. A kartonált, pasz-tellszínű CD-borító izlése, a művésznőt különböző testtartásokban és helyszíneken ábrázoló fotók artisztikusak, akárha Diana Krall szerepelne rajtuk. Talán nem véletlenül sorolja fel őt példaképei között Gereben Zita: ami a tálalást illeti, semmivel nem marad el világhírű kollégájától. Csak hát a jó jazzénekest nem a sztárfotók teszik. Hanem a hang, a frazirozás, a ritmusérezék, a szövegformálás – és a személyiség varázsa. Nos, Gereben Zita képzett énekes, középfekvésű hangja kellemes, „füstös”, tud is vele bánni, de mintha hamarabb vett volna fél előadói modort, mint ahogy énekesi egyénisége kialakult. Szinte minden dal ugyanazon a vibráló, sejtelmes, panaszos, drámai hangon szólal meg, mintha a világ összes terhét magára venné az énekesnő, ami ugye reménytelen vállalkozás. Erről a túlnyomórészt lassú számokat tartalmazó műsorválasztás is tehet, még ha a többségét jegyző Nagy János igényes, karakteres kompozíciói magukban hordják is a drámaiságot. A legkeményebb diónak az egyetlen magyar nyelvű dal (Sirj csendben) előadása bizonyult, amelynek poézise érzélgősségre oldódik a tolmácsolás során. Pedig a zenei környezet inspiráló, a Transform együttes tagjai biztos támaszt nyújtanak. Gyémánt Bálint gitáros és Horváth Gábor zongorista stílusos szólókkal színesíti a gördülékeny produkciót. Néhány latinos számnak ők a szerzői, míg a szövegírók közt Hárs Viktor neve tűnik fel többször. S ha már a mintákról esett szó: az elődők között Billie Holiday nevét is megemlíti Gereben Zita. Üdvözlendő hivatkozás. Nem a hányattott sorsú énekesnő önpusztító életmódja, hanem a legbanálisabb dalt is drámává formálni képes előadói kvalitásai miatt.

Turi Gábor

Hunnia – EMI
HRCDC 1008

TAKE 6:
THE MOST WONDERFUL TIME OF THE YEAR

●●●●○

Számtalan karácsonyi dalt feldolgozó lemez került már a világpiacra. A White Christmas, az egyik lemezfeladási világrekorder örökzöld például régóta elcsépelelt cucc, még plázakerülő füleknek is. Közben a szezonálisan agyonhasznált darabokból oly sok kolosszális és meghatározónak tartott jazzletét forog közkézen – pedig ezek a lemezek csak néhány hétig játszhatók. Abból a csapdából, hogy például a White Christmas nélkül mégsem lehet igazán karácsonyi lemezt csinálni, még akkor se, ha az ember már csinált egy karácsonyi lemezt, hőseink úgy másztak ki, hogy az említett szám szinte a felismerhetetlenségig mai ritmusba rejtetten szólal meg. És humorral, ami első lemezük óta jellemző rájuk, az ugyanis úgy indul, hogy az érkező karmester lépteit halljuk, majd a *capella*, kíséret nélkül szólal meg a beintésre. Azért van egy másik H betűs komponens is itt, a hit, amellyel kapcsolatban csakis az a szó megfelelő, hogy ez mindig „fűti” őket. Amikor először kerestem külföldön a lemezeiket, eltartott egy ideig, amíg a jazz fachtól eljutottam a gospelig. Viszont ebben a rovatban nem is lehet más mérce, mint ami a close harmony singing hagyomány megújítása által világbajnokká tette a Take Sixt, lepipálva a Four Freshmant, a Singers Unlimitedet, a Manhattan Transfert. Ezen a lemezen a vokál megint csak verhetetlen, lehet utánuk csinálni, nem fog menni (lásd az ezeryi, az interneten megosztott erre irányuló kísérletet). Tehát ha elvonatkoztatunk a repertoár adta szűk lehetőségektől, akkor csakis felsőfokon lehet a lemezt méltatni. Ráadásul tényleg taroltak már a He Is Christmas című albumukkal, tehát kevesebb az until ismert sláger, és több az igazán ünnepi és vidám gyönyörködtetés.

Zipernouszky Kornél

Heads Up – Karsay és Társa
HUCD 3158

KOZMA ORSI QUARTET:
EMBRACE

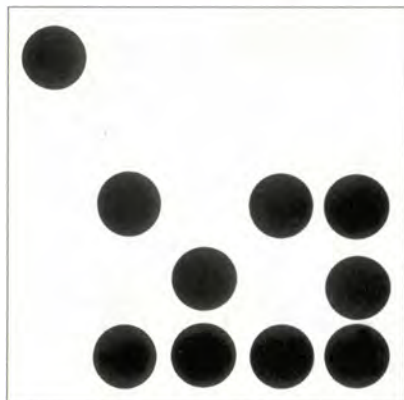
●●●●○

Kozma Orsi második szólólemeze is erősíti a tényt, hogy a magyar jazz globalizálódik. Míg néhány évtizede még szinte valamennyi honi lemezről néhány taktus után kiderült, hogy nem külföldön készült, ma már bátran állítható, hogy, mondjuk, a címadó Embrace nemzetközi formanyelven szólal meg, finn, lengyel vagy angol muzsikusok is rögzíthették volna. Korszerű tehát a hangzás, a kérdés immár az, hogy napjainkban, a vokális jazz újabb divatja idején egy efféle produkció mennyire képes eleget tenni az eredetiség jogos igényének. A CD zenei karakterét az énekesnőn kívül elsősorban Hárs Viktor zeneszerző-bőgős dominálja, aki hallhatóan jól ismeri a jelenlegi trendeket, illetve a modern straight-ahead énekes lemezek hangzásvilágát. A kompozíciók gondosan csiszoltak, „mérnöki” precizitást mutatnak. Itt nincs helye a szélsőségeknek, se a nyegleségnek vagy a felületességnek, félhangnyi tévedés sem engedélyezett. Kozma Orsi érett előadásaiban is mintha minden érzélem, sőt szenvedély józan és visszafogott maradna (Holnap), amivel azt a benyomást kelti, hogy közel sem mindent mutat meg a művészetéből, a legkataraktikusabb megszólalásaira még várni kell. Könnyed eleganciával old meg nehezebbnél nehezebb szakmai feladatokat, ugyanakkor punitánul bánik a hajlításokkal is, nem díszíti agyon az előadásokat (sok európai kortárs énekesnőhöz hasonlóan). Vonzó természetességét sikerül megőriznie olyan „dögös”, feszes ritmikájú számokban is, mint Az eső és én, melyet egykor Kovács Kati énekelt a Táncczenei kottél és az Otórai tea műsorában. A lemezek külön értéket ad Tony Lakatos vendégjátéka, aki tökéletesen alkalmazkodik a Cseke Gáborral és Pusztai Csabával teljes kvartett által kialakított közeghez.

Máté J. György

Magneoton
88469

JASON MORAN:
TEN

Még talán azok körében sem tudatosult eléggé Jason Moran neve – olyannyira mondjuk, mint Brad Mehldau-é, akik azért igyekeznek lépést tartani az eseményekkel. Persze hallhattuk az egyik Budapest Jazz Fesztiválon The Bandwagon nevű trióját, és az is feltűnhetett, hogy mostanság ő erősíti Charles Lloyd kvartettjét, olyan elődökkel, mint Jarrett, Michel Petrucciani vagy Bobo Stenson. Jason Moran triójának új lemeze, a Ten a zongorista egyre jobban csengő saját neve alatt jelent meg. Fentebb említett zongoristák egyikéhez sem hasonlítható Moran játéka, vagy inkább habitusa. Az ő „hozott” értéke nem a klasszikusoktól, hanem – ha ezt egyáltalán le lehet írni manapság – egyfajta „fekete” zenei öntudatból ered, ami igenis nyomon követhető a jazztörténetben. Természetesen az egyik alapelem a blues, amely a nyitószámban (Blue Blocks) keveredik Moran sokszor groteszkbe hajló free kirohanásaival. A sokatmondó című RFK In The Land of Apartheid monoton bőgő-zongora ostinatója tragikumot sejtet, a Feedback Pt. 2 ugyanakkor az önmagába szálló, már-már transzcendens Moran megnyilatkozása. Monk kevésbé ismert Crepuscule With Nellie című számában a zongorista viszont a dark maestro nyomdokaiba lép. A tény, hogy Moran a XX. század egyik legjelentősebb amerikai zeneszerzője, Conlon Nancarrow egyik gépzongorára írt darabjához nyúl, ráadásul annak két különböző lenyomatát is lemeze veszi, megint csak kulturális kötődését igazolja. A funkys Gangsterism Over 10 Yearsben indul be igazán a Bandwagon, Jaki Byard To Bob Vatel of Paris című száma pedig tökéletes tükör, amelyben e kiváló zongorista összes arca megvillan a játékos apától a bohóccon át a tépelődő művészig – aki mára révbe ért és állandó figyelmet érdemel. *Bori Viktor*

Blue Note – EMI
57186

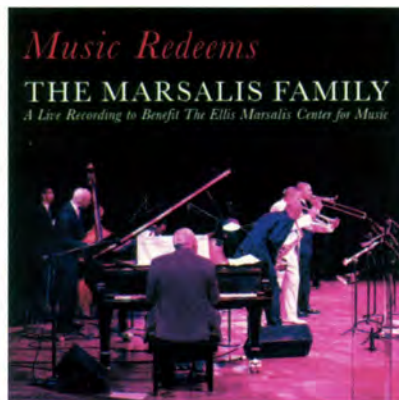

NAGY JÁNOS TRIO:
ZOO

Nagy Jánost zenekarvezetőként, zeneszerzőként és szólistaként egyaránt ismerhetjük: a Free Style Chamber Orchestrában éppúgy vállalja mindezeket a feladatokat, ahogy triójában. Utóbbi két évvel ezelőtt alakult meg, s a friss felállás akkor természetesen némi változást hozott a művész zenéjében. Stílusváltásra mindazonáltal nem került sor, mint ahogy a trió idén megjelent Zoo című lemeze sem hoz paradigmaváltást a zongorista-zeneszerző pályáján. A csapat basszusgitáros. Szappanos György közel egy évtizede játszik együtt Nagy Jánossal, azelőtt többek között Tátrai Tibor Boom Boom nevű rockzenekarában pófozta a húrokat. Mohai Tamás és Hirlemann Bertalan oldalán eMerTton-díjat nyert a Háború együttessel, a Full Playbackben pedig együtt muzsikált a Djabe színeiben világszenei berkekből is ismerős dobos Banai Szilárdal, aki immár az új Nagy János Trióban pergeti a dobverőket. Nagy Jánost tehát két hozzá hasonló innovatív jazzista veszi körül az együttesben, s a tagok egymásra hangolódo, modern kifejezőmódja szerencsésen ellenpontoszza a klasszikus zongora-basszus-dob felállás megsokkotságát. Az innovatív játéktípus viszont nem bontakozik ki maradéktalanul a felvételen. Mintha egy puha, bolyhos plédre ledőlve nyomnánk meg a lejátszó gombját: szinte már a lemez elejétől kezdve belefeledkezünk a zenehallgatásba. Belesimulnak gondolataink közé a lágy harmóniák, a java-részt nyugodt dinamikájú, lassan áramló tételek súlytalanul oldódnak fel a tudatunkban, csupán gyorsan illanó nyomot hagyva maguk után. Mégoly színvonalas hangszeres előadás dicséris is a korongot, különösebben maradandó tartalom és mélyebb megfogalmazások helyett végül egyfajta bársonyos érzést ad csak a Zoo. *Laczkó Krisztián*

Hunnia – EMI
HRCD 1919

THE MARSALIS FAMILY:
MUSIC REDEEMS

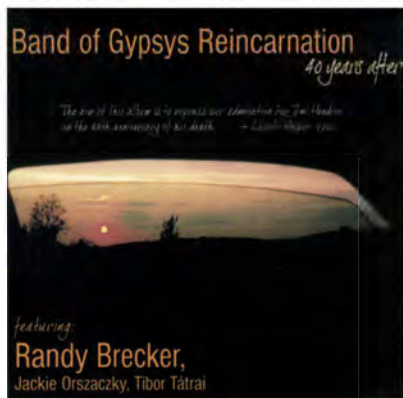
A New Orleans-i Marsalis klánt szinte intézménnyé tette a műfaj érdekében kifejtett sokirányú tevékenysége. Mellesleg még kitűnő muzsikuskos is. Rendkívül ritkán lépnek fel együtt, ketten-hárman viszont sokszor szerepeltek együtt már koncerteken és lemezfelvételeken. A családi koncertek egyike tavaly nyáron a washingtoni Kennedy Centerben került sor. A dinasztiaalapító Ellis Marsalis nemcsak kiváló zongorista és zeneszerző, hanem jeles oktató is, akinek keze alól számos híres zenész került ki – többek között négy fia... A 76 éves mester elhatározta, hogy a hurrikán után újjászülötő szülővárosában nagy jelentőségű zenei oktatási központot alapít, ennek javára fordítják a koncert és a CD-felvétel bevételeit.

A zene nagyon jó, modern mainstream jazz a javából, rutinos profi kivitelezésben. Ahogyan az a nagy létszámú, célzottan jótékonyági koncertek esetében szokásos, itt is túl sok a show-elem, a sztorizás, sőt még egy közel ötperces szabadvers is elhangzik. Nem hiányozhat a város másik híres fia, Harry Connick Jr. sem, aki zongorán, sőt anekdotázásban is közreműködik...

Az öt Marsalis mindegyike mestere hangszerének, Jason ezúttal nemcsak dobol, hanem vibrafonozik és – kitűnően – füttyül is, szinte egy fúvós hangszert imitálva. A hatodik Marsalis – Ellis III. pedig az említett saját költeményét adja elő. A rendezők és az előadók mindent „bevetnek”: jó témák (Parker-től Monkig), kimagasló egyéni teljesítmények, ihletett pillanatok, szellemes konferálások és a hálás közönség forró lelkesedése, megérdemelt tapsorkánja. Mindez képi segédlettel (DVD-n) még hatásosabb lenne, jobban „átjönne” az egész rendezvény hangulata. Így kicsit olyan, mint festményen nézve átélni a tengeri vihart... *Márton Attila*

Marsalis Music – Universal
0874946001304

**BAND OF GYPSYS REINCARNTATION:
40 YEARS AFTER**

A Band of Gypsies Reincarnation Halper László gitáros együttese. Az album Jimi Hendrix halálának 40. évfordulójára készült. Halper nem tartozik a legismertebb hazai jazzmuzikusok közé, pedig kiváló gitáros és sokoldalú egyéniség, aki rádióműsort vezet, és egy remek könyv összeállítója is. Együttműködésben Lukács Miklós cimbalmozik. Oláh Péter bőgőzik, Kőszegi Imre dobol, valamint Fekete István trombitál. A lemezen egy kivétellel Hendrix-számok szerepelnek, melyek modern jazzes közegben szólnak meg, jazzszólkokkal és -frazéálással. Ez a fajta jazzjáték nem esik nagyon messze Hendrix stílusától. A darabok meglehetősen súlyos hangvételek, az album drámailag megfelelő pontján, nagyjából az aranykorszak helyén szól meg egy megnyugvást, oldást jelentő Chopin-parafraízis, azt pedig szünet nélkül, szinte azonos stílusban fűzi tovább egy Hendrix egyveleg, melynek végén ismét a teljes zenekar hallható a megszokott hangvétellel. Az együtttest jó szólisták alkotják, Lukács Miklós kiváló cimbalmos, aki a világon azon kevesek egyike, akik igazi jazzszólkot tudnak játszani egy olyan hangszeren, amelyről ez néhány évtizeddel ezelőtt még elképzelhetetlen lett volna. Az Oláh Péter-Kőszegi Imre ritmusszekció is remekül működik. Fekete István legjobb szólója a Who Knows című darabban hallható – itt meg kellett nézmem, ő játszik-e, vagy Randy Brecker, aki az album kiemelt szólistája öt felvételen. Tátrai Tibornak is jut egy jutalomjáték a Purple Haze-en, valamint Jackie Orszaczkzy is hallható egy rossz minőség koncertfelvételtől, melyhez a lemezre utólag játszottak hozzá. A felvétel hangzása egészen különleges, mintha Jackie jelenlegi tartózkodási helyéről, a másvilágról hallatszana.

Friedrich Károly

Inter-You Kft.
IY-BGR-01

**TURTLE ISLAND QUARTET:
HAVE YOU EVER BEEN...?**

Mostanában ünnepli 25 éves fennállását a Turtle Island Quartet. Vonósnegyes és jazz: e kettő ötvö-zete korábban szinte elképzelhetetlen volt, a Turtle Island viszont érvényt szerzett e fúzióknak, s rövid idő alatt világhírű lett. Változó felállásban, de állandóan turnézna szerte a világon, a mostani a tizenötödik lemezük, amely alcímében Jimi Hendrix-re és David Balakrishnanra utal. Utóbbi a kvartett elsőhegedűse és a számok nagy részének hangszerelője. De hogy kerül ide Jimi Hendrix? Főként az ő számaikat játssza a kvartett, amely eddigi működése során elsősorban a jazz kincsesbányájából merített, Parker, Gillespie, Davis, Coltrane, Brubeck és mások zenéjét játszották vonósnegyes-re adaptálva, emellett a tagok saját szerzeményei és jó néhány klasszikus átírat szerepelt mindig a repertoáron. Hendrix, az egykori legendás rockikon dűbörgő zenéjéről, színpadi kisugárzásáról volt híres, zenéje jellemzőinél fogva az ennyire más műfajbeli előadókra aligha gyakorolt hatást. Értetlenül hallgatom az új lemezt: The Music of Jimi Hendrix, előadja két hegedűs, egy brácsás és egy csellista, természetesen akusztikusan, erősítők nélkül, ahogy egy jólnevelt vonósnegyeshez illik, immár jó 200 éve. Se nem jazz, se nem rock, talán inkább kortárs zene, amit itt előadnak, de annak is elég izzadságszagú. Pedig a négy művész hangszeres tudása elismerésre méltó. A primárius David Balakrishnan, a szekundhegedűs Mads Tolling, a brácsás Jeremy Kittel és a csellista Mark Summer produkciója mögött rengeteg közös munka lehet, megszólalásuk kifogástalan. A zene nagy része megkomponált, improvizációt alig hallunk, mint a Turtle Island-lemezekon általában. Ám míg azok máskor lábba hoztak, erről a produkcióról ezt nem tudom elmondani.

Deseő Csaba

Telarc – Karsay és Társa
TEL-32094-02

**20 ÉVES A
FON-TRADE MUSIC**
www.fontrademusic.hu

1081 Budapest,
Kiss József utca 14.
Telefon: 1 210 2790,
30 488 6622

FON
TRADE MUSIC

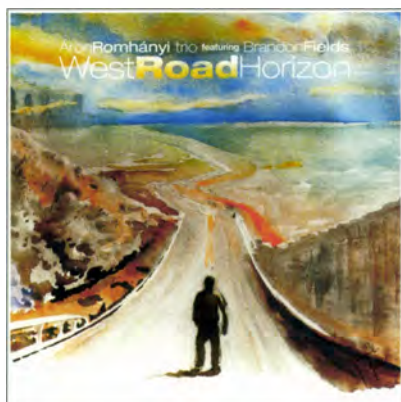
**LEE RITENOUR:
6 STRING THEORY**

●●○○○

A 6 String Theory nemcsak Lee Ritenour új lemezének címe, hanem fedőneve az általa szervezett nagyszabású tehetségkutató versenynek is, amely hat műfajban kívánt bemutatkozási lehetőséget nyújtani az ifjú gitárosgenerációnak. Ritenour projektje egy hommage a Gitárnak, a gitározás műfajainak és művelőinek, s egyben ünneplése 50 éves pályafutásának. A játékos cím a gitár hat húrja mellett utal az általa kiemelt hat műfajra: jazz, rock, blues, acoustic, country és klasszikus. Ebben a szellemben hívtam meg jó pár vendéggitárost lemezére nagygyúktól kezdve fiatal sztárokon át egészen a YouTube-on frissen felfedezett tehetségekig. Köztük volt például BB King, George Benson, Slash, John Scofield, Steve Lukather, Vince Gill, Pat Martino, Mike Stern, Neal Schon, Robert Cray, Keb' Mo', Taj Mahal, Jonny Lang és Joe Bonamassa. Ilyen előkelő társaságban lélegzet-visszafojtva helyeztem be a lemezt a lejátszóba. És elindul. Valóban felismerem Ritenour mellett Scofield keze nyomát – fúziós funk-blues groove, szolid gitározás, könnyed megoldás. Majd továbbhaladva kapunk énekes bluest, swing bebopot, jazz standardeket, slágerfeldolgozást... Ritenour hol szerepel a számokban, hol nem. Egyre kevésbé értem, mit is hallgatók. Azaz kiderül, hogy egy kevésbé inspirált jam válogatást, melynek gerincét az elektromos blues és a metál-fúzió képezi. Jogosan kérdezhetjük a lemez hallatán, hogy miért nem került bele a metál a hat műfajba. A csúcspont a 19 éves ausztrál virtuóz, Joe Robinson fingerstyle technikájú folkszerzeménye, míg a mélypont a Sting-féle Shape of my Heart indokolatlan és izléstelen feldolgozása. Lee Ritenour elgondolása szép és tiszteletre méltó, de a lemez ehhez sajnos nem ér fel.

Sütő Márton

Concord – Universal
31911

**ROMHÁNYI ÁRON TRIO FEATURING
BRANDON FIELDS:
WEST ROAD HORIZON**

●●●●●

Hogy Romhányi Áron első osztályú zongorista, és zeneszerzőként is dobogós helyezést érdemel, már öt éve megállapítottam debütáló albumát értékelve lapunk hasábjain. Azon a korongon még konvencionális mainstream modern jazzt játszott triójával, pedig már akkor is elkötelezett hívei voltak mindhárman a fúziós zenének, amely a rock, az R&B, a soul, a funky, a hard-bop és még ki tudja hányféle irányzathból merít. Így aztán – ismerve Áronnak Szendőfi Péter Fusio Groupjában, illetve a Loop Doctorsban való közreműködését – nagy várakozással hallgattam meg az eredeti felállású trió új opuszát. Állandóan visszatérő kérdés, hogy egy lemez értékelésénél mennyire szükséges elvonatkoztatni az előadó(k) korábbi munkásságától, és csak az adott teljesítményt vizsgálni. Szerencsére ebben az esetben a végeredmény ugyanaz: Romhányiék fúziós zenekarként is a legjobbak közé tartoznak. Ráadásul a trió ezúttal kiegészült egy kiváló amerikai szaxofonossal, aki a David Sanborn által fémjelzett iskolához tartozva igencsak „feldobja” a produkciót. Az ötvenkét éves Brandon Fields pályája során olyan nevekkel játszott együtt, mint George Benson és John Patitucci vagy a Tower of Power és a Nova együttesek. Jelenléte nem nyomja el a többiekét, kivételes beleérző képességgel illeszkedik a trió zenei világába. A változatos tempójú és hangulatú kompozíciókat ez alkalommal is Áron jegyzi: az érzelmes jazztól a lüktető funkyn és táncra ösztönző groove-okon keresztül az energikus, csaknem agresszív rockig széles a paletta. Akusztikus zongorajátéka a töle megszokott magas színvonalat képviseli. Mits Gergő profizmusa sokkal több megbecsülést érdemelne. Az együttes motorja Szendőfi Péter, a kemény ritmus-patternek mestere.

Márton Áttila

ZenePont
ZNPNT05

**BILLY COBHAM:
FRUIT FROM THE LOOM**

●●○○○

Ennek az eredetileg 2007-ben napvilágot látott lemeznek a meghallgatása után először arra gondoltam, hogy idemácsolom a 2010-ben megjelent Palindrome című Cobham-albumról nemrégiben írt kritikám néhány bekezdését, és már mehetnék is vissza a kutyáimmal játszani. Miért kellene egy CD-ről írva eredetibb gondolatokat kitalálnom, mint amilyeneket az albumon hallottam? Fenntarthatnám a copy/paste használatához való jogomat, főleg azért, mert leginkább ugyanezt alkalmazták a szóban forgó lemezen is. A Fruit From the Loom összesen tizenegy saját szerzemény sorakozik. Az újra felvett régi számok (Zanzibar Dreams, Spectrum, Crosswinds) mind kevésbé sikerültek, mint eredeti megjelenésükkor, az újakban pedig nem volt semmi, ami igazán felkelthetné a hallgató érdeklődését. Ezen az érzésen az sem igazán enyhített, hogy a közreműködők kivétel nélkül széles körben elismert és osztályon felüli tudású zenészek, akik természetesen itt is kifogástalanul játszanak, magát Billy Cobhamet is beleértve. A zenekarvezető mellett Ernie Watts (szaxofon), Dave Samuels (vibrafon, marimba), Guy Barker (trombita), Victor Bailey (basszusgitár), Brian Auger (orgona), Dean Brown (gitár) és Jean-Marie Ecaj (gitár) is mind olyan nevek, akik garanciát jelentenek ugyan a hangszeres játék minőségére, de még együtt sem képesek feledtetni a zenei alapanyag ingerszegénységét. Világos, hogy ez az album nem jelent kiemelkedő pontot Cobham munkásságában, és ennek megteléséhez meggyőző bizonyítékként szolgálnak az olyan produkciók, mint az 1973-ban létrejött Spectrum nevű saját zenekarának albumai (különösen az azonos című debütáló lemez) vagy az 1976-ban alakult Billy Cobham/George Duke Band megszólalásai.

Huszár Endre

BHM – Varga
BHM 1051-2

**OLÁH DEZSŐ SEPTET:
HUNGARIAN DREAMS**

Elegáns, gondosan hangszerelt zenével mutatkozik be Oláh Dezső, a nagy tehetségként emlegetett fiatal zongorista. Feltűnő, hogy nem a zongorás trió vonzotta, esetleg szólólisták bevonásával. Szerzői lemezt adott ki, amely választékos, technikás és érett gondolatokat kifejező művészként mutatja be. A hangsúly nem a virtuozitáson, hanem a szerzői és hangszerelői erényeken van, bár előbbieket is hallhatók, például a súlyponti Hazafelé című számban. A mesélős, repülő, álmodozós, visszafogott tempók között a csak néha feltűnő, kifinomult ensemble-játék dominál. A stilisztikai tájékozódási pontok Lennie Tristanótól Gil Evanson át Oláh Kálmánig, a cooltól a third streamen át a crossoverig ívelő övezetben találhatók. A szeptett tapasztalt ritmusszekcióját Horváth Plutó József és Lakatos András alkotják. A négy fűvös közül a legjellegzetesebb, a fagott hozza a második, a Voices... című szám dallamát. A zongorista közlése szerint a 2-6-os trackek címsorrendje helyesen: Voices For You, On The Way Home, Shattered Trust, Egy kis Madár nem találja Hazáját, Dreams From Hungary, amelyben a zongora tükörbe is néz: késletetéssel kettőzik meg a hangját. Oláh Kálmán, Dezső tanára szeptettjével és big band-hangszereléssel nyilvánvalóan döntő hatással volt hősünkre. Nem is találhatott volna ihletőbb inspirációt az album alapján tisztelettel tudó és elődeire felnéző fiatalembernek tűnő Oláh Dezső. Erre utal az édesapa, id. Oláh Dezső szerepeltetése klarinéton, az Egy kismadár... című, nagyívű kompozícióban. Oláh legnagyobb erénye a kifinomult történetmondás képessége, amelynek köszönhetően bemutatkozására az öncélúság árnyéka sem vetülhet. Pompásan megformált, mondanivalóval teli album. *Zipernouszky Kornél*

Hunnia Records – EMI
HRCD 1001

**GEORGE DUKE:
DÉJÀ VU**

George Duke a 2008-as Duke Treats albumot követően az idén újabb visszatékintő jellegű kiadványt jelentetett meg. Saját meghatározása szerint az egyik fő különbség, hogy az új lemezen a Duke Treatsen nem hallható stílusokat is megszólaltat. Ezúttal már a cimadással is jelzi, hogy nem ettől a CD-től kell várunk az elkövetkező évtizedek zenei irányait meghatározó forradalmi alapvetést. A Déjà Vu ehelyett visszatékintés a hetvenes évek világára, azokra a zenei stílusokra, amelyeknek Duke nem csupán egyik legkiválóbb képviselője volt, hanem megteremtésükben és további fejlődésükben is kulcsszerepet játszott. Duke ezen évtizedek alatt nagyon magasra emelte a mércét saját produkcióival szemben. A hibátlan stílusérzék, a virtuozitás, a kiemelkedő hangzás mind olyan tulajdonságok, amelyekkel bármelyik Duke-albumon találkozhatunk, és ez most sincs másképp. A nemrég megjelent és kompozícióiban ugyancsak korábbi időket felidéző Duke Treats albumon hallható – hozzám sokkal közelebb álló – keményebb funk-hangzással szemben ezen a lemezen sokkal simább és finomabb hangszerelések hallhatók. Felmerült bennem a kérdés, hogy miért nem éppen ennél a lemeznél jutottak eszembe azok a szigonú gondolatok az önismeretéről, amelyeket Billy Cobham albumáról írtam ugyanezen hasábkokon. A válasz nyilvánvaló: annak ellenére, hogy a Déjà Vu már címében is elárulja: itt ismert hangzások köszönnek vissza, Duke ezt mindenképp lélekkel, kreativitással és a tőle megszokott eleganciával valóítja meg. Nyilván még a legnagyobbaktól sem várható el, hogy minden megmozdulással korszakos jelentőségűt alkossanak, George Duke neve viszont kötelezően magas színvonalat jelent, és ezt a Déjà Vu is alátámasztja. *Huszár Endre*

Heads Up – Karsay és Társa
HUI-32031-02

**JAZZ ÉS
VILÁGZENE**

Magyarországon
forgalmazza
Varga István
(ist.varga@t-online.hu)

**TRIO BRAAMDE-
JOODEVATCHER**
FEAT. LUKÁCS
MIKLÓS &
KOVÁCS FERENC:
QUINTET

●●●●○

**OZONE FEAT
LUKÁCS MIKLÓS:
THIS IS C'EST LA
VIE**

●●●●○

A BraamdeJoodeVatcher név helyes szegmentálása során megkapjuk az alapzenekart alkotó három holland muzsikussal a holland zongoristát, Michiel Braam zongorázik, Wilbert de Joode bőgőzik, Michael Vatcher dobol. Tőlük származik az ötlet, mely szerint egy vagy két kiválasztott szólistát felkeresnek, egy-két órán át próbálnak, és már jöhet is a koncert. Merész vállalkozás, melynek sikere nagyban múlik egyrészt az egymásra hangolódás képességén, másrészt azon, hogy a hallgató mennyire képes megnyitni fülét és lelkét a hallott muzsikára. A trió játékán egyértelműen hallani, hogy kiválóan értik egymást, és a legnagyobb odaadással vesz részt a közös kalandban az egyedülálló improvizációs tehetséggel megáldott Lukács Miklós cimbalmos is éppúgy, mint Kovács Ferenc, aki a trombitát és a hegedűt is megszólaltatja – mindkettőt a megfelelő helyen és remekül. A határozottabb szerkezetű darabok nagyobb élményt jelentenek a befogadónak, a szabad improvizációkon – melyek gyakran találják utat az ironizálás felé – nehezebb fogást találni, érezni rajtuk az esetlegességet, hiányzik belőlük a sorstársként öten együtt megélt létmélységek, akár végigbeszélgetett éjszakák összekovácsoló ereje.

Az írónia alapelem a Christophe Monniot szaxofonos, Spányi Emil zongorista-billentős és Joe Quitze alkotta francia Ozone trió esetében is, melynek albuma nem a pillanat varázsának, hanem a kompozíciók sokféleségének köszönhetően lesz eklektikus. Három örökzöld újraértelmezése mellett két kollektív improvizáció, illetve két-két Monniot- és Spányi-szám hallható, melyekben rendre felbukkan valamiféle elidegenítő elem, elsősorban a szaxofon szándékolatlan tonalitást kerülő játéka, amelynek a billentyű által szolgáltatott harmóniak adnak alibit. Ilyen lenne a szelávi? *Bércesi Barbara*

BMC Records
BMC CD 179

BMC Records
BMC CD 163

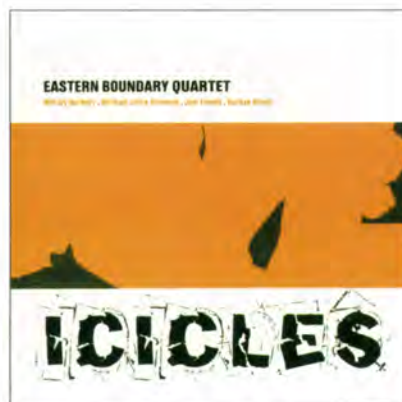

**JOSEPH TAWADROS:
THE HOUR OF SEPARATION**

●●●●○

Annak ellenére, hogy idáig ismeretlen volt számomra Joseph Tawadros egyiptomi születésű, Ausztráliában élő oud-játékos neve, komoly várakozásokkal tettem be a lemezt a lejátszóba. Az ok, amiért alig vártam, hogy hazaérjek a CD-vel, azoknak a közreműködőknek a névsora, akikkel a zenekarvezető büszkélkedhet: partnerei John Abercrombie gitáros, John Patitucci bőgős, valamint négy darabban Jack DeJohnette dobos. Ők hárman nem egyszerűen kiemelkedő jazz-zenészek, hanem személyes kedvenceim is. Rajtuk kívül még a huszonhét esztendő Joseph öccse, a nála hat évvel fiatalabb James Tawadros ütős hallható a felvételeken. Fő hangszerei az egyiptomi kistéstű kézi dob, a req és az észak-afrikai bendir. Rabih Abou-Khalilhoz hasonlóan a Tawadros testvérek is azon zenészek közé tartoznak, akik a tradicionális arab hangszereket konzervens munkával integrálják a nyugati kultúrába. Az album minden kompozíciójának Joseph Tawadros a szerzője, bár két szám erejéig Abercrombie és DeJohnette is szerzőtársává avanszál. Az összes darab eredője érezhetően az arab népzene, ami igen jó esztétikummal vegyül a jazzbe. Egészen különleges élményt nyújt, ahogy a két szólóhangszer, az akusztikus hangkvalitású oud és az elektromos gitár kiegészíti egymást. Sokszor az volt az érzésem az egymást követő szólókat hallva, mintha két zenekar játszott volna egymás után. Ez talán a lemez Achilles-pontja is, mert bár kialakul a két zenei szövet fúziója, végig érezhető, hogy nem egy működő zenekar összeérett anyagát, hanem egy igen magas színvonalú sessionprodukción hallunk. Érthetetlen és meglepő mind a kiadó, mind a felvételt készítő Avatar stúdió részéről az a zaj, ami a gitársávon a Fly Away című szám témája alatt hallható. *Páncsicsky András*

Enja – Varga
ENJ-9555 2

**EASTERN BOUNDARY QUARTET:
ICICLES**

●●●●○

Az Icicles az Eastern Boundary Quartet 2008-as, azonos című debütáló lemezének szerves, értelem-szerű folytatása. Az attribútumait tekintve különböző, lelki világukat nézve viszont feltétlenül rokon két muzsikussal olyan formációvá érett, melynek egyszerűen kötelező volt újabb lemezzel előállni: túl jól működnek ahhoz, hogy egylemezes csapat maradjanak. A piros-fehér-zöld sarakban Borbély Mihály szaxofonos és Bágyi Balázs dobos foglal helyet, a csillagos-sávosban Michael Jefry Stevens zongorista és Joe Fonda bőgős, de mielőtt hangszereiket kézbe veszik, kórré zárul körülöttük a négyes. Épp annyira nem számít, hogy Bágyi Balázs nagyjából húsz tavasszal kevesebbet látott még három kollégájánál, mint az, hogy a tengerentúli művészeknek annak idején olyan óriásokkal volt módjuk együtt játszani, mint Anthony Braxton, Wadada Leo Smith vagy Michael Whiteage (Stevens Sir Roland Hanna, Jimmy Heath és Donald Byrd tanítványa volt), sőt az sem, hogy a hazai kettős, különösen Borbély Mihály a kelet-európai népzenei formanyelvet szűkszerűen, behozhatatlanul nagyobb mélységben ismeri. Az amerikaiak rendkívüli alázattal és beleérzéssel szólaltatják meg Borbély Borders és Transylvania Blues, illetve Zoller Attila Hungarian Jazz Rhapsody című kompozícióit, ami nyilván nagyobb meglepetés, mint hogy a magyarok virtuóz módon, szárnyaló könnyedséggel vagy épp zabolátlansággal adják elő a Fonda és Stevens által hozott néha avangárd, néha pedig felettebb lírai számokat. A darabok egymásutánja mégsem rajzolt pepita képet – teljesen egységes, szép ívű album az Icicles, melynek meghallgatásakor cseppet sem érezzük a jégcsap hidegségét, inkább csak annak csillogását látjuk magunk előtt. *Bércesi Barbara*

Konnex
KCD 5258

RENAUD GARCÍA-FONS: MÉDITERRANÉES

●●●●○

Az általában világzenei határmezsgyéken járó nagybögös fenomén, Renaud García-Fons mindig is ott-honos volt azokon a mediterrán tájakon, melyekre legújabb lemezén csábítja magával a hallgatót. A Boszporusztól Gibraltárig vezet a Méditerranées szenvedélyes, vagy néhol inkább érzelmes hangulatú körutazása. Az album összes tétele dallamközpontú, a kompozíciók egy-egy szépséges, lágyan meditatív, vagy vidám, táncritmusokkal lüktető melódiából bontakoznak ki. A gazdag, orientális hangszerelés számról számrá változik, a legfőbb szólószerepben játszó nagybögő mellett arab, afrikai és spanyol fúvós, pengetős és ütőhangszerek minírdja szólal meg, bravúros előadásban. García-Fons ábrándos fantáziája gazdag harmóniavilágot teremt, derűs, boldog helyeken járunk, de lépten-nyomon megelbben körülöttünk a misztikum fátyla is. *LK*

Enja – Varga
ENJ-9563 2

KERTÉSZ ERIKA & E. K. AVENUE: LITTLE GIRL

●●●●○

Jó zenészekkel készítette bemutatkozó albumát a fiatal énekesnő: a zongoránál Rátonyi Róbert ül, a basszusgitárt Frey György, a dobokat Szendőfi Péter kezeli; mindannyian hangszerelőként is közreműködtek. Muzikalitásuk, hangszeres teljesítményük, kreatív összjátékuk a lemez értéke. Kertész Erika nemcsak énekesként, hanem zeneszerzőként és szövegíróként is jegyzi a 13 számot. Sokoldalúsága lenyűgöző, bár most még egyik minőségében sem sikerült kiemelkedőt teljesítenie. Közép-felső tartományban mozgó énekhangja kiereletlen, híján van a meggyőző erőnek; előadásmódja kissé affektáló. Az eklektikus zenei anyag a hangszeres játék révén sorolható a jazzhez, a bevált elemekből építkező szerzemények inkább a pop és a funky terrénumban tartoznak. Onnan nézve tetszetősebbnek látszik az, ami itt kissé könnyűnek találhatik. *TQ*

Magneoton
59998846900

SERGIO MENDES AND BRASIL '66: PLAY THE HITS

Az efféle memento-albumok, vagyis emlékeztetők nem az igényes gyűjtőket célozzák meg, hanem az újabb zenehallgató-generációk, illetve a feledékeny idősebbek figyelmét kívánják felhívni arra, hogy létezett egy világhírű énekegyüttes, mely egyrészt a brazil bossa novát háziasította össze a 60-70-es évek népszerű soul jazz idiómával, másrészt – felismerve az idők szavát – popslágereket jazzesített. Elsősorban ezt az utóbbi törekvést örökíti meg ez a válogatáslemez, melyen többek között két Beatles-feldolgozás és egy Simon & Garfunkel-adaptáció is hallható. Mai füllel hallgatva talán túl egyszerűek a hangszerelések, sokszor klisészerűek az előadások, mégse kárhoztassuk túlságosan ezt a zenét, mert azon kívül, hogy szórakoztat, megismerteti a hallgatót egy korszakkal, amelyben még természetes volt az előadóművészet ösztönösége. *MJQy*

Verve – Universal
2741100

BOB DEGEN: JAKE REMEMBERED

●●●●○

Ma már az ECM-hez hasonlóan az Enja is karakteres katalógussal büszkélkedhet, melynek jellemző darabja az amerikai zongorista, Bob Degen új lemeze. Degen édesapjára emlékezik e tizenkét saját darabot és egy improvizációt tartalmazó, nem mindenhol lírai hangvételű albummal, melyen kiváló európai ritmusszekció kíséri, s néhány számban Valentin Garvie argentin trombitás ad további szintet az akusztikus zongorás trióhangzáshoz. Meglepő, hogy Degen neve nem oly ismert, hiszen már a hatvanas években Art Farmer, Dexter Gordon, Paul Motian és Gary Peacock voltak társai. 1974-ben telepedett le Németországban, azóta főleg trióban dolgozik. Itt is hallható, milyen jól érzi magát ebben a közegben, gazdaságosan, letisztult módon, de nem érzelemmentesen játszik, és néha avantgárd vizekre is szívesen átevez. *BB*

Enja – Varga
ENJ-9567 2

JESSYE NORMAN: ROOTS: MY LIFE, MY SONG

●●●●○

Az ünnepelt operaénekesnő nem a klasszikus zeneirodalom gyöngyszemei közül válogat: olyan dalokat ad elő koncertkörülmények között, melyek afroamerikai gyökereihez kapcsolódnak. A dupla-CD első lemezén főként spirituálék hallhatók épp csak jelzésértékű hangszeres kísérettel, sőt néhol a *capella* előadásban, Norman mély átéléssel és drámaisággal, a műfajnak megfelelően visszafogott vibratóval énekel, s hogy súlyt adjon üzenetének, a lehető leglassabb tempókat választja. Zenekara csupán egy hagyományos jazzkvintett. A muzsikusok nem igen ismert nevek, de megbízhatóan terítik Miss Norman lábai elé a kívánt kíséretet. Egy rövid francia blokk során Poulenc-től eljutunk Bizet-ig, majd a további darabok közt találunk kompozíciókat Ellingtontól, Strayhorn-tól és Monk-tól, csupa jól ismert jazz-témát. Gyűjtőknek való album. *BB*

Sony Music
88697642632

QUINCY JONES: STANDARDS

Ez a CD Quincy Jones big band-felvételeit tartalmazza az ötvenes évek végéről és a hatvanas évek elejéről. Ismertető szöveg hiányában nehéz a válogatás szempontjait felismerni. Ebben a korszakban a Quincy Jones nagyzenekarnak olyan muzsikusok voltak a tagjai, mint Clark Terry, Jimmy Cleveland, Phil Woods vagy Budd Johnson. A kompiláció négy meglehetősen langyos, tánczenei ízű felvétellel kezdődik, majd a 24 perces (!) lemez második négy darabja már jobban sikerült hangszereléseket tartalmaz. Végül egy élő Solitude-változat hallható. Értetlenül állok e válogatás előtt: ha Quincy Jones tánczenei darabjai közül akartak szemezgetni, miért nem a legsikeresebbeket tették a lemezre? Ha pedig jazzdarabokat akartak bemutatni, számtalan remekmű lett volna a kiadó birtokában, melyek sokkal jobban reprezentálhatták volna Jones e korszakát. *FK*

Verve – Universal
2742934

„A matériát sikerült létrehozni”

Szalóki–Borlai: Kishúg

Szalóki Ági és Borlai Gergő csaknem egyidősek, jelentős sikereket értek el eddigi pályafutásuk során, bár egymástól eltérő zenei környezetben. Gergő Magyarország egyik legjobb dobosa, aki Presser Gáborral, Tátrai Tiborral éppúgy dolgozott, mint Zsédával és Király Lindával, miközben saját formációjával, a European Mantra zenekarral is maradandót alkotott. Szalóki Ági útja a népdalénekléstől a gyerekdalokon át vezetett a Karády-estekig, a BeshOdroM-tól a Budapest Bárig. Mindketten számos zenei díj kitüntetettjei. Most közös produkcióval álltak elő.

➔ Bencsik Gyula

Gramofon: Különböző zenei világokból érkeztek ehhez a projekthez, egyesek mégis törvényszerűnek érzik a találkozásokat. Mi a közös a zenei, alkotói elképzeléseitekben?

Szalóki Ági: Mindketten sokféle zenét hallgatunk és szeretünk, több zenei formációban vettünk részt.

Borlai Gergő: Én még Áginál is szélsőségesebb zenei határok között mozgok, elég, ha a Tin Tint vagy a Neck Sprain nevű hardcore metál zenekart említem, amelyekben eddig játszottam; ezek nehezen összeegyeztethető stílusok.

G.: Melyikötöknek jutott eszébe, hogy közös projektet kellene csinálni?

Sz. Á.: Két éve elhívtam egy koncertemre Gergőt dobolni. Pár hónappal később hívott Gergő, hogy csináljunk valamit közösen.

B. G.: Ennek az volt az alapja, hogy azt a néhány dalt, amelyekben Ági koncertjén játszottam, kicsit gazdátlanak éreztem, és úgy gondoltam, hogy megpróbálnék valamit létrehozni belőlük. Aztán kezdetét vette az folyamat, amelynek a Kishúg lett az eredménye.

G.: Sokan nem csupán a végterméket tartják különlegesnek, hanem azt a munkafolyamatot és módot is, ahogy megszületett.

B. G.: Legfeljebb itthon rendhagyó, a nyugati világban évek óta bejártott, hogy a zenészek alig találkoznak az alkotófolyamat során, fájlcserekkal tartják a kapcsolatot, továbbá valós idejű kommunikációt folytatnak chateléssel, ami megkönnyíti a munkát. Egy alkalommal egyszerre hallgattuk az egyik készülő számunkat, és adott helyen

megállítottuk a felvételt: megbeszéltük, mi lenne jó a számnak arra a pontjára. Ez volt a csúcsa a közös távmunkának.

G.: *Nem hiányzott a személyes kontaktus? Például a meta-kommunikáció?*

Sz. Á.: Én volt, hogy duzzogtam valami miatt munka közben...

B. G.: ...amit én szerencsére nem láttam.

Sz. Á.: Rendkívül erős érzelmi életet éltem a folyamat során, de azért ez másféle együtt dolgozás volt, mint az élő kapcsolatban.

G.: *Hogyan épül fel a Kishűg-projekt, a belőle készült album?*

Sz. Á.: A zene jelentős részét Gergő jóval ezelőtt szerezte. Kértem, hogy küldjön át zenét, egy meglévő alapot, groove-ot, bármit, mert tudtam, inspirálhat. Ezekből a 2004 körül írt számokból küldött át Gergő párat. Némelyiknél néhány taktus után tudtam, mit fogok rá énekelni. Az anyag második harmada az én ötleteim alapján, a Gergő által írt népdalfeldolgozásokból áll. A harmadik harmadot saját közös szerzeményeink jelentik.

B. G.: Az volt a legszebb munkafázis, amikor rájöttem, hogy az instrumentálisnak írt számaim Ági énekétől teltek meg élettel, addig nem volt igazán mondanivalójuk. Ezen dalok intenzív dinamikája Ági őzike mivoltával erős kontrasztot teremtett, ami óhatatlanul izgalmas hangzást hozott létre.

Sz. Á.: Számomra minden dal külön történet, ezek úgy épülnek egymásra, mint egy könyv fejezetei. Ezért is szeretem, amikor a koncerten végig tudjuk játszani az összes számot, mert akkor a hallgatókkal együtt eljutunk valahonnan valahová. Felemelő látni a közönség reakcióit, a sírást és nevetést egyaránt.

G.: *Ági, mennyit változott az éneklési, előadói stílusod Gergő zenéjének hatására?*

Sz. Á.: A lemezfelvétel során éreztem, hogy birkózom a saját határaimmal, és néha megkérdeztem magamtól: át kell-e lépnem a saját határaimat, akár azon az áron is, hogy nem vagyok önazonos? Remélem, a felvétel során megoldódnak a dilemmáim. (Az interjú az októberi lemezfelvétel egyik szünetében készült – a szerk.) Persze más a stúdiómunka, és megint más a koncert, utóbbin a lendület magával ragad. Mindenképpen sokat tanultam és tanulok ebből a munkából, Gergő kiváló mester.

G.: *Gergő, kimondva-kimondatlanul te vagy a főnöke a Kishűg-projektnek?*

B. G.: Ági végig inspirált az anyag megalkotása során, annak ellenére, hogy voltaképp a főnöke vagyok a projektnek, bár ehhez gyakorlatilag senkinek semmi köze. Ugyanakkor nem én állok a színpad elején, hanem Ági. Legfontosabb, hogy a materiát sikerült létrehozni; az, hogy én ülök-e a doboknál, vagy más, teljesen mindegy.

G.: *Mennyire fontosak Szabó T. Anna, Jónás Tamás, Lackfi János vagy Vig Mihály szövegei?*

Sz. Á.: Ezeknek a költőknek a kötetei ott voltak a könyvespolcomon; Anna és Tamás szövegeit csak néhány éve ismerem, de már személyes kapcsolatban állok velük. Hála istennek vannak még költők, akik ismerik a rímet és a ritmust, és kimondanak olyasmit is, ami néhol közheles lehet, de éppen attól életlenni! A posztmodern ridegség nincs rám jó hatással.

G.: *Kik a közreműködők a zenekarban, kik a lemezen?*

Sz. Á.: A zenekar tagja a gitáros Csókás Zsolt és a bőgős Kovács Zoltán, a lemezre elhívtuk gitározni Lukács Petát és Sipeki Zoltánt, bőgözni pedig Orbán Györgyöt.

G.: *Gergő precíz, pontos zenéje mennyire ad teret az improvizálásnak?*

B. G.: Míg a European Mantrában egyre inkább a korlátlan zenei és játékszabadság kezd eluralkodni, ebben a zenekarban a programzenélés dukál. Nevezhető populárisnak a tálalási forma, de például van egy gitárszóló a programban. (nevet)

G.: *Hogyan fogadta eddig a közönség az anyagot?*

Sz. Á.: Nem játszottam még soha olyan zenekarban, amelyben ennyire szigorú keretek közé lettem volna szorítva, mégis izgalmas kihívás, hogy az egyes koncerteken mit tudok hozzátenni a dalokhoz, milyen pluszt tudok kihozni magamból a hangommal, a testemmel, miközben látom, hogy a közönség hogyan reagál a produkcióra. Meglehetősen szélsőséges a Kishűg fogadtatása. Néhány rajongónk hónapok óta kíséri a zenekart, mások kétkednek a létjogosultságában. Azzal is számolok, hogy sok régebbi rajongómat elveszítem ezzel a projekttel, de újakat is szerzek. Egy rajongónk azt írta nekem nemrég: ez punk mentalitás, rendkívül intelligens zenével!

B. G.: Az én híveim már megszokták, hogy tág keretek között mozog a zenében; egyik este jazzt játszom László Attilával és Egri Jánossal, másnap a Tankcsapda előtt dobolok a Neck Sprainnel, számonként törve a dobverőket.

Sz. Á.: Gergő rajongói általában két percig néznek engem a koncerten, utána végig azt lesik, hogy Gergő melyik bőrt használja a dobokon, és hogy az hogy van beállítva, hogy szól. Próbálok minél rövidebb szoknyákat fölvenni, de hiába. (nevet)

G.: *Gondolkodtok folytatásban?*

B. G.: Nem gondolkodom azon, mi lesz ezután. Most az érdekel, hogy ez az anyag büszke ékként maradjon fenn.

Sz. Á.: Szeretném, ha hamarosan születnének új számok, ha minél több koncertünk lehetne. Ez a produkció alapvetően a nyári fesztiválszínpadokra van kitalálva.

B. G.: Előbb azonban a Gödörben lépünk fel, december 29-én.

**ROLANDO VILLAZÓN: ¡MÉXICO!
FEATURING BOLÍVAR SOLOISTS**

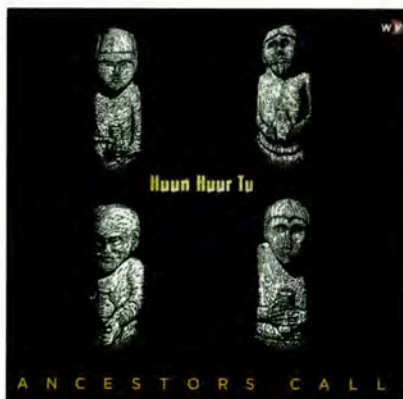
●●●●○

„Ezeket a dalokat én is énekeltem, amikor a feleségemnek szerenádöt adtam” – vallja be Rolando Villazón, a nemrég betegségéből visszatért tenor sztár új lemeze kapcsán. A XIX–XX. század fordulóján és azóta született dalokban megfogalmazott szenvedélyt, szomorúságot, örömet akarta megmutatni a világnak ezzel a zenei kalandozással az ünnepelt operaénekes. Villazón kiválasztotta hazájának legismertebb és legszebb dalait, amelyeket a világ a legkülönfélébb előadásokban és feldolgozásokban ismert meg. Remekül eltalált hangszereléssel, kamarazenekari kísérettel énekelte fel ezeket legújabb lemezére. A Bolívar Soloists zenekar, ha kell, latin jazzes, máskor századfordulós szalonzenei kísérettel játszik az énekes mellett, aki az el-tűzött szenvedélytől a visszafogott, megindító előadásmódig sok mindent alkalmaz kedvenc dalai előadásában.

A mexikói műdalok több mint kétszáz éves történelmük alatt az európaiak által behozott zenei stílusokból, az őslakosok zenéjéből, és a régió népszerű ritmusaiból, zenéből alakultak ki. Ez a sokszínűség kiválóan érvényesül a felvételek megszólalásában: az albumhoz készült hangszerelést a Bolívar Soloists tökéletesen tolmácsolja, a hanganyag néhol egészen a XVIII. századig repít vissza bennünket.

Villazón mindjárt a talán leggyakrabban énekelt *Besame Mucho*-val indít, s a sorban jön még a *Cucurucucú*, *paloma* (legutóbb Caetano Veloso előadásában vált igazán népszerűvé Pedro Almodóvar filmjében), a *Veracruz*, vagy az 1882-ben született *Cielito lindo* című dal. Az énekes nem bújik ki a bőréből, végig „operát” énekel, a stíluskeveredést a zenekar változatos megszólalásai érik el, így a lemez inkább az opera műfaját kedvelők számára lehet egyértelműen jó választás. *Vörös Eszter*

Deutsche Grammophon – Universal
477 8769

**HUUN HUUR TU:
ANCESTORS CALL**

●●●●○

Ha van igazán Isten háta mögötti hely a Földön, akkor a Mongóliához közel eső szovjet utódállam. Tuva mindenképpen az. Furcsamódon épp e négy tuvai férfi írja napjainkban a világzene egyik legnagyobb sikertörténetét – teljesen megérdemelten. Sayan Bapa és Kaigal-ool Khovalyg már tizenhét éve muzsikál együtt. Sikerük titka talán az, hogy hamisítatlan, ösztönös természet-zenét játszanak. Muzsikájukban megelevenedik a szélfútt sztyeppe, a lovaglás, a szimbiózis a természettel, a négy őselem istenséggé váló tisztelete. Ugyan eredeti funkciójából kiragadták, e zene képszerűsége minket, nyugatiakat is megragad – kincsébánya a filmeseknek. Örvedes és egyre elterjedtebb gyakorlat, hogy az eredeti nyelven is olvashatjuk a dalok szövegét! Az, hogy e lemez célközönsége mit sem ért a tuvai nyelvből, lényegtelen. Fantasztikus, hogy bár csak négyen vannak, komplex hangzást érnek el hangjukkal és hangszerreikkel. A kvartett legfeltűnőbb jellegzetessége a khöömei (torokéneklés) stílus, amelyben az énekes egy speciális hangképzési technikával egyidejűleg több hangot ad ki. Egy-egy daluk mindig változatlan karakterű, nem tér ki az adott hangulattól, de az album tizenkét zeneszáma egymástól különböző. Ez köszönhető a változatos hangszerelésnek is: az igil (kéthúrú vonós), doshpuluur (kéthúrú pengetős), khomus (doromb), tungur (sámándob) mellett nyugati hangszereket is alkalmaznak. Amellett, hogy következetesen őrzik a tuvai hagyományt, albumaik érezhetően egyre modernebb hangütésűek. Egyedül az a dal tűnt kissé illúziórombolónak számomra, amelyben különböző madárhangokat is utánoznak, hiszen ezeket egy kis képzőművészettel az összes számukba belehallhatjuk. *Pödör Bálint*

World Village – Karsay és Társa
468107

**CHERIF MBAW:
SING FOR ME**

●●●●○

A szenegáli mbalax sokak szerint az afro-pop legjellegzetesebb válfaja. Hogy napjainkban az egyik legnépszerűbb, az biztos. Jellemzője, hogy a kifinomultan kezelt elektromos gitár és a szokásos pop hangszerek mellett sok más etnikus hangszer fűszerezi és adja a folyamatos ritmikus lüktetést. Wolof nyelvű szöveggel adják elő – ez szerencsére ebben a kísérőfüzetben is olvasható. E műfaj szépségideálja szerint az énekes meglehetősen magas hangon énekel – még ha ez számunkra furcsa is ilyen dagadó izmú afrikai férfiakról!

Cherif Mbaw a kozmopolita Dakarban nőtt fel, amiről állítható, hogy a világ egyik kulturális fővárosa. Ragadt rá mindenféle. Legtöbbet Baaba Maalt hallgatott, ez nagyon is visszaköszön dalain. Klasszikus gitárból szerzett diplomát, meg népezenéből (amit már azelőtt is tudott). Majd Tracy Chapman úgymond felfedezte őt, és ma már világsztárok meghívottja. De tehetsége ellenére a műfaj élvonalába ezidáig nem került be. Előző két albumához képest (*Demain, Kham kham*) a *Sing for me* vizuálisan a legszebb, de a hallgatnivalóban nem érezhető fejlődés. Bár kiváló énekes, ezúttal mintha nem tudna, vagy nem merne kibontakozni. A lemezen hallható partnerei (ismeretlen fehérek) nem nőnek fel az ő előadói szintjére. Szerencsére a koncertjein jobb zenészekkel játszik, és jóval szabadultabb, holott olyankor egyszerre gitározik és énekel is. Jöcskán elrugaszkodott már a mbalaxtól és saját stílust kreált, ezzel együtt számos kompozíciója kissé fantáziátlan. Elférne bennük több eredetiség és szenvedély. Túl sok a lassú, lírai szám, a negyvenöt perces műsorfolyamnak éppen a fele. A címadó dal és az *Africa* viszont olyan jók, hogy végeredményben „elviszik” az egész albumot. *Pödör Bálint*

World Village – Karsay és Társa
WV479050

**HASSAM ERRAJI:
AWAL MARA**

Az ötvenéves marokkói énekes-zenész, Hassam Erraji már korábbi együttese, az Arabesque élén is rendkívül sikeres volt. Rengeteg koncertet adott, hat lemezt készített. A vak mester kiválóan játszik és komponál számos népi és klasszikus hangszeren. Legújabb albuma tartalmazza az arab szórakoztató zene főbb stíluslemeit. A harmónia áll, felette szárnyal a gazdagon díszített dallam, mindez egyenletes ritmikus lüktetésbe ágyazva. A szólóénekesrel gyakran együtt játszza a dallamot az egyszólamú vonósok, illetve annak motívumaira felelget. Erraji azonban jócskán kitágítja e műfaj kereteit. Kompozíciói változatosak, magas színvonalú a hangszerjáték és az ének. A hangszerelés nagyvonalú, változatos, modern, pedig mindössze hárman játszották fel a tiz dalt. Kicsit jazzes, kicsit rockos, de egy pillanatig sem veszti el népzenei jellegét.

World Village – Karsay és Társa
450007

**SHAFQAT ALI
KHAN:
SUFİ SONGS FROM
INDIA &
PAKISTAN**

A kelet-pandzsábi eredetű Sham Chaurasi iskola fiatal letéteményese meglepően fiatalon, tizenkét évesen nyerte el a megtisztelő Ustad címet, amikor első lemezét elkészítette. Orgánuma, impulzív stílusa méltán emeli ki valamelyest az indiai és pakisztáni rituális zeneipar döbbenetes dömpingéből. A qawwali stílus valahol félúton van az egyszerű indiai badzsanéneklés, a szufi repetitív transzdzalok és a klasszikus repertoár között. A nyugati zenehallgatóknak azért lehet érdekes, mert akár a hinduszta zene kultúra magasabb fokú zenei élményéhez vezető fontos lépcsőfok, előszoba szerepét is betöltheti. Shafqat Ali Khan teljesítménye ehhez megfelelő eszköz lehet, bár alapjában véve se nem sokkal jobb, se nem rosszabb azoknál a kiadványoknál, amelyek közül itthon is szép számmal válogathat az érdeklődő. *H. Magyar Kornél*

ARC Music
EUCD 2293

**MARTIRIO:
25 AÑOS – EN
DIRECTO**

María Isabel Quiñones Gutiérrez huszonöt évvel ezelőtt egy egész nyugat-európai generáció nőideálját testesítette meg, ma pedig egy életmű-lemez akár jó apropó lehetne a nosztalgizásra. Ám a mai lemezipar helyzete, a mai zenehallgatási szokások erre már igazán nem adják meg a lehetőséget. Egyrészt a Martirio által képviselt imázs felett eljárt az idő, másrészt a magyar közönség számára sem akkor, sem azóta nem jelentette ugyanazt, mint tőlünk nyugatabbra, pláne, mint hazájában, Spanyolországban. Zenéjét hallgatva akár a spanyol Joni Mitchellnek is titulálhatnánk némi fellengzősséggel: igényes, méretré szabott, simuló dallamok, egyszerű, mégis elegáns kamarahangzás és az énekes gazdag zenei és élettapasztalatot árasztó egyéni stílusa jellemzik a felvételeket. Egy próbát megér, főként a 40+ korosztálynak. *hMK*

Le Chant du Monde – Karsay és Társa
CDM 168

**CELIA LINDE &
GEORGE
MIHALACHE:
EPISODES ON
A JOURNEY**

Bátortalan zene ez, amely a crossovert használja is, meg nem is! A svéd-török szülőktől származó, klasszikus gitáron játszó művész, Celia Linde a betanult kompozíciókat iskolásan játszza. A spanyol klasszikus gitárzene amúgy is kemény dió, hiszen egy olyan műfajban próbál aranyetszést találni, amely természeténél fogva leráz magáról mindenféle korlátot. Nem csoda, hogy igazán csak azok képesek élettel megtölteni, akik jóval előbb tanultak meg hangszeren játszani, és csak utána kottát olvasni. Elmarad a katarzis a „nagy találmány” halatán is: lemezborító világpremierként köszönti a gitár és a cimbalom találkozását, miközben jól tudjuk, hogy ennek milyen nagy hagyományai vannak. A román cimbalmos, George Mihalache tisztességesen végzi a dolgát, majd a kasszához járul, végül csöndes mosollyal távozik. *hMK*

Proprius Music
PRCD 2057

**SABOR DE
GRACIA:
SABOR PA' RATO**

Ha ezt a tizenhat éve működő formációt a világhíres Gipsy Kingshez mérjük, megállapíthatjuk: fényévekkel jobb! Állítólag katalán rumbát játszanak – ami nehezen definiálható. A barcelonai cigányok fejlesztették ki a saját flamenco-kultúrájuk és Afro-Cuban elemek vegyítésével. Számaik a legváltozatosabb stílusokba kalandoznak, salsa-flamenco, salsa-funky, brazilos, orientális (a cigányok indiai gyökereire és a mór hatásra utal) timba, raggaeton (kubai stílusok). Ugyanakkor a zenekarnak egyéni hangja van. Izgalmasan hangszerelték, a flamencóra oly jellemző palmas (taps) és bongó mellett mindig adekvát hangszer képviseli a jövővény stílust. Egyidejűleg legalább tíz zenész játszik egy számban, a meghívottak száma eléri a negyvenet. Jazzes szólók is rendben vannak. A lemez jól táncolható, és a hangzása is tökéletes élményt nyújt. *PB*

World Village – Karsay és Társa
WV 498037

**DJANGO EZ RIEN
D'AUTRE:
LIVE AT LES NUITS
MANOUCHES**

Nagy reszelés van ezen a lemezen Django Reinhardt után, és ezt a koncertfelvétel közönsége is meghálálja. Három szólógitáros, Raphaël Fays, Steeve Laffont és Yorgui Loeffler teker végig egy egész koncertet, ami bravúrnak nem utolsó, művészi magasságokba pedig nem is biztos, hogy törni akar. A gitárosok egész nemzedéke vált a francia műfajteremtő jazzóniás követőjévé, és jól van ez így: kell néha egy biztos stilsztikai pont ebben a mai zenei jövő-menésben. Ez a lemez pedig nem akar semmi egyebet, mint megfelelni a kihívásnak, tisztelettel, szeretettel, nagyfokú odaadással. Erényeire büszke, hibáit nem leplezi, komoly emberi vonások elevenednek meg a zene hallgatása közben. Mi meg akkor is örömmel figyelünk Django nekünk szóló szerzeményére, a Hungáriára, ha a felvételen kicsit lötyögnek a szólisták. *hMK*

Le Chant du Monde – Karsay és Társa
CDM 171

Analóg vagy digitális?

Harmadik rész: A magnetofon

Előző két írásunkban az analóg hangtechnikához talán legszorosabban kötődő hanglemeztechnikát mutattuk be, amely sokak szemében – és nem alaptalanul – az analóg technika szimbóluma. A mágneses rögzítés első fél évszázada ugyanúgy az analóg technika jegyében telt el, bár kétségtelen, hogy napjainkban a digitális technikának is szerves részévé vált. Most visszatérve a múltba, alábbi írásunkban a mágneses hangrögzítés klasszikus analóg eszközéről: a magnetofonról írunk.

➤ Ujházy László

A mágneses hangrögzítés fizikai elve

Bizonyára emlékeznek olvasóink egy korábbi cikkünkre, melyben azt írtuk, hogy a hanglemez működési elvéhez egy régen megfigyelt jelenség: a kormozott üveglapra karcolható hanghullámok jelentettek kiindulási alapot. Hasonló a helyzet a mágneses hangrögzítésnél is, csak itt egy másik „minden idők örök fizikaórai kísérlete” szolgál a működés alapjául. E kísérlet szerint ha egy acéldarabot – pl. gombostűt – egy mágnespatkó mágneses terében egy irányban többször elhúzzunk, akkor a tű felmágneseződik, s ettől kezdve önállóan is mágneses hatást mutat, tehát magához vonzza a vasreszeléket. A mai magnetofonszalag lényegében egy műanyag fólia-csíkra ragasztott mágnesezhető réteg, mely számtalan mikroszkopikus méretű mágnesezhető tűből áll. Felvételkor a hangfrekvenciás áram egy elektromágnes réz tekercsében mágneses hatással alakul, mely a szalagot a hang frekvenciájának (magasságának) és amplitúdójának (erősségének) mértéke szerint felmágnesezi. Ez az elektromágnes a magnetofon felvevőfeje, melynek lágyvas gyűrűjén találjuk a tekercset, ezzel átellenes oldalán pedig egy $10\ \mu$ nagyságrendű rész van. A tekercs által létrehozott mágneses erővonalak mindvégig a gyűrűben haladnak, a résnél azonban – mivel az mágneses szempontból nem vezető – „kénytelenek” abból kilépni, s a fejre ezen a ponton fekszik fel a szalag. Mivel a szalag ugyancsak mágnesezhető, a résből kilépett erővonalak a szalag kis „tűin” áthaladva azokat felmágnesezik. A szalag egyenletes sebességgel mozog a fej előtt, így hossza mentén a hanganyag mágneses formában rögzítődik.

Mint ahogyan a hanglemeznél is elvileg azonos szerkezettel történhet a lemez vágása (azaz a felvétel) és a lejátszása, a magnetofonnál is hasonló a helyzet. Lejátszáskor

ugyanis a szalag mozgása folytán a lejátszófej légrése előtt elvonuló kis mágnesű tekercs mágneses erővonalai a fej lágyvas gyűrűjében záródnak, s e folytonosan változó mágneses hatás a fej tekercsében áramot indukál. Elvileg ez az áram teljesen megegyezik a felvételkor a felvevőfej tekercsén átfolyó árammal, tehát pontosan visszakapjuk a felvett hanganyagot. A gyakorlatban sajnos veszteségek, torzulások jönnek létre, ezért a lejátszott hang műszaki minősége sohasem pontosan azonos a felvételre szánt hangéval, ám nyugodtan kimondhatjuk, hogy a jó minőségű magnetofonok esetében ez a különbség egyáltalán nem zavarja az esztétikai megítélést.

Felmerülhet a kérdés: miért nem mágneseződik fel a felvevőfej „örökre”? Azért nem, mert úgynevezett lágyvas, amely a külső mágneses hatásokra – így például a zene legapróbb változásaira – nagyon gyorsan és pontosan reagál, de a hatás megszűntével mágnességét azonnal elveszti. Ezzel szemben a magnetofonszalag kemény mágnes, amely felmágnesezése után hosszú ideig megőrzi mágneses állapotát, tehát esetünkben magát a hangfelvételt. A hang többszörös „metamorfózisáról” való értekezés közben érdemes felidézni, hogy a hang a közvetítő közegekben (legtöbbször a levegőben) két ellentétes fizikai állapot szerint: sűrűsödések és ritkulások periodikus váltakozása révén terjed. A mikrofonban – amely ezt elektromos jelekké alakítja – a sűrűsödések és ritkulások ellentéte az áramirány ugyancsak periodikus váltakozásában jelenik meg, úgyis mondhatjuk, hogy a mikrofon csatlakozóján az áramirány hol pozitív, hol negatív. Amikor a magnetofon ezt mágneses jelekké alakítja, akkor a szalagon ugyancsak két ellentétes fizikai állapot: az északi

Hazai gyártású stúdiómagnó (Mechanikai Laboratórium)

Fotók: Lőrincz Judit

A magnetofon felülnézeti képe befűzött szalaggal

és déli mágnesség váltakozása hordozza az információt. Amikor a felvétel visszahallgatásakor a lejátszófej légrése pontról-pontra „letapogatja” az előtte elhaladó szalag mágneses állapotát, s azt elektromos jelekké alakítja, akkor ismét a két ellentétes áramirány váltakozása jön létre, ami a hangátviteli lánc végén a hangszóróban alakul vissza sűrűsödésekké és ritkulásokká, azaz hanggá. A mikrofontól a hangszóróig terjedő hangátviteli lánc szépen szimbolizálja a minket körülvevő műszaki világ egységes „filozófiáját”: mindig két ellentétes előjelű jelenség váltakozása továbbítja vagy rögzíti a hangot.

A magnetofon története

A mágneses hangrögzítés ma már több mint százéves. Felalálója Poulsen dán fizikus, aki 1905-ben mutatta be magnetofonját. Poulsen neve a köztudatban nem annyira ismert, (ellentétben labdarúgó névkonóval), holott találmánya napjainkig meghatározza mind a hang- és képrögzítés technikáját, mind pedig az informatikát. Az első felvevő készülékek még nem szalagra, hanem vékony acélhuzalra rögzítették a hangot, a korabeli „tekerccsek” huzalmérete hasonló volt a mai horgászsinórhoz, csak nem műanyagból, hanem mágnesezhető anyagból készültek. Az 1930-as években tértek át a 6 mm széles acélszalagra, tekerccsenként 3000 méter hosszal, s a filmszalaghoz hasonlóan perforálással. A viszonylag nagy szalagsebességéből eredően egy ilyen tekercs játékidője „csupán” 20 perc volt, ám az akkori normál hanglemezek néhány percével szemben ez így is nagy előrelépést jelentett. További fontos előnye volt, hogy a felvételek hibás részeit, bakijait a szalagról fémvágó ollóval már ki is tudták vágni, a vágási helyeket pedig ponthegecsztővel, vagy réz forrasztással illesztették össze. Egy ilyen tekercs súlya tetemes volt, hiszen lényegében egy jókora vaskorongon pihent a felvétel, ám legnagyobb hátrányának nem ez, hanem meglehetősen torz hangzása bizonyult. Mai beidegződéseinkkel ellentétben – amikor a túlságosan hangos hangok torzulhatnak – a felvételtől a halk hangok is kellemtelenül szólaltak meg. Alapzaja is nagy volt, így hangminőségét illetően nem versenyezhetett a hanglemezzel, ezért zenei célokra a készüléket egyáltalán nem alkal-

mázták. (Próza alkalmazása viszont annál nevezetesebb: a BBC adásában éppen nyolcvan évvel ezelőtt elsőként V. György király hangja szólalt meg magnetofonról, jelezve a találmány kiemelkedő jelentőségét.)

Az 1940-es évek elején valószínűleg egy véletlen folytán jöttek rá Németországban, hogy a torzítás úgy csökkenthető, ha nem csupán a műsort, hanem ezzel egyidejűleg egy megfelelő erősségű, de nem hallható „ultrahangot” is felvesznek a szalagra (azaz nagyfrekvenciával előmágnesezik). Szinte ezzel egy időben a mai értelemben vett hangszalag is létrejött, s ettől az időszakról származtatható az a modern mágneses hangrögzítés, amely már születésekor is több műszaki paraméterét tekintve meghaladta az akkori normál hanglemeztechnika lehetőségeit. Bár a második világháború ezen a téren is fékezte a fejlődést, az ötvenes években a mágneses hangrögzítés a stúdiókban hihetetlen gyorsasággal terjedt, felváltva a viaszlemezt és lakklemezt (ez utóbbi azonban még a mai napig a hanglemezgyártás alapját képezi).

A következőkben megvizsgáljuk, hogy a stúdiókban milyen előnyökkel járt a magnetofonok bevezetése, s ezzel egyben arra is magyarázatot kapunk, hogy milyen tényezők segítették gyors elterjedését.

A szalagok többszöri felhasználásának lehetősége

A magnetofon egyik előnyös tulajdonsága, hogy a szalag törölhető, s azután újból felhasználható. A törlés előre is elvégezhető, de a következő felvételkor automatikusan megtörténik, s ennek nyomán a szalag elvileg „szűz” állapotba kerül. (A törlés egy nagyfrekvenciás mágneses jellel a törlőfejen át a korábbi felvételt felülírja.) Ezt a lehetőséget főként a rádiók használták ki, a tartalmi szempontból érdektebb műsorok törlésével. (Például egy éjszakánként adásba kerülő vízállásjelentés – az adatokat naponként újra frissítve – hónapokig ugyanarról a szalagról hangozhatott el. A példa nem véletlen: rádiós „hangmérnöki” munkámat a vízállásjelentések felvételével kezdtem. Délután egy „vízjelző” felirattal ellátott kis magnetofontekercsre készült a felvétel, éjjel, műsorzárás után az adón lejátszották, majd másnap ismét erre vetünk a jelentést, s ez mindaddig ismétlődött, amíg a tekercs ronggyá nem szakadt – ami az akkori nem túl teherbíró szalagok esetében is hónapokba tellett. Ezután természetesen újra cseréltük.)

A törölhetőség azonban hosszú távon hátrányt is jelenthetett, mert „szalagínséges” időkben nagy volt a csábítás a meglévő, kevésbé értékesnek ítélt felvételek törlésére. Erre azért volt szükség, mert egy komolyabb rádiószervezet évi szalagbeszerzése a fénykorban sok-sok tízezer (egyenként 1000 méteres) tekercs volt, s a törlések révén ez jelentősen csökkenhetett. Emellett az is tény, hogy az archívumok befogadóképessége általában véges, a szalagon történő tárolás pedig helyigényes, tehát kellett a hely az új felvételek számára. Hogy ezzel hány – akkor értéktelennek ítélt, de mai szemmel esetleg értékes – műsor

lett az enyészeté, azt csak sejthetjük, hiszen hogy valójában melyik műsor tekinthető értékesnek vagy kevésbé értékesnek, azt az utókor valószínűleg megbízhatóbban, vagy legalábbis realitásos szempontok alapján döntötte volna el.

A felvett műsor felvétel közbeni ellenőrizhetősége

Ez a lehetőség a stúdiómagnetofonok egyik nagyon fontos tulajdonsága, hiszen korábban a lakk- vagy viaszlemezekre készített felvételek technikai minősége csak a felvétel utáni meghallgatással volt ellenőrizhető. Például egy háromórás operaközvetítés felvétele esetén ez újabb háromórnyi munkát igényelt. Mivel a magnetofonnál a szalag irányának megfelelően az először a törölő-, majd a felvevő-, végül a lejátszófejet érinti, s a fejek egyidejűleg is működhethetnek, kézenfekvő, ha a felvett műsort pillanatról pillanatra az egyidejű lejátszással azonnal meg is hallgatjuk. Hangsúlyoznunk kell, hogy ilyenkor nem az éppen felveendő, hanem a már szalagon rögzített műsort figyelhetjük. E kettő között csupán annyi az időkésés, amennyit a felvevőfej-lejátszófej távolság az adott szalagsebességnél okoz, s a stúdiómagnók esetében ez tizedmásodperc nagyságrendű. A felvétel közben történő hallgatás például azonnal kimutatja az esetleges szalaghibát. Főként a rádióknál fontos, hogy egy utolsó pillanatban felvett aktuális műsor az utólagos lehallgatás lehetősége nélkül is úgy kerüljön adásba, hogy az technikailag garantáltan elfogadható. (Megjegyzendő, hogy sajnos éppen a digitális rögzítési módok elterjedése következtében ez a lehetőség már nem áll fenn, hiszen például egy CD-re rögzített hanganyagot a rögzítés után újból meg kell – vagy meg kellene – hallgatni ahhoz, hogy teljes mértékben meggyőződhessünk annak technikai korrektségéről.)

A szalagok vághatósága

A magnetofon alkalmazásának harmadik előnye, hogy az utómunka során a szalag – speciális antimágneses – ollóval vágható (montírozható, idegen szakszargonnal: editálható), tehát például egy zenei felvétel esetleges tisztatlanságai kijavíthatók, a hamis hangok tisztákra cserélhetők. Némi iróniával fogalmazva: ha a stúdióban az ismételt felvételek révén a zenemű valamennyi hangja tisztán, valamint az összes belépés legalább egyszer már pontosan rögzítésre került, akkor ezekből az utómunka vágásaival létrehozható a makulátlan (vagy annak hitt) műretek.

A Magyar Rádióban a vágás olló nélkül, tisztán elektromosan már felvételkor is lehetséges volt: pl. egy prózai műsor felvételekor a tekercsen egy véletlen baki elé viszatekereselve, a megmaradó jó rész egy meghatározott végszavától a felvételt megismételték, így e vágások ellenére kész felvétel került ki a stúdióból, minden további utómunka igénybevétele nélkül. A bemondók, felol-

Fotó: Lőhocz Judit

Egy stúdiómagnó fejegysége: balról jobbra látható a törölő-, a felvevő- és a lejátszófej. A mikrométer nagyságrendű légrések természetesen nem láthatók

vasók, színészek és természetesen a technikusok rádiós rutinja többek között abból is állt, hogy milyen ritmusban tudtak a közösen megállapodott végszóra rákötni úgy, hogy a felvétel a leállítás ellenére folyamatos legyen. Az új hangtechnikusok munkába állásukkor heteken át gyakorolták a „végszavazás” helyes kapcsolási ritmusát. A Magyar Rádióban ez egy annyira általános megoldás volt, hogy a hazai gyártású – egyébként kitűnő – stúdiómagnetofonok e módszer alkalmazását kifejezetten elő is segítették, olyannyira, hogy ügyes technikusok esetén a kész felvételek vágási helyeit még fejhallgatón át sem lehetett észrevenni. (A külföldi vendégrendezők pedig nagyot csodálkoztak, hogy a felvétel közbeni sok leállítás ellenére a stúdiókból nálunk olló nélkül is adáskész felvétel kerül ki.)

A riportertermagnók megjelenése

Korábban, a hanglemezkorszakban ha a rádióriporter kiment egy helyszínre, akkor többnyire külön műszaki stábot vitt magával, közvetítőkocsival, benne lakkvágó gépekkel (a Magyar Rádióban ezért is nevezték a közvetítőkocsikat még sokáig vágókocsinak.) Az egyre kisebb és könnyebb riportertermagnók ezt a tevékenységet is alaposan megváltoztatták: a riporter vállára akasztotta a magnót, és ezzel szabadon mozoghatott, amíg a telepek bírták, bárhol készíthette a felvételeket. Az önálló, technikai szempontból lényegében kótetlen rádióriporter tevékenységet tehát a magnetofon teremtette meg.

A magnetofonok az 1950-es években alapjaiban változtatták meg, és a digitális technika megjelenéséig meg is határozták a stúdiók hangtechnikai, műsorkészítési tevékenységét. Bár ennek hatása a mai digitális környezetben már csak apróbb részletekben érezhető, ám mégis van két fontos terület, melyben a mágneses hangrögzítés nem csupán egy régebbi technikát váltott fel, hanem olyan, korábban ismeretlen újat teremtett, mely ma is virágzik. A mágneses hangrögzítés alkalmazásával jöhetett létre a többsávós (play-back) technika, valamint – néhány korábbi kísérlettől eltekintve – új műfajként megjelent az elektroakusztikus zene („konkrét zene”, mai összefoglaló megjelölésével „akusztikus művészet”), tovább színesítve a zenei műfajok palettáját. Következő számunkban többek között erről is olvashatnak. ■

Állandóan frissülő tartalom

GRAMOFON
KIADVÁNYOK
RENDEZVÉNYEK
ZENEKRIKAI MŰHELY
KLASSZIKUS ÉS JAZZ
GRAMOFON
FIATAL ELŐADÓK
EMLÉK

keresés
ok
Részletes Keresés

LEGFRISSEBB SZÁM
GRAMOFON
ONLINE
ELŐFIZETÉS
GRAMOFON
KONCERT

**HAJÓ, MŰVÉSI JÁRÓ - Szombat
Gimnáziumi Csarnok - Tiszvári**
KRITIKA

GRAMOFON
Klasszikus és Jazz

A legjobb szaxofonos Debrecenben
Jan Gabarek Group, feat. Triok Gurtu
2010.11.22 07:12 - Gramofon
December 7-én a világ legjobb szaxofonosai, Jan Gabarek és csapata ad koncertet a debreceni Kólcsey Központban. Vendég: Triok Gurtu. [tovább >>>](#)

Klasszikus hangszertalálmányok
2010.11.18 07:18 - Gramofon
Mandel Róbert restaurátor-hangszertörténész tart mesterkurzust november 25-én, délután három órakor a Régi Zeneakadémia Kamaratermében (Budapest VI. Vörösmarty u. 35.). [tovább >>>](#)

Boldogság 69:09
Az ExperiDance a debreceni Főnix Csarnokban
2010.11.15 17:06 - Gramofon
November 17-én a debreceni Főnix Csarnokban adja elő Boldogság 69:09 című produkcióját az ExperiDance. [tovább >>>](#)

CHOPIN.HU
Aktuális programok
Liszt Ferenc: Chopin
Dugányi Gergely – Chopin összes
A Krakői Fehérváriak felfedése a Pécsi Tudományegyetem Romhányi Áulájában
Chopin.hu
*A középsőzt még

- koncertek
- lemezkritikák
- hírek
- riportok
- előzetesek

Olvasson tovább!

CONCERTO

Komolyzenei hanglemezek
a gregoriántól
a kortárs zenéig

LP, CD, DVD
vétel-eladás

Lemeztisztítás
Postai utánvétel

Ez komoly!

AKADÉMIA
zeneműbolt

Budapest
VI., Király u. 28.
Tel.: 322-0085

Webáruház:
www.fidelioshop.hu

Nyitva tartás:
H-P.: 10-18
Sz.: 10-14

Fotó: Lőrincz Judit

Mire való a tojástartó?

Alabárdos Zsuzsanna akusztikus mérnök szerint a mérőműszerek által mért paraméterek mellett legalább annyira fontos, hogy a zenészek, művészek és a közönség szeresse az általa tervezett termék hangzását. Bogányi Gergely nemrég megjelent, tizenhárom részes Chopin-lemezsorozatának rendhagyó akusztikája is az ő elképzelése alapján született meg.

❖ Lőrincz Judit

Gramofon: *Mi vezérelte erre a nehéz pályára?*

Alabárdos Zsuzsanna: Alapvetően zenész szerettem volna lenni – kisgyermekként furulyázni, majd zongorázni tanultam –, viszont hamar rájöttem, hogy a színpadon nem tudok úgy teljesíteni, ahogy kell. Nem akartam, hogy az életemből kimaradjon a zene, ezért elkezdtem mást keresni, ami kötődik hozzá. Így döntöttem a Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskolában induló hangtechnika szak mellett. Hamar beleszerettem a tárgyba, és a negyedik év végén azt vettem észre, hogy a legtöbb időt fent, az iskola stúdiójában töltöm. Az akusztikával először úgy találkoztam, hogy az érettségi szakdolgozatomhoz tanárom, Ujházy László adott egy folyóiratot, amelyben érdekes tesztet közöltek: a koncertlátogató közönséget kérdezték, hogyan ítéli meg a Royal Festival Hall hangzását. Ez annyira megtetszett, hogy elkezdtem gondolkodni rajta, hogyan lehetne a véleményeket összevetni a mérhető paraméterekkel, mert hiába mutat a műszer jó eredményeket, még nem biztos, hogy a közönség szereti a hangzást. Azóta én is folyamatosan készítek tesztek hazai koncerttermeiről. A szakdolgozatomat beadtam az OPAKFI-hoz (Optikai, Akusztikai Film- és Színháztechnikai Tudományos Egyesület), és legnagyobb meglepetésemre kaptam egy dicsérő levelet Arató Évától, az Akusztikai Szakosztály akkori elnökétől. Ekkor fogalmazódott meg bennem, hogy nála

szeretnék dolgozni. Mondanom sem kell, hogy zenészként nem volt egyszerű belecsöppenni egy másik világba, és elvégezni a Kandó Kálmán Műszaki Főiskola villamosmérnöki szakát. A diploma megszerzése után rögtön jelentkeztem Arató Évánál, aki fél év tanulás után, 2005-ben felvett a tervezőirodájába. Ezzel egy időben az a megtiszteltetés ért, hogy felkértek, tanítsak a Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskolában akusztikai ismereteket.

G.: *Melyek a teremakusztikai tervezés legfőbb állomásai?*

A. Zs.: Munkánk lényege a jól megválasztott teremforma, az anyagok kiválasztása és az anyagok elhelyezése. A teremforma általában a jól bevált „cipősdoboz”. A Művészetek Palotája és a Zeneakadémia nagyterme is ebbe a kategóriába tartozik. Azért szeretjük ezt a formát, mert az általunk ismert számítások jól igazolhatóak rajta. Egy szabálytalan formájú teremnél már bizonytalanabb a végeredmény, bár van pár furcsa alakú terem, ami jól szól. Az anyagok minőségét és arányát kell jól megtervezni, és a különböző anyagokat megfelelő helyre tenni: a hangterelők a közönség felé irányítják a hangot, a hangelnyelők pedig a hangtisztaságot javítják. Ha ezeket az elveket az ember betartja, akkor nagy hibát valószínűleg nem fog elkövetni. Manapság a számítástechnika már sokat segít a tervezésben, mert virtuális akusztikai modelleket tudunk készíteni, és akár „bele is tudunk hallgatni” a még fel nem épült terem hangzásába.

G.: *Lehet önálló stílusban tervezni?*

A. Zs.: Vannak egyéni megoldások, melyeket egy-egy „sztárukusztikus” használ, de nagy általánosságban tartjuk magunkat a matematikai alapokon nyugvó, jól bevált módszerekhez. Az anyagok felhasználásában van különbség, és egyre fontosabb, hogy ami jól szól, esztétikus is legyen. Most már olyan hangelnyelő anyagot is gyártnak, amely úgy néz ki, mint a faburkolat vagy mint a vakolat. Ez azért is lényeges, mert műemlék-épületekben is tudunk dolgozni, ami egyébként lehetetlen volna. Nemrég érdekes munkában vettem részt. Vidéken olyan hangstúdiót terveztünk, amely a templomokéhoz hasonló alakzatban épült. A tulajdonos ragaszkodott ehhez a formához, stílushoz. Itt csak a vakolathatású hangelnyelőt lehetett alkalmazni. Példaképem Arató Éva, akiről az itthoni munkái és referenciái alapján, minden elfogultság nélkül kijelenthető: ő a legnagyobb szaktekintély Magyarországon.

G.: *Mely tervekre a legbüszkébb?*

A. Zs.: Az egyik legnagyobb kihívás eddig a rákospalotai Raleigh és az etyeki Korda filmstúdiók tervezése volt, mert ilyen hatalmas méretű építmények esetében nem jellemző a magas akusztikai követelmény. Húsz méter magas, 4-6000 négyzetméteres csarnokokról van szó, melyeket nehéz hangszigetelni, és úgy kialakítani őket, hogy ott hangot lehessen rögzíteni. A másik gyönyörű munka a Zeneakadémia rekonstrukciója, melynek során a világ egyik leghíresebb akusztikusával, Larry Kierkegaard-ral

dolgozhattunk együtt. Az épület műemlék volta keretek közé szorít bennünket. A közönség nagyon szereti a Zeneakadémia nagytermét, és sokan tartanak tőle, hogy elvész a megszokott akusztikája. Nem volt könnyű dolgunk, de elmondhatom, hogy a hangzás megmarad, csak finom korrigálásokat végzünk. Bogányi Gergely Chopin-lemezsorozatánál a helyszín megtalálása adta fel a leckét, mert a művész „élő” helyszínt szeretett volna, semmiképp nem steril stúdiót. A feladat pikantériája, hogy nem volt lehetőség mérésre, így teljesen a fülemre hagyatkozva – két népdal eléneklésével – választottam ki egy kis faluban lévő templomot.

G.: *Mennyire számít a kifinomult fül?*

A. Zs.: Rengeteget. Ha meghallom, hogy az adott teremben valamelyik frekvenciatartomány nem szól jól, akkor tudom a hibát orvosolni. Az abszolút hallás megszerzése lenne az ideális, erre törekszem én is gyakorlással. Míg a hangmérnök a hangszínszabályzót arrébb tekeri, én úgy tudok változtatni, ha áthangolom a burkolatokat, ez viszont az építetők számára komoly költséget jelenthet. Éppen ezért nagy felelősséggel jár minden döntés.

G.: *Manapság számos stúdióban utólag zengetik meg a steril körülmények között készült felvételeket. Lehet így valóságos hangzást elérni?*

A. Zs.: Amíg az ismert mintavételi elven alapuló digitális hangrögzítés marad széles körben elterjedt, addig nem tudjuk elérni az analóg hangfelvételek hangzását. Így van ez az akusztikában is. A mesterséges zengetés soha nem lesz olyan, mint a valóságos terem zengése. Ez azért van, mert a digitális effekt minden hangnál ugyanazt az algoritmust használja. Viszont ha egy hegedűs csak egy kicsit elfordul a teremben, már máshogyan szól a hangszere. Ennyire pontosan még nem tudjuk leírni, programozni a hangterjedést. Ez nagyjából annyira bonyolult számításokat igényelne, mintha azt szeretnénk kiszámolni, hogyan folyik szét egy pohár víz, ha kiborul az asztalra. A valódi térhang felvételekor beszűrődő zajokkal ellentétben a digitális effektnél nagyobb hangtisztaságot érhetünk el.

G.: *A zenészek vajon tisztában vannak azzal, hogy az akusztika elengedhetetlen része a művészetüknek?*

A. Zs.: Fontosnak tartom, hogy az akusztika alapelveit a zenészek is megismerjék, ezért is tanítok. Egy jó hangfelvételhez jó zenész, jó hangtechnikus és jó akusztika kell. Ezek közül általában az akusztika háttérbe szorul, pedig legalább olyan fontos, mint a hangszer megválasztása; lehet az akár egy Stradivari – ha rossz térben veszik fel, nem ér semmit. Sokan a hangszigeteléssel keverik a teremakusztikát. A tojástartó még mindig jó megoldásként él a köztudatban, pedig nem az. Ha felteszek egy tábla üvegyapotot a falra, attól még a hanggátlás nem lesz jobb – ez tévhit. Hivatásomnak tekintem elősegíteni, hogy a jövő zenészgenerációja olyan muzikusokból álljon, akiknek vannak elképzeléseik az akusztikáról. ■

Az 1996-ban alapított Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóirat nemcsak a szakmát, a magyar zenei élet szereplőit, illetve hűséges előfizetőit szeretné megszólítani, hanem a zenekedvelők, a klasszikus zene és a jazz iránt érdeklődők lehető legszélesebb táborát. Szándékunk szerint folyamatosan bővítjük a Gramofon terjesztőinek körét, s ennek érdekében az elmúlt időszakban jó néhány új megállapodást kötöttünk. Az alábbiakban felsoroljuk azokat a helyeket, ahol a Gramofon már jelenleg is biztosan megvásárolható.

BUDAPEST

- Akadémia Zeneműbolt – Bp. VI., Király utca 28.
- Budapest Music Center – Bp. IX., Lónyay utca 41.
- Concerto Hanglemezbolt – Bp. VII., Dob utca 33.
- Fonó Budai Zeneház – Bp. XI., Sztregova utca 3.
- Írók Boltja – Bp. VI., Andrassy út 45.
- Művészetek Palotája hanglemezbolt – Bp. IX., Komor Marcell u. 1.
- Óbudai Társaskör – Bp. III., Kiskorona utca 7.

HUNGAROTON

- Hungaroton Classic Márkából – Bp. VII., Rottenbiller u. 47.
- Hungaroton MOM PARK – Bp. XII., Alkotás u. 53

LAPKER – Budapest

- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – HÉV
- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – metró
- Relay 1023 Budapest, Germanus Gyula park – aluljáró
- Relay 1024 Budapest, Moszkva tér
- Inmedio 1025 Budapest, Lövház u. 4.
- Inmedio 1033 Budapest, Flórián tér – üzletközpont
- Relay 1042 Budapest, Újpest – metró
- Inmedio 1051 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 76.
- Relay 1052 Budapest, Deák F. tér – aluljáró
- Relay 1052 Budapest, Kígyó u.
- Inmedio 1052 Budapest, Párizsi udvar
- Inmedio 1052 Budapest, Váci u. 10.
- Inmedio 1052 Budapest, Városház u. 3–5.
- Relay 1053 Budapest, Kálvin tér 1.
- Relay 1062 Budapest, Nyugati tér – aluljáró
- Relay 1071 Budapest, Blaha Lujza tér – aluljáró
- Inmedio 1073 Budapest, Erzsébet krt. 17.
- Relay 1082 Budapest, Baross tér
- Relay 1093 Budapest, Boráros tér – aluljáró
- Relay 1097 Budapest, Nagyvárad tér – metró
- Inmedio 1106 Budapest, Őrs vezér tere – Árkád
- Relay 1107 Budapest, Kőbánya-Kispest – metró
- Inmedio 1117 Budapest, Október 23. u. 6–10.
- Relay 1122 Budapest, Déli pu. – metró
- Inmedio 1126 Budapest, Böszörményi út 18/b.
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád híd 1.)
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád híd 2.)
- Relay 1134 Budapest, Lehel tér – Gogol u. aluljáró
- Relay 1134 Budapest, Lehel tér – Victor Hugo u.
- Inmedio 1141 Budapest, Őrs vezér tere – Sugár
- Relay 1142 Budapest, Mexikói út – földalatti
- Relay 1143 Budapest, Kerepesi út – Hungária krt.
- Inmedio 1152 Budapest, Szentmihályi u. 131. – Pólus Center
- Relay 1185 Budapest, Fehérvári út/B – Érkezés
- Relay 1185 Budapest, Fehérvári út/B – Tranzit
- Inmedio 1223 Budapest, Nagytétényi u. 37–47. (Campona)

LAPKER – Vidék

- Inmedio 2100 Gödöllő, Szabadság tér 9.
- Inmedio 2900 Komárom, Klapka u. 12.
- Inmedio 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Inmedio 4026 Debrecen Plaza, Péterfia u. 18

- Inmedio 4400 Nyíregyháza Plaza – Szegefu u. 75.
- Relay 5000 Szolnok, MÁV Pályaudvar
- Relay 5600 Békéscsaba, Andrassy út 58.
- Inmedio 6000 Kecskemét, Petöfi S. u. 2.
- Inmedio 6722 Szeged, Kárász – Dugonics tér 1.
- Relay 6722 Szeged, MÁV Nagyalomás
- Inmedio 7150 Bonyhád, Szabadság tér 12.
- Inmedio 7400 Kaposvár Plaza
- Inmedio 7600 Árkád, Nagy Lajos király út – Alsómalom sarok
- Inmedio 8000 Székesfehérvár, Fő u. 9.
- Inmedio 8200 Veszprém, Kossuth u. 1.
- Inmedio 8300 Tapolca Tesco, Veszprémi u. 5.
- Inmedio 8800 Nagykanizsa – Tesco
- Inmedio 8800 Nagykanizsa Plaza
- Relay 9001 Győr, Révai u. 8., MÁV
- Relay 9700 Szombathely, MÁV csarnok

LÍRA – Budapest

- Europark Bevásárlóközpont, Kék Moly Könyvesbolt – Bp. XIX., Üllői út 201.
- Fókusz Könyvruház – Bp. VII., Rákóczi út 14.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – Bp. V., Múzeum krt. 21.
- Líra Könyvruház – Bp. VI., Nagymező u. 43.
- Líra Könyvruház, Rózsakert Bevásárlóközpont – Bp. II., Gábor Áron u. 74.
- Rózsavölgyi és Társa Zeneműbolt – Bp. V., Szervita tér 5.

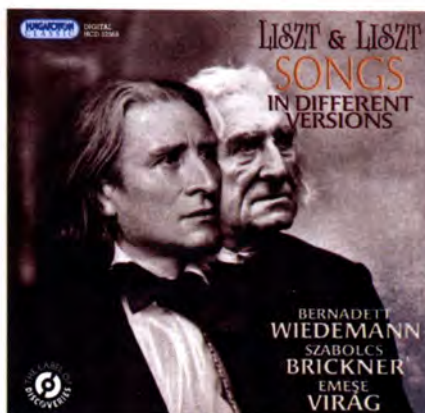
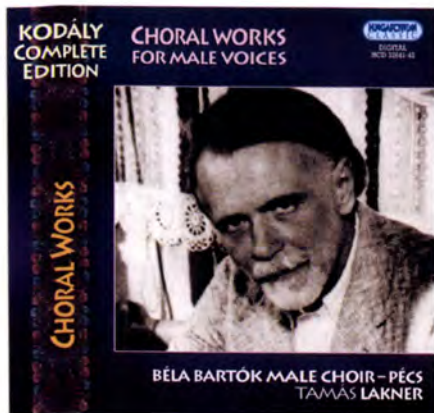
LÍRA – Vidék

- Corvina Könyvesbolt – 7621 Pécs, Széchenyi tér 8.
- Fókusz Könyvruház – 7621 Pécs, Jókai u. 25.
- Fókusz Könyvruház – 6720 Szeged, Tisza L. krt. 34.
- Koncert és Zeneműbolt – 9021 Győr, Arany János u. 3.
- Líra Könyvesbolt – 2000 Szentendre, Fő tér 5.
- Líra Könyv- és Zeneszalón – 6000 Kecskemét, Hornyik krt. 2.
- Líra Könyvesbolt – 9400 Sopron, Hátsókapu u. 8.
- Líra Könyvruház – 9700 Szombathely, Kossuth L. u. 8/3.

VIDÉK

- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Kárász u. 16.
- Blue Train Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Károly J. u. 43/A
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Filharmónia Kelet-Magyarország Nkft. jegyiroda – 3525 Miskolc, Kossuth u. 3.
- Hold Antikvárium és Hanglemezbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2.
- Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1–3.
- Könyvjelző Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Miskolci Szimfonikus Zenekar közönségszolgálati iroda – 3525 Miskolc, Rákóczi u. 2.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Sziget Könyvesbolt (Debreceni Egyetem főépület) – 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- Victor Audio hanglemez- és CD-szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.
- Vörös Cédrus – 9400 Sopron, Mátyás király u. 34/f

Várja Önt a
HUNGAROTON
CD és DVD
MÁRKABOLTJA
a Hungaroton székhelyén:
Budapest, VII. ker., Rottenbiller utca 47.

HAVONTA MÁK AKCIÓK ÚJ ÉS
KÖZKEDVELT TERMÉKEKBŐL IS!
Nyitva:
hétfőtől péntekig 10-től 18-óráig
Akciókról, újdonságokról
tájékoztadjék honlapunkról:
www.hungaroton.hu

A TELJES
HUNGAROTON
REPERTOÁR
(klasszikus, operett, népzene,
cigányzene, popzene, irodalom)
A LEGOLCSÓBBAN
I T T KAPHATÓ!

Nemzeti
Filharmonikusok

Alapítva 1923

Zenei felfedezések a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben

2010. december 9., csütörtök 19.30

Klemperer bérlet/3

• MINDEN JEGY ELKELT •

2010. december 23., csütörtök 19.30

Bérleten kívüli hangverseny

Karácsonyi adománygyűjtő koncert az **UNICEF** javára

Joseph Haydn: Missa in augustiis (Nelson- mise)

Hob.XXII:11

„Kiskarácsony, nagykarácsony...”

Egy egészen ici-pici karácsony - **Kocsis Zoltán**

karácsonyi meglepetése

Közreműködik:

Rácz Rita • szoprán, **Schöck Atala** • alt

Horváth István • tenor, **Cser Krisztián** • basszus

a **Nemzeti Énekkar** (karigazgató: **Antal Mátyás**)

Vezényel: **Kocsis Zoltán**

2011. január 12., szerda 19.30

Ferencsik-bérlet/3

A koncertet az **E.ON Hungária Zrt.** támogatja

Antonín Dvořák: h-moll csellóverseny, op.104

Antonín Dvořák: IX. szimfónia e-moll, op.95

(„Az Újvilágból”)

Közreműködik:

Natalia Gutman • gordonka

Vezényel: **Kocsis Zoltán**

2011. február 17. csütörtök 19.30

Klemperer-bérlet/4

a 25 éves Nemzeti Énekkar jubileumi hangversenye

Igor Sztravinszkij: A menyegző

Johannes Brahms: Szerelmi dalkeringők, op.52

Carl Orff: Carmina Burana – 4 zongorás,

ütős változat

Közreműködik:

Szalai Ágnes, Röser Orsolya • szoprán

Kálmán László, Horváth István • tenor

Massányi Viktor, Sebestyén Miklós • bariton

Balog József, Bizják Dóra, Jandó Jenő,

Zentai Károly • zongora,

a **Talamba Ütőegyüttes** (Gödöllő)

a **Nemzeti Énekkar** (karigazgató: **Antal Mátyás**)

a **Magyar Rádió Gyermekkórusa**

(karigazgató: **Thész Gabriella**)

Vezényel: **Antal Mátyás**

Jegyek az ismert jegyirodákon kívül a www.filharmonikusok.hu
honlapon is vásárolhatók.

Fenntartónk: Nemzeti Erőforrás Minisztérium

NEFMI

További támogatónk: **nka**